

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

QUESTNIK

9
2023

Podobe gora in
narave Danila
Cedilnika - Dena

Z NAMI NA POT
**V hribe z javnim
prevozom**

130

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE



9 770350 434008

4,40 €

IZ PLANINSKE ZALOŽBE - IZDELEK MESECA OKTOBRA

PLANINSKI VODNIK DOLENJSKA, BELA KRAJINA, NOTRANJSKA, Roman Mihalič

Planinski vodnik *Dolenjska, Bela krajina, Notranjska* je vodnik za vse, ki imate radi lažje in označene planinske poti. Segajo od Ljubljanske kotline do Kolpe, na Notranjsko mejo z visokima planotama Krma in Blok, na severu in vzhodu pa na reko Savo.

Vodnik je izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Format: 120 x 160 mm; 160 strani, PVC ovitek, šivano s sukancem, okrogel hrbet

CENA: V času od 1. 10. 2023 do 31. 10. 2023 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 7,45 €* (redna cena: 14,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.



TURNO SMUČANJE, Tone Golnar

Vsi ljubitelji turnega smučanja, pa tudi tisti, ki se tega športa šele lotevate, boste v priročniku našli številne koristne teme in napotke. Novi priročnik o turnem smučanju zajema celovit pogled na tovrstno snežno aktivnost:

- predstavitev opreme in oblačil za turno smučanje,
- tehnika in taktika turnega smučanja,
- varnost gibanja v obstoječih snežnih razmerah,
- orientacija v gorah v snežnih razmerah,
- napotki za izbiro turnosmučarskega cilja, primerne nivoju smučarskega znanja,
- prva pomoč na turni smuki,
- obogateno besedilo z nazornimi fotografijami, skicami in tabelami.

Format: 160 x 240 mm; 224 strani, integralna šivana vezava

Priročnik bo izšel s pomočjo sofinanciranja Fundacije za šport. Na voljo bo predvidoma v drugi polovici oktobra.

Redna cena: 29,90 €. **V prednaročilu, ki velja do izida, bo priročnik mogoče kupiti z 20-odstotnim popustom, po ceni 23,92 €.**

INFORMACIJE · NAKUP · NAROČILA

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

123. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,

Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,

Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik, Miha Pavšek

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,

Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4300 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,

Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,

po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali

po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:

<https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS

IBAN: SI56 6100 0001 6522 5551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 44 EUR, 68 EUR za tujino, posamezna številka 4,40 EUR, poletna številka 4,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (33,00 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Moja podoba, olje

Slika Danilo Čedilnik - Den

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navdilih iz te revije.



Zgodba v zgodbi

»Pozdravljeni, v avgustovski poplavi mi je voda uničila zadnji Planinski vestnik 7-8, ki ga še nismo prebrali. Bi se dalo dobiti nov izvod?« Vam zveni nekako znano? Veste, za kaj gre? Gotovo da. Tole pismo smo dobili pred kratkim in zvesti bralki seveda poslali nov izvod. Verjetno se sliši čudno, a tega pisma sem se po svoje razveselil. Seveda nikakor ne zaradi tega, ker je imela bralka poplavljen dom, pač pa zato, ker ljudem ni vseeno - za knjige, revije. Zato, ker radi berejo našo revijo.

»Sem mislil, da sem veliko izgubil. Ko sem se po avgustovskih poplavah peljal po pitno vodo v Moste in se postavil s kanto v vrsto, sem spoznal, da je izguba podatkov na disku neprimerljiva s tistim, kar se je zgodilo poplavljenecem.« To je pa iz še enega pisma, ki kaže na čase, skozi katere smo se prebijali te mesece v naši državi. Ko sem iskal fotografije za zbornik PD Kamnik, mi je to napisal alpinist Marko Prezelj, za katerega vem, da se mu je pred časom pokvaril zunanji disk, s katerega mu ni uspelo dobiti ničesar več. Ti stavki povedo veliko, pravzaprav vse.

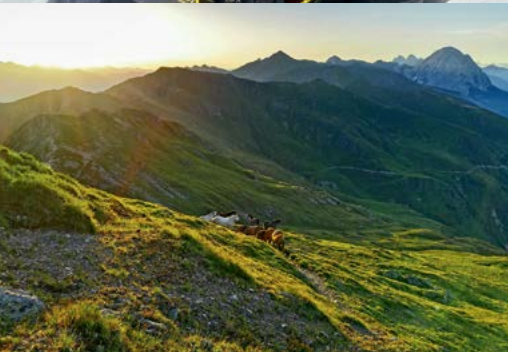
O čem pišem, seveda vsi dobro veste: v noči na 4. avgust 2023 je Slovenijo doletela povodenj, ki ji še nismo bili priča. Koliko povzročene škode, zalitih domov, da ne govorim o povsem izgubljenih hišah ... Kdor tega ni doživel, si težko predstavlja, v kakšnih stiskah so se znašli ljudje. Kdor tega ni videl v živo, prav tako. Težki časi so iz ljudi izvabili dobre lastnosti, solidarnost, željo pomagati, kar je res lepo. Všeč mi je bilo razmišljanje vremenarja Andreja Velkavrha: »Ne predstavljam si, da ti odnese hišo. Kaj avtomobili, to že nekako gre. A ko nimaš kam! In potem razmišljam, kaj lahko naredim. Ali imam pravico doma v miru delati na vrtu, iti popoldne na kolo in uživati v skoraj dobesedno neokrnjeni naravi tu naokoli, iti na koncert, za katerega imam karte že dolgo rezervirane? Saj, nič ne bo pomagalo, če ne bom šel, če bom ves čas žalosten, obupan. Odzivi ljudi so različni. Neverjetni, pa tudi nezainteresirani, čeprav si težko predstavljam, da se koga ne bi dotaknilo.«¹

Tudi sam v teh časih nisem hodil po hribih in izzival kakšne nesreče, kajti prav vsakemu se lahko zgodi in bi potem po nepotrebnem obremenjeval zdravstvene in druge službe. Niso bili časi za rekreacijo, pač pa za nudenje pomoči, po svojih zmožnostih. Že takoj tisti petek sem se v ekipi štirih gorskih reševalcev poskušal prebiti iz Stranj proti Kraljevemu hribu, kjer je bilo odrezanih 30 turistov, pa nismo prišli daleč. Ko smo prečkali podivjani potok Črna, visok vsaj pet metrov - v normalnih pogojih pa komaj meter - sem napačno ocenil, do kod sežejo naplavine, in se naenkrat znašel v vodi do ramen. Neverjetno težko se je bilo potegniti ven. Izkušnja, ki ni bila prav nič prijetna. Ko so me kolegi na to temo zbadali, sem jim rekel, da sem gorski, ne pa vodni reševalec. Dva dni po povodnji sem bil v ekipi, ki je prečesala Veliko planino v iskanju turistov, ki so še ostali tam. Kakšna izkušnja! Kot bi hodil po močvirju, tako je bilo ponekod mokro. Priznam, da naših uničenih društvenih prostorov GRS Kamnik nisem mogel priti pogledat, dokler niso bili vsaj za silo očiščeni. Preprosto bi mi bilo preveč hudo. Večina avgusta je šla potem za intenzivno čiščenje tistega, kar je ostalo. To je moja »zgodba v zgodbi«.

V tokratni osrednji temi pišemo o čudovitih slikah Danila Čedilnika - Dena, o katerem oziroma o katerega delih je pravi esej napisal sociolog kulture Igor Škamperle. Razstave sicer ni več, slike pa so ostale in s tem prispevkom jih nekaj tudi ohranjamo. Morda se bo komu zdelo, da niso ravno časi za kulturo, pa smo se vseeno odločili pisati ravno o tem. Še namig: kdor se bo lotil podrobnejšega pregleda nekaterih slik, bo lahko presenečen, kajti odkril bo zanimive podrobnosti, med drugim skrito kačo, Šmarno goro, pa Kočno in Grintovec ter celo avtorjev EKG ... To pa je Denova »zgodba v zgodbi«.

Vladimir Habjan

¹ Dnevnik, 11. 8. 2023.



UVODNIK

1 Zgodba v zgodbi

Vladimir Habjan

PLAMINSKA KULTURA

4 Podobe gora in narave v slikarskem delu

Igor Škamperle

POTOPIŠ

12 Pravljična dežela, ki to ni

Marinka Drennik

INTERJUJU

20 Andrej Gradišnik

Marta Krejan Čokl

DALJINSKE POTI

26 Sončni vzhodi in lepi razgledi

Anja Klančnik

Z NAMI NA POT

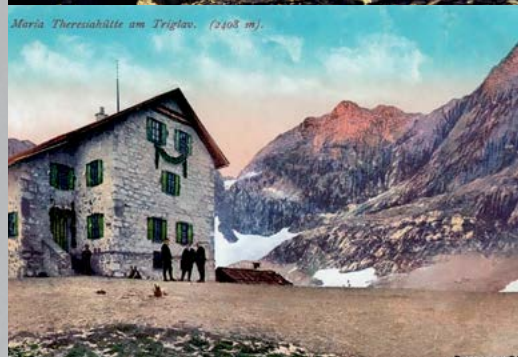
32 Peš iz dolin do višin

Matej Gabrovec,
Irena Mrak, Jernej Tiran

ZGODBE IZPOD HIMALAJE

41 Sveta jezera

Matjaž Čuk



INTERJUJ

44 Maja Kuzma Ganič

Vladimir Habjan

ODPRAVA

48 Skregana, vendar srečna odprava

Janez Marinčič

LITERATURA

53 Osvetlitev delovanja Kranjske podružnice DÖAV

Dušan Škodič

STRIP

56 Cojzova koč na Kokrskem sedlu

Urša Godec, Matjaž Bertoncely

INTERJUJ

58 Urša Godec

Vladimir Habjan

PRIZNANJE

59 Viki Grošelj med Rock & Ice Stars

Mire Steinbuch

ZDRAVJE IN GORE NEKOČ

61 Ugodni učinki gibanja v gorah

Mojca M. Peternel



- 62 NOVICE IZ VERTIKALE
- 67 ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE
- 67 PISMA BRALCEU
- 68 LITERATURA
- 71 PLANINSKA ORGANIZACIJA
- 75 U SPOMIN

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

Podobe gora in narave v slikarskem delu

Razmišljanje ob razstavi Danila Cedilnika – Dena

Nekdanji Zadrugi dom v Gunccljah pri Šentvidu v Ljubljani so spremenili v prijeten galerijski prostor za razstave likovnih del, v sedanjo Galerijo Guncclje. Ena soba pa je posvečena zgodovinskemu prikazu obrtnega dela, po katerem so nekoč mojstri mizarji iz Vižmarij, Šentvida in Guncclj sloveli daleč naokrog.

*Jalovec in
krokar, olje
Slika Danilo
Cedilnik - Den*



Letos poleti je bila od 8. 6. do 28. 7. na ogled razstava likovnih del, oljnih slik, grafik in akvarelov znanega alpinista, himalajca in tudi umetnika, Danila Cedilnika - Dena. Na razstavi so bile prikazane imenitne podobe izbranih gora na Slovenskem, slike nekaterih vrhov in motivov narave iz svetovnih gorstev, ki jih je avtor obiskal in tam natisnil (Himalaja, Karakorum, Tibet, Andi, Sibirija), pa tudi sugestivne podobe skalne morske obale v Istri, Kvarnerju in na Kornatih.

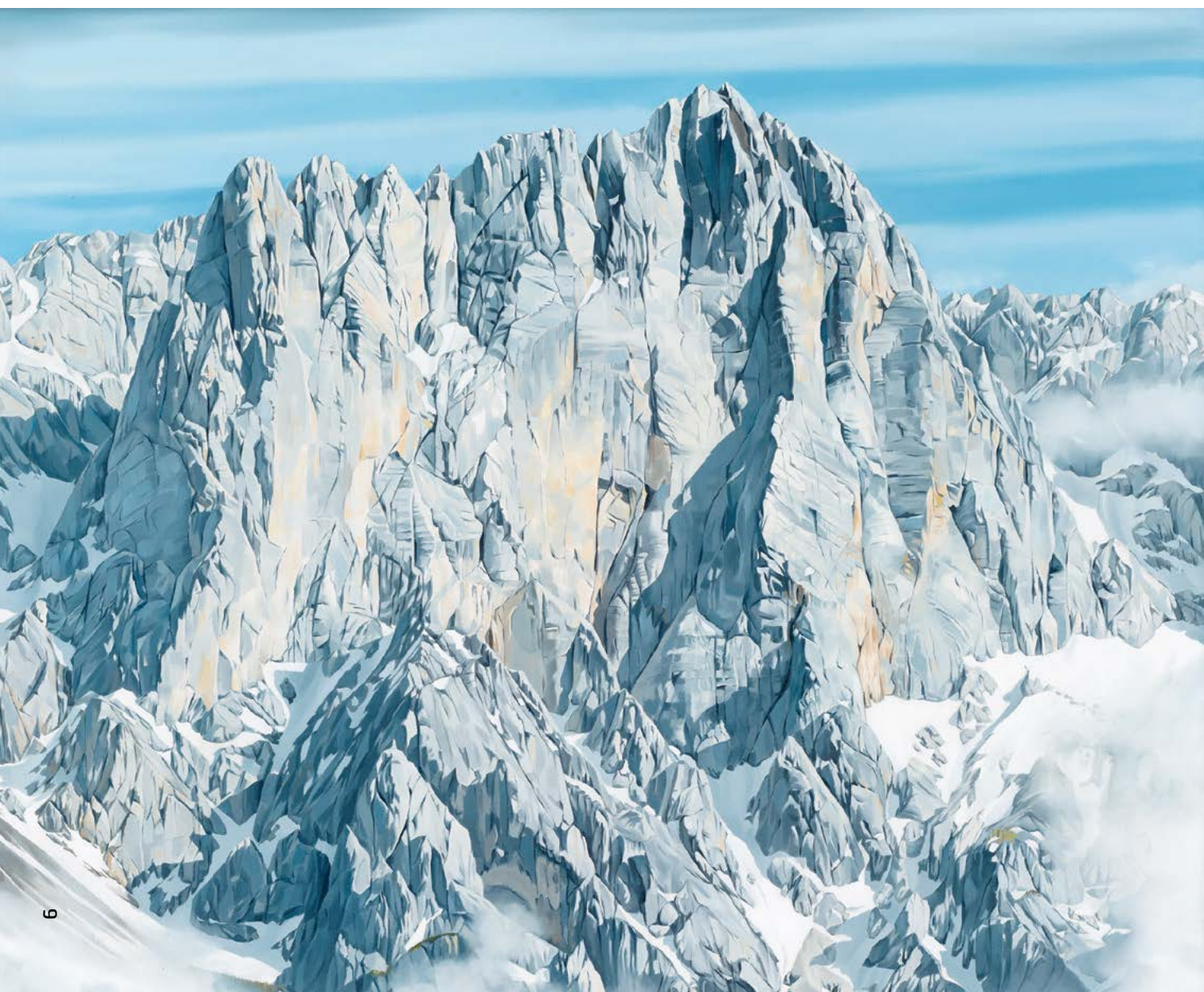
Danilo Cedilnik - Den (roj. 1947) se že vse življenje izraža in ustvarja kot alpinist in hkrati kot umetnik – pisatelj in slikar. Napisal je dve lirični literarni deli v obliki krajsih črtic, *Congma je hodil spredaj* (Obzorja Maribor, 1979), ter *Sledovi ptic* (Obzorja Maribor, 1984). Literarna besedila je opremil s svojimi izvirnimi risbami s svinčnikom in foto podobami. Prvo mesto vsekakor pripada njegovemu upodobitvenemu, slikarskemu ustvarjanju, s katerim se je navsezadnje preživljal tudi kot poklicni likovni učitelj in pedagog. Ob tem lahko dodamo, da se je tudi kot vrhunski alpinist za krajše obdobje posvetil pedagoški vlogi, ko je bil, skupaj z nekaterimi kolegi, inštruktor za gorske vodnike na šoli v Manangu v Nepal, ki si jo je v preteklih desetletjih zamislil in pobudo tudi izpeljal pionir slovenskega himalajizma Aleš Kunaver.



Tisti, ki smo že v mladih letih začeli zahajati v gore in tudi plezati, smo ga, vsaj posredno, spoznali po nekaterih zahtevnih smereh v Julijcih, ki jih je Cedilnik v navezi z Borisom Krivicem, Stanetom Belakom - Šraufom ali z Marjanom Manfredo prvi preplezal in so danes klasične plezalne ture V. in VI. stopnje. Na primer Mansarda v severozahodni steni Planje nad Trento (leta 1969), ali v isti steni spominjska smer Silva Metoda Grošlja, ki je bil prav tako doma iz Guncelj in je leta 1970 zaradi hude nevihte in izčrpanosti umrl v Francoskih Alpah. Grošljeva smer v Planji ni po okusu sodobnih plezalcev, ker je v spodnjem delu malce krušljiva, prehod čez veliko votlino in sivobela skala v odprti steni pa smer uvrščata med velike ture v naših gorah.

Danilo Cedilnik se je s plezalnimi tovariši svoje generacije udeležil več odprav, obeh v južno steno Makaluja (1972, 1975), na Kangbačen (1974), uspešno je plezal v Hindukušu, v Andih in drugje. Namen tega članka pa ni opisovanje vzponov, ampak podati nekaj misli o Cedilnikovi slikarski umetnosti, ki jo lahko brez zadreg postavimo v sam vrh likovnega prikazovanja gora. Avtor izrisuje in

*Široka peč, olje
Slika Danilo
Cedilnik - Den*





upodablja gore na izrazito osebni, skorajda poetičen način, hkrati pa ohranja stvarno figuraliko, ki ustreza realni konfiguraciji gore, kakor jo vidimo z navadnimi očmi. Pri tem pa je Cedilnik v veliki prednosti, ker je doma na obeh področjih. Dobro pozna pravila likovnega ustvarjanja, kompozicijo, zelo natančno izrisano risbo, za kar je preprosto treba imeti talent, ob tem da risba (*disegno*, kar so vedeli že renesančni slikarji) ne pomeni le primerne zarisanih črt, ampak nosi sporočilo, predstavlja zamisel, sproža asociacije, s figuro, barvami in kompozicijo sporoča duha ali "dušo" gore ali krajine, s tem pa odpira široko obzorje simbolnih pomenov. Slikar Danilo Cedilnik pozna goro tudi kot plezalec, ve za njene oblike in prehode, ki so za tistega, ki je "tam bil", veliko več kot le navaden pregib fizičnih skal, grap ali snežišča. Zaradi posrečenega spoja obeh področij in njihovih sporočil se mi zdijo nekatere njegove slike res vrhunske upodobitve. Na primer velika slika Škrlatice, Rakove špice in Rogljice v škrlatni večerni svetlobi, pa podoba Široke peči s svojimi stolpci, na katero ni navadne planinske poti in ki je bila menda zadnji visoki vrh v Julijcih, na katerega so prišli ljudje (Joža Čop, Pavla Jesih in Miha Potočnik, leta 1928). Ne vem, ali je res, toda ustno izročilo je trdilo, da sta imela češka plezalca Josef Čihula in Slavek Stehlik, ki sta poleti 1965 v treh dneh priplezala na vrh po osrednjem delu stene, hude ure in se je soplezalca Slaveku od samih prepadov in rumenooranžne skale zmešalo. Takšni skali v plezalnem žargonu rečemo "paradajz", kar pomeni, da nič ne prime, skala pa je navpična. Vrhunska je tudi slika, ki prikazuje Jalovec, goro, ki je simbolni emblem slovenskega planinstva. Avtor je ustvaril imenitno kompozicijo, ki prikazuje goro

z njene najlepše strani, neke s pobočij nad Tamarjem, približno s srednje višine proti Srednji in Veliki Ponci. Sive skale, sneg pod steno, na policah in na vrhnjem grebenu, modro nebo in vršiči rumenih iglic macesnov ob viharniku čisto spodaj pred nami, vse to ustvarja enkratno, izjemno slikarsko podživetje. Slika je seveda slika, ni fotografija. Tako imenovana *mimesis*, posnetek, je od nekdaj tihi in notranji problem upodobitvene umetnosti. Kaj je bolj resnično, tisto zunanje, fizično, fotografirano ali naslikano? Okrog tega vprašanja se je hudoval že filozof Platon, ki je trdil, da slike zavajajo naš pogled. Že res, z različnimi ekrani, telefoni, plakati in izložbami na dosegu roke lahko staremu filozofu danes pritrđimo. Toda podoba je lahko tudi ikona, vrata, ki našo zaznavo popelje onkraj neposredne stvarnosti in odstira področja estetskega in duhovnega, ki ju doživljamo umsko in duševno. Ob tem pa avtor Cedilnik ne zdrsne v lastni subjektivizem, ne umika se v abstraktno; nasprotno, kot umetnik, ki po gorah hodi in pleza, nas razveseljuje z detajli, ki so nam znani in so del identitete motiva, v tem primeru te gore: na levi strm ozebnik, ki je običajen severni pristop na Jalovec, v spodnjem delu stene t. i. Kegljišče, na tej sliki (pozno jeseni) zasneženo, nad vertikalnim delom stene se začne Jalovčeva Streha, kjer se plezalci običajno razvežejo. Na desnem robu stene se vije Raz, ki ga je prvi preplezal slavni Emilio Comici v navezi z Ano Escher. Ob Razu v senci slutimo Dularjevo zajedo, zahtevno smer šeste stopnje. Proti desni se pogled čez skale Malega Jalovca spusti na belo poljano Kotovega sedla. Ob Jalovcu se lahko spomnimo še nečesa, na kar danes redkeje pomislimo. Za ljudi iz doline vrhovi sami po sebi niso bili zanimivi.

Škrlatica, olje
Slika Danilo
Cedilnik - Den



Večina med njimi sploh ni imela imena, če pa so jih imenovali, so jim dajali "dolinska" imena, kot so Razor, Planja, Kal, Skuta, Grintavec, včasih tudi malo humorna in navihana. Na kaj nas spominja vitka oblika Jalovca s severne strani? Meni se zdi podobna obliki himalajske gore Shivling, na katero smo pred leti celo nameravali splezati. Ta pa predstavlja spolni ud hindujskega boga Šive. V isto skupino, po obliki in ljudskem imenovanju, bi lahko postavili še Storžič.

Ljudske oznake so izhajale iz življenja domačinov v dolini, drugače kot danes, ko hotele in ustanove v mestih imenujemo po vrhovih. Celo smučišče pri kraju Alleghe v Dolomitih je postalo Civetta. Kje ste smučali, vprašam ljubljanskega kolega. "V Civetti," mi odvrne. Malce se začudim in spet vprašam, kje? Nato se začudi tudi on: "V Civetti vendar, a ne veš, kje je?" Mogočna in zahtevna stena Brenve v pogorju Mont Blanca ima ime po macesnu, ki ga v valdostanskih dolinah pod goro imenujejo "brenva". Italijansko ime za znameniti Matterhorn je Cervino. Dolgo sem bil v zmoti in mislil, da ime prihaja od "cervo", kar pomeni jelen. Pa ni tako. Prihaja iz besede "servin", ki v dolinah Val d'Aoste pomeni gozdič. Neki francoski kartograf je prvo črko s spremenil v c, ki se v francoščini res bere kot s.

Vsaka gora, posebno tiste izrazitejše, z veliko možnimi pristopi, s posrečenimi oblikami in z veliko zgodbami, ima svojo dušo. Ima svojo notranjo govorico, ki jo sestavljajo oblike, prelivi barv, spreminjajoči se odtenki luči in vremena. To govorico lažje in globlje ujame slikarska govorica kot fotografija. Seveda pa je treba znati. Prav to zna na svojih podobah gora prikazati Cedilnik. Nekatere njegove podobe sten in vrhov, med njimi Triglava pa tudi Everesta, nam "dajo videti tisto", kar sicer s prostimi očmi ali na fotografiji ne bi videli. Da, to je sporočilo umetnosti, še najbolj je izrazito pri portretih človeških obrazov. A tudi gore in narava imajo svoje obraze. Med motivi, ki so našemu avtorju blizu in jih pogosto slika, so viharniki in drevesa v širšem smislu, na primer breze, figura krokarja, na kolih viseče krpe strašil za ptice, med njimi pod klobukom z odročenima rokama prepoznamo avtoportret avtorja. Pa seveda skale, skale in voda, morje ali reka Soča.

Posebej sugestivna se mi zdi slika Viharnik, podoba suhega drevesa, ki ima spodaj pri tleh krepko deblo, v višino so veje vse tanjše, čeprav se kot špice raztezajo proti nebu. Posrečena figura avtoportreta samega avtorja. Človeka nasploh, ki vztraja in stremlji navzgor, a z leti zgublja svojo moč. V ozadju, za viharnikom, so pazljivo izrisane silhete znanih gora, ki so avtorju, slikarju in gorniku, domače in jih bo večje oko ljubiteljev slovenskih gora hitro prepoznalo, čeprav so grebenske oblike le nakaza-

Viharnik, olje

Slika Danilo Cedilnik - Den



ne v rahlem prelivu: Frdamane police, Špik, Mala in Velika Ponca, Oltar, Prisojnik, Razor, Triglav, tam daleč na robu Krn in še več drugih. Dober primer aplikacije t. i. ikonografije (pisave podob) na "naše", goriško področje. Pojem ikonografije ima v umetnostni zgodovini osnovno vrednost, saj le, če vem, kaj neka figura, motiv ali naslikani simbol pome-

nijo, lahko razberem sporočilo slike. Tudi v tem primeru – tisti, ki ne bo razbral, da so tam zadaj izrisani grebeni Špika, Prisojnika in bo mislil, da so to le neki navadni, nedefinirani hribočki, ne bo ujel sporočila podobe.

Ko gre za umetniško upodabljanje, je sicer težko ocenjevati, kaj šteje več in kaj šteje manj. Mislim, da je

*Drevo od spodaj, olje
Slika Danilo
Cedilnik - Den*

*Soča, olje
Slika Danilo
Cedilnik - Den*





Everest, olje
Slika Danilo
Cedilnik - Den

Danilo Cedilnik - Den v našem času najbrž najboljši grafični umetnik in slikar z motiviko slovenskih gora. Ne le v slovenskem okolju, ampak kar na splošno. Pred leti sem bil na otvoritvi razstave njegovih slik na zgodovinskem sedežu CAI v Milanu. Njegovo sliko Everesta hrani tudi Messnerjev Gorski muzej v Bolzanu. Povrh pa je Cedilnikov tematski razpon še mnogo širši, saj upodablja tudi morsko obalo, drevesne panje, zimsko krajino in odseke narave. Brez oklevanja lahko Cedilnikova slikarska in grafična dela postavimo v veliko tradicijo upodabljanja gora na Slovenskem. Ta sega od romantičnega sloga vrhunskih krajinarjev, kot sta bila Marko Pernhart (doma s Koroške, živel 1824–1871), avtor imenitnih panoram s Triglava, Stola, Šmarne gore in mnogih zelo lepih slik, ki jih je dobro ustvaril, ker je sam hodil v hribe, in Anton Karinger (doma iz Ljubljane, živel 1829–1870), s podobami Blejskega in Bohinjskega jezera, Kamniške Bistrice in drugimi gorskimi motivi. Tudi Ladislav Beneš je nekaj časa živel in slikal na Slovenskem, ter drugi slikarji, preko slovenskih impresionistov do pojavnega in sodobnega časa. V to tradi-

Tibet, olje
Slika Danilo
Cedilnik - Den

cijo moramo prišteti tudi umetniškega fotografa Jako Čopa in njegove izvrstne umetniške fotografije, Janka Ravnikarja, Cveta Šviglja in druge. Izčrpno knjižico z bogato planinsko bibliografijo, ki pa danes ostaja seveda krepko nepopolna, so pred več kot petdesetimi leti napisali in uredili Jože Munda, Ludvik Zepič in France Zupan: *Gore v besedi, podobi in glasbi*. (PZS, Ljubljana 1965). Dobro bi bilo, ko bi se našel kdo, ki bi to silno dragoceno pionirsko in že zbrano gradivo dopolnil in ga nadgradil s podatki za zadnjo polovico stoletja tudi na umetniškem področju.

V sklepnem delu tega članka bi rad na kratko povedal še nekaj, kar se dotika vprašanja upodabljanja, a seveda tudi literarnega opisovanja gora. Naj tu le nakažem nekaj idej, ki bi jih lahko, če bo čas naklonjen, v prihodnje razvili na straneh *Planinskega vestnika*. Zavzeto in kvalitetno delo uredništva bo tej ideji gotovo naklonjeno.

V starih časih, že dolgo nazaj, tja do antike, so ljudje svet zaznavali naravno. Mi, moderni ljudje, v zadnjih sto ali sto petdesetih letih (ponekod dlje, drugod manj), pa naravo opazujemo in doživljamo





tudi estetsko. Ne vrednotimo je le po tem, kar od nje dobimo, da bi se zaščititi in (pre)živeli, ampak iščemo v naravi estetsko doživetje in notranji, duševni nagovor. Proti koncu 18. stoletja, kar lahko na Slovenskem upravičeno povežemo s prvim pristopom štirih srčnih mož iz Bohinja na Triglav leta 1778, zahvaljujoč pobudi Žige Zoisa, se pojavi novo čustvo, ki ga prejšnji ljudje niso poznali. To je zanimanje in navdušenje nad divjo naravo, nad težje ali do takrat sploh nedostopnimi predeli krajine, na primer do visokih gora in njihovih vrhov. K temu čustvu so pripomogli takratni pesniki in nekateri ustvarjalci, ki so v nekultivirani naravi, pogosto podvrženi vremenskim in drugim nevšečnostim, prepoznali občutek neizmernosti, hkrati pa zavest o kompleksnosti sveta. Oboje je ustrezalo novi zavesti samega človeka: sveta in duha ni moč spraviti v predale, ju sistematizirati in razumsko nadzorovati. Divji in kaotični svet širokih gozdov in gora se je zdel bližji resnici pristnega človeka. O tej novi obliki doživljanja narave so začeli pisati Jean Jacques Rousseau, na primer v pisemskem romanu

Julija ali Nova Heloiza, ki je izšel leta 1761 in je kmalu postal uspešnica (slovenski prevod, Radojka Vrančič, DZS, 2008). Doživetja divje narave so začeli opisovati angleški pesniki. Na Monteners nad Chamonixem v Francoskih Alpah, od koder je videti ogromen ledenik, ki se spušča z gora Mont Blanca, so konec 18. in na začetku 19. stoletja hiteli mnogi izobraženci tistega časa, da bi od blizu doživeli prizore pristne, divje narave: pesnik Goethe, tudi slikar Turner. Slikarji so namreč odkrili, da doživetje posebnega spoja divjega in ljubkega, ki nam ga ponujajo gore, ta kontrastna dinamika, ki so jo nekateri umetniki vpeljevali v svoja dela, slikarska in literarna, da je vse to pomembna sled, ki vodi do resnice človeka.

Naj se tu za zdaj ustavimo. Likovna dela Danila Cedilnika, ki so za hiter pogled dostopna tudi na spletu, naj nam bodo spodbuda k približevanju lepoti, kot jo nudijo gore in narava v na videz neurejenem in nekoristnem svetu, ki ga sodobni človek prav zaradi vse večjega vdora tehnike na vsa področja bivanja potrebuje morda bolj kot kdaj koli prej. ●

Danilo Cedilnik –
Den na razstavi
Foto Janez Skok

Igor Škamperle
predstavlja avtorja in
njegova dela.
Foto Jerneja Cedilnik



Pravljijčna deželca, ki to ni

Tadžikistan

En izmed taborov
na trekingu
Foto Marinka
Dretnik

Tadžikistan, znan kot "streha sveta", je ena najbolj goratih držav na svetu, saj 93 odstotkov njenega kopnega velja za gorato ozemlje. To je kraj, kjer se mogočna Himalaja sreča s Tjanšanom (Tian Shan, Nebeško gorovje), Karakorumom in Hindukušem, stoletja stara mreža poti pa prečka odročni teren ter povezuje osamljene vasi in pastirske taborc. Čeprav je infrastruktura krhka in je turizem v povojih, ta srednjeazijska država izjemno privlači pustolovske duše.

Kam

Načrt Ž. Po vsej zmešnjavi s kovidom, cepljenji, letalskimi voznicami, vojnami smo se odločile za cilj, ki sprva sploh ni bil ena od možnosti, Tadžikistan. Še ta bi se lahko tik pred zdajci spremenil v načrt X ali Y, če bi bila katera od nas na PCR-testu pozitivna. Test bi lahko opravile tudi na letališču v Istanbulu, kjer bi bil precej cenejši in še v rokah ga imaš v eni uri. Toda, kaj če ...

Tadžikistan? Kje pa je to? To je bil pogost odziv pri znancih, ko sem jim povedala, kam odpotujem poleti. Tadžikistan je država nekdanje Sovjetske zveze. Leži v Srednji Aziji, na severu meji na Kirgizijo, na vzhodu na Kitajsko, na zahodu na Uzbekistan, na jugu na Afganistan. Velik je za sedem Slovenij in ima devet milijonov prebivalcev. "Bog ga je obdaril z gorami in vodo," je rekel Saidbackov dedek.¹ Malo manj kot polovico države na vzhodu pokriva Pamir, na severozahodu pa so Fannske gore, ki so med pohodniki priljubljeneje, ker so bliže Dušanbeju (Dushanbe), so nižje in prijaznejše kot visoki, ledenikovi in ledeniških rek polni, divji in oddaljeni Pamir.

V dopoldanskem času smo prispele v Dušanbe. 42, celo 44 stopinj Celzija nas je kar šokiralo, naivno smo namreč mislile, da smo pobegnile pred vročino v Sloveniji. Dušanbe je glavno mesto Tadžikistana, ki nas je pozitivno presenetilo. Podnevi vroče, zvečer pa se spremeni v prijetno oazo. Čudoviti parki, polni

vrtnic, vodometov, urejenih potk in klopč, ki so ob večerih popolnoma zasedene. Kot da so vsi prebivalci glavnega mesta zunaj.

Divja cesta

Če želimo v Pamir, moramo pridobiti dovoljenje GABO in si urediti prevoz do glavnega mesta Khoroga.² Letališče v Khorogu namreč že nekaj let ne obratuje. Območje Pamirja predstavlja skoraj polovico države, vendar je dom le trem odstotkom prebivalstva. Od Dušanbeja se avtocesta M41, katere del je tudi znamenita cesta Pamir Highway, razteza skozi pokrajino Kulyab. Vožnja traja sedemnajst ur ali več. Za prevoz do Khoroga plačamo precej več kot drugi sopotniki v avtu. V dveh letih raznih karanten smo že pozabile na previdnost pri dogovarjanju cen za storitve. Čaka nas dobrih 580 kilometrov vožnje na neudobnih rezervnih sedežih v zadnjem delu džipa. V avtu nas je poleg voznika Beknazarja sedem.³ Prvih tristo kilometrov sem se spraševala, zakaj je voznik za slabih šeststo kilometrov napovedal toliko ur vožnje, cesta je bila namreč odlična in potovali smo dokaj hitro. Potem pa se je začelo; skoraj tristo kilometrov po makadamski cesti, speljani nad reko Panj, ki meji na Afganistan. Tam pa bivajo talibani. Cesta je ozka, polna lukenj in kljub zaprtima mejnima pre-

² GABO – dovoljenje regije Gorno-Badakhshan Autonomous Region.

³ Beknazar, voznik džipa, ki smo ga najele za vse prevoze v Pamirju.

¹ Saidback, vodja agencije Pamir Mountains.

hodoma na vzhodu s Kitajsko in na severu s Kirgizijo polna tovornjakov. Za teh 280 kilometrov smo potrebovali devet ur. Sredi noči smo prispeli v Khorog in prenočili pri Beknazarju.

Krutost, skrita pod lepoto

V Khorogu smo si v pisarni PECTA uredile trekning. To je dokaj preprosto, Mirzi,⁴ ki odlično govori angleško, smo povedale svoje želje, število dni trekninga, težavnost ... Svetoval nam je trekning iz vasi Bachor, od koder se čez 4795 metrov visok prelaz pride v vas Bardara. Ker smo bile štiri, smo potrebovale dva osla (eden lahko nosi osemdeset kilogramov) z vodnikoma, vodnika in kuharja, lahko pa bi kuhale tudi same. Mirza je poklical v Bachor in zadeva je bila urejena. V PECT-i smo dobile tudi dovoljenje za vstop v nacionalni park Tadžik. Hrano smo morale nabaviti same, ravno tako pa smo si same uredile prevoz do izhodišča.

Trekning se je začel čez tri dni, zato smo se z Beknazarjem dogovorile za dvodnevni izlet v Wakhan, dolino, ki jo je reka Panj izdolbila med gorovji Hindukuš, Karakorum in Pamir. To je kakšnih dvajset kilometrov širok pas ozemlja v Afganistanu, ki ločuje Tadžikistan od Pakistana, in ga imenujejo tudi Wakhanski koridor. Tu smo se res približali Afganistanu in talibanom. Beknazarja smo spraševale, kako se razumejo s talibani, ali imajo težave z njimi in podobno. Začudile smo se, ko nam je povedal, da se z njimi razumejo,



da pa imajo težave s tadžikistansko oblastjo, ki skuša pokrajini Gorno-Badakhshan odvzeti avtonomijo. Pojasnil je, da oblast ljudem krati človekove pravice in da so bili maja in junija protesti, na katerih je prišlo do streljanja in žrtev. Veliko mladih fantov so odpeljali – verjetno v zapore – in družine ne vedo, kje so in kaj se dogaja z njimi. Če bi maja, ko smo kupile letalske vozovnice, vedele, kaj se dogaja v Tadžikistanu, Pamirja zagotovo ne bi videle.

Prenočili smo v vasi Langar. Naslednji dan nas je precej dolgo premetavalo na slabi cesti, speljani po slikoviti pokrajini nad reko Pamir. Čez prelaz Khar-gush, 4300 m, smo se priključili cesti Pamir Highway ter vrnili v Khorog.

*Pamir Highway
Foto Marinka Dretnik*

*Dolina Wakhan z
mejno reko Panj;
na drugi strani je
Afganistan.
Foto Marinka Dretnik*

⁴ Mirza, zaposlen v pisarni PECTA, <http://visitpamirs.com/>.





Prelaz Shtik Lazar je na višini 4795 metrov. Z leve: Mina, Suzi in Marinka. Foto Marinka Dretnik

Treking

Ob šestih zjutraj smo že nalagale transportne vreče na streho Beknazarjevega džipa. Odvečne stvari smo pustile pri gostiteljici Lalmo (*homestay*) in se za teden dni poslovile od udobja.⁵ Vožnja do izhodišča je minila hitro, treba je bilo prečkati nekaj potokov, ki so zjutraj še nizki, in po štirih urah smo bili na izhodišču. Oprema se je z avta selila na osle. Zraven je bil še en osliček; brala sem, da se morajo osli prilagoditi na višino in nošnjo ter da to traja leto dni. Zanimivo je, da imajo vsi osli "podaljšane" nozdrvi. Ko so majhni, jim jih z rezom povečajo, da zaradi gibanja na višini do 5000 metrov z vdihom zajamejo več zraka. Rokujemo se z vodnikom Bunyodom Imomyorbekovom, vodnikoma oslov in ob najbolj vroči uri dneva začnemo hoditi. Šest ur hodimo med gorami, po pašnikih, med kravami in skačemo čez potoke do prvega tabora. Utrujene in lačne smo, a pred tem je treba postaviti šotore. Po skromni večerji že pred dvajseto uro grejemo spalne vreče. Noč je mrzla in vetrovna. Topla *spalka*, termo perilo in kapa naredijo počitek kar udoben.

Prečenje divjih ledeniških rek Foto Marinka Dretnik

⁵ *Homestay*, bivališče pri domačinih. V Aziji je zelo priljubljeno.



Pot se zlagoma vzpenja, kar nekaj možicev je ob njej, živina je vsepovsod, predvsem krave, više gori tudi jaki. Zvečer se grejemo ob ognju, ki ga zakurimo z njihovimi posušenimi iztrebki. Gore okoli nas so prekrita z ledeniki. Pogosto je treba sleči hlače, se z eno roko oprijeti vodnika in s pomočjo palice v drugi roki loviti ravnotežje v širokih, globokih, deročih in mrzlih ledeniških rekah, ki jih na naši poti ni malo; brez športnih sandal bi nam trda predla. Hodimo mimo krasnih jezer. Na višini 4500 metrov nas preseneti dih jemačo jezero Zarojkul. Je turkizno modre barve, z nekaj otočki in obdano z belimi gorami. Po lepoti se kosa z laguno Los Tres v Patagoniji. Sedimo in ga občudujemo. Tabor postavimo nedaleč stran.

Tukaj sem si zaželela malce več počitka. Prešinilo me je, kako to, da v dolini nisem pomislila na "rest day",⁶ ki mi je poznan z drugih trekingov po Aziji.

Noč na tej višini je še posebej mrzla, zjutraj je okoli šotorov led. Zaradi prečenja dvokilometrskega ledenika na poti do prelaza Shtik Lazar na višini 4795 metrov vstanemo zelo zgodaj. Čez dobri dve uri je ekipa srečno na drugi strani ledenika in na prelazu.

⁶ *Rest day* – prosti dan oz. dan počitka med trekingom.

Koristne informacije za organizacijo trekinga v Pamirju

Organizacija PECTA – Pamirs Eco-Cultural Tourism Association – vam pomaga pri načrtovanju potovanja. Podpira lokalni turizem v Pamirju in posebno pozornost namenja podpori domačinov. Pri tako imenovanem mikro turizmu dobi denar neposredno izvajalec. Na koncu trekinga smo za opravljeno storitev namreč plačale vodniku in drugim članom skupine, ne agenciji. GABO – Gorno-Badakhshan Autonomus Region – je dovoljene za vstop v Pamir. Pridobite ga lahko hkrati z elektronskim vizumom ali pa si ga uredite v Dušanbeju. Med vožnjo do Khoroga ga na vojaških kontrolnih točkah večkrat zahtevajo, treba je pokazati tudi potni list (svetujem, da imate s sabo vsaj deset kopij potnega lista, ki jih predložite dovoljenju, s čimer se izognete dolgotrajnemu čakanju; uradniki namreč vse podatke iz potnega lista prepisujejo v velik zvezek, kar je precej dolgotrajno opravilo). Cene za dan trekinga: vodnik 40 USD, osel z vodnikom 30 USD, kuhar 30 USD (lahko kuhate tudi sami), kuhinjska oprema 10 USD. Osel lahko nosi 80 kg. Plačate tudi dneve, ko se skupina vrača na izhodišče (običajno dodatna dva dneva). Najem džipa z voznikom: 0,7–0,9 USD na kilometer. Hrano nabavite sami v marketu ali na tržnici. Vodniček: Jan Bakker and Christine Oriol: *Trekking in Tajikistan*. Cicerone, United Kingdom, 2018. Opombi: Če bi šle še enkrat, bi si kuhale same, saj je časa za to dovolj. V te kraje zaide zelo malo turistov, zato so tako postopki za urejanje trekingov kot sami trekingi precej neobičajni in potekajo dokaj spontano.

Sledi naporen, strm in previden sestop na drugo stran. Prvi dan sestopamo po prostrani, kamniti in pusti pokrajini. Posameznik kar izgine v njej. Čarobno je! Po dnevu in pol pridemo do zelenih polj žita, graha, krompirja in majhnih kamnitih kolib. To pomeni, da vas ni več daleč. Tik pred vasjo je pot vklesana v peščeno zemljo, kjer kamni nad našimi glavami komaj čakajo, da se skotalijo v globino. Hitimo.

Hiše so grajene iz kamna in blata, okoli njih so žitna polja, rože in drevesa, polna sladkih marelic. Brala sem o gostoljubnosti ljudi v dolini Bartang, kjer smo zaključili petdnevno pot, na kateri nismo srečali žive duše, a pričakovanja so bila presežena. Vabilo na čaj, kruh, sladkor, bombone, sladke marelice in klepet je prišlo že iz prve hiše. Med potjo do prenočišča nismo ostale neopažene, vsepovsod so nas vabili na čaj, marelice pa smo si lahko z njihovim dovoljenjem sproti trgale z dreves. Na vprašanje, od kod smo, smo običajno odgovarjale: "Slovenija, ex Jugoslavija."

Večer v vasi je bil prijeten in pogovor zelo sproščen, čeprav smo se že poslavljale od skupine in Beknazarja. Slovesa so v obdobju medomrežja precej lažja ...

Jizeu

Do glavne ceste v dolini Bartang smo se spustili po adrenalinski cesti. Beknazar je res mojster vožnje! Cesta je speljana tik ob divji reki Bartang, ki teče skozi ozke kanjone pod visokimi in nazobčanimi vrhovi ter se vije skozi srce narodnega parka Tadžik. Bartang v njihovem jeziku pomeni ozek prehod.

Naš Pamir, od 1. 8. do 6. 8. 2022

(treking se lahko podaljša)

1. dan: vožnja do vasi Bachor (tri ure), hoja do Hot Spring Camp (pet ur)
2. dan: Hot Spring Camp–Cahen lake (domače ime za Onion lake, imenovale smo ga kar Čebulno jezero; osem ur)
3. dan: Čebulno jezero–jezero Zarjokul (štiri ure)
4. dan: Zorjokul, čez prelaz v dolino Bartang (osem ur)
5. dan: dolina Bartang–vas Bardara (osem ur)
6. dan: vožnja iz Bardara ob reki Bartang do izhodišča za vas Jizeu, hoja do vasi in nazaj (šest ur), vožnja v Khorog

Med vračanjem v Khorog smo obiskale še oddaljeno vasico Jizeu, dostopno le peš. Začetek je bil adrenalinski, divjo in široko reko Bartang smo prečile po visečem mostu in se nato dve uri vzpenjale do vasice, kjer so nas spet povabili na klepet, čaj, bombone, marelice in višnje. Čas smo izkoristile še za sprehod ob jezeru nenavadnih barv.

Zvečer smo spet v Khorogu pri Lalmo. Prhanje, toplota, postelja, pranje ... Zjutraj nam Lalmo pripravi odličan zajtrk, ki nas čaka na prtu, pognjenem na tleh v vrtni uti. Pred nami je naporna vožnja nazaj v Dušanbe, mejni prehod s Kirgizijo je namreč zaprt in posledično je v tej pokrajini manj turistov. Običajna pot vodi iz Dušanbeja v Oš. Veselim se vožnje ob reki Panj podnevi, divje pokrajine se namreč ne morem ogledati.

Počitek ob Čebulnem jezeru
Foto Marinka Dretnik





Gora Mirali
Foto Marinka Dretnik

Fannske gore

Dušanbe je vroč. Bivamo v hostlu blizu središča in se pripravljamo se za treking v Fannskih gorah, ki ležijo na severozahodu Tadžikistana. Izbrale smo enega najbolj priljubljenih večdnevni trekingov, Jezersko zanko (Lakes Loop Hike).

Vse je precej preprostejše kot v Pamirju. V vasi Artuch, ki leži blizu Uzbekistana, smo v dobrih štirih urah. Vozimo se pretežno po asfaltirani cesti. Namestimo se pri domačinih (*homestay*), kjer spoznamo vodnika Majidova Fajziboja, mladega učitelja angleščine, potem pa se prepustimo vodenju desetletnega Ibrahima po vasi. Pokaže nam skrite koticke vasi, šolo in kozje bližnjice. Na koncu se mu oddolžimo z žogo, ki jo kupimo v malem marketu, ki je pravzaprav soba v eni izmed hiš. Tudi to trgovino nam pokaže on. Skupino poleg Fajziboja in nas štirih sestavljajo dva vodnika oslov, trije oslički in pes Rex. Še ena zanimivost o živalih: Rex ima, tako kot večina psov, ki sem jih videla v Tadžikistanu, prirezana ušesa in skrajšan

rep. Tako kosmatince zaščitijo pred poškodbami, ki jih dobijo, ko se odpravijo na osvajanje samičk, pri čemer niso brez tekmecev. Nenavadno se mi je zdelo, da Rex, čeprav je bil velik in kosmat pes, ni imel no-

Suzi in Ibrahim Foto Marinka Dretnik





Glavo in telo smo pripravile na 3200 metrov visok prelaz. Pri Ruskem kampu zapustimo cesto in se vzpnemo do jezera Chukurak, ki leži na višini 2400 metrov. Naša dva šotora sta že postavljena ... Ampak ura je komaj pol enih! V opis trekinga se je prikradel škrat, Saidback se je zatipkal. Da ubijemo čas, se odpravimo do uro hoda oddaljenih zgornjih jezer, ki imajo vsako svojo barvo. Ta popoldan je tudi edini, ko potrebujemo pelerine.

Fannske gore so znane po čudovitih jezerih, a vode za pitje in kuhanje ni v izobilju. Fajziboj pozna skrite izvire, kjer si lahko napolnimo čutare. Med vzponom na prelaz Chukurak prehitimo skupino 38 Izraelcev. Beseda da besedo in sledi vprašanje, od kod smo. "Slovenija, da!" končno potrdimo, ko se eden od Izraelcev oglasi: "Dončić!" Odslej pri pojasnjevanju rečemo *ex* Jugoslavija ali Dončić. Izraelci so samooskrbni. S sabo nosijo ogromne nahrbtnike z vso potrebno opremo ter hrano in nimajo vodnikov.

*Skupina na trekingu v Fannskih gorah
Foto Marinka Dretnik*



Pogostitev ob poti Foto Marinka Dretnik

benega vonja. Verjetno zaradi suhega zraka. Tadžiki imajo lep odnos do živali, čeprav sta prizevanje repov in ušes ter širjenje oslovih nozdrvi nekoliko kruta načina lajšanja življenja živalim.

Pot

Treking začnemo z lagodno hojo po cesti, kjer srečamo nekaj lepo oblečenih otrok s šolskimi torbami. Fajziboj nam razloži, da so to otroci, ki se uvajajo v prvi razred. Po cesti pridemo do šest kilometrov oddaljenega Ruskega kampa (Artuch Alplager), planinske kočice, ki je bila v času Sovjetske zveze bivališče ruskih alpinistov med vzponi v Fannskih gorah. Všeč mi je ta hoja po cesti, opazujem ljudi, ki delajo na ograjenih travnikih in poljih. Vsako ima majhno uto. Travo kosijo s srpom ali "nitkarico", nato jo še svežo zvežejo v snope in posušijo. Suhe snope osli odnesejo v dolino. Ti kopitarji so v teh krajih zelo pomembni, nosijo seno, drva, lastnike, prtljago ... Med potjo smo večkrat povabljeni na čaj, kruh, sladkor in jogurt.





Pred nami je jezero Kulikalon.
Foto Marinka Dretnik

Zakaj na prelaze

Ker so od tam jezera videti najbolj čudovita in vredna vsakega višinskega metra! Na prelazu smo, pod nami so jezera Kulikalon in več majhnih jezer. Povezana so z večjimi ali manjšimi potoki. Obdajajo jih več kot štiri in pet tisoč metrov visoke gore, med katerimi kraljuje pettisočak Mirali Peak. Tabor postavimo na koncu doline pod prelazom Alaudin, od koder z zelenega rta enega od jezer zremo v steno gore Mirali. Danes je še posebej lepo. Iz tople spalne vreče, s kapo na glavi, zvečer in v zgodnjem jutru občudujemo Mirali. Kljub šotoru vse noči v Fannskih gorah prešpimo pod milim nebom, saj so temperature precej višje kot v Pamirju.

Pot nas vodi mimo jezer tik pod goro, prečkamo nekaj majhnih potokov in se vzpnemo 3800 metrov visoko na prelaz Alaudin, od koder se nam odpre pogled na prekrasni jezera Alaudin in Kitara. Lep čas sedimo na vrhu, preden se lotimo zelo strmega sestopa do jezera. Položaj je tu precej drugačen kot v Pamirju, pozna se, da je dostop do jezer kratek in preprost. Precej je šotorov, ljudi, celo lokal je tam. Taborimo na južnem delu jezera, odmaknjeni od preostalih. Zadnja noč v gorah Tadžikistana. Razgled je kot vedno čudovit, spimo pod zvezdami in se naslednje jutro spustimo do slabe pol ure oddaljenega tabora Alaudin base, kjer nas čakajo džip, Saidbek in slovo od ekipe.

Naše Fannske gore, od 10. 8. do 15. 8. 2022

1. dan: Dušanbe–vas Artuch (pet ur)
 2. dan: Artuch–Chuchurak (tri ure hoje)
 3. dan: Chuchurak–prelaz–Kulikalon (šest ur)
 4. dan: Kulikalon–Alaudin (šest ur)
 5. dan: Alaudin–Alaudin base camp (ena ura hoje), vožnja do Iskanderkula, ogled jezera in slapov
 6. dan: vožnja v Dušanbe (vmes ogled trdnjave Hisor)
- Kdor je na tesnem s časom, lahko opravi ta trekking v treh oz. štirih dneh, vendar z več vožnje (razdalja je približno 40 km): 1. dan Dušanbe–Chukurak kamp, 2. dan, Chukurak–Kulikalon, 3. dan Kulikalon–Alaudin, 4. dan vožnja v Dušanbe.

Sledi adrenalinska vožnja do glavne ceste Panjikt–Dušanbe. Imamo še dober dan do odhoda v Evropo. Peljemo se do velikega jezera Iskanderkul, priljubljenega med turisti. Ne vidimo ga v vsej lepoti in veličastnosti, saj so jezera najlepša s prelazov. Od jezera Alaudin, kjer smo zaključili trekking, do Iskanderkula je dva dni hoje. Vsekakor boljša izbira. Za naslednjč.

Po dobrih treh tednih zapuščamo gorato deželo, (še vedno) skriti biser skrivnostne pokrajine.

Obe območji v nekaj besedah

Pamir: prijazni ljudje, daleč, divje, samota, dolge etape, višina, pitna voda na dosegu, prečenje rek, ne priporočam brez vodnika, saj je pogosto treba prečkati ledeniške reke, ki so široke globoke, deroče in nevarne za nepoznavalce.

Fannske gore: prijazni ljudje, blizu, veliko pohodnikov, krajše etape, prelazi, nižje, toplo, pitna voda ni vedno na dosegu roke, lahko se odpravite sami (Jezerska zanka).

Koristne informacije za organizacijo trekinga v Fannskih gorah

Trekking smo si uredile v agenciji Pakol travel, <https://www.pakoltravel.com/>, lastnik je Saidbek Shakarov (ima tudi profil na Facebooku, je zelo odziven).

Cene (na skupino): vodnik 40 USD, osel in vodnik osla 30 USD, najem kuhinje (trilitrska plinska jeklenka, čajnik, lonec, žlica, krožnik) 10 USD, prevoz iz Dušanbeja in nazaj 300 USD.

Hrano nabavite sami v trgovini ali na tržnici. Priporočam, da imate s sabo svoj komplet za obrok (žlica, krožnik).

Nahrbtnik dajte v močnejšo vrečo, da se ne poškoduje med transportom na oslovem hrbtu.

Vodniček: Jan Bakker and Christine Oriol: *Trekking in Tajikistan*. Cicerone, United Kingdom, 2018.



Pamir ali Fannske gore?

Najbolje oboje. Kdor išče prvinskost, divjino, samoto, preprosto kuhinjo ... vsekakor mora v Tadžikistan. Hrana in oprema sta skromni, ni velikih kuhinjskih šotorov, stolov, miz in dodatnega osebja za razvajanje pohodnikov, kot je to običajno v priljubljenih turističnih deželah (Peru, Ladak, Nepal ...), kamor se zgrinjajo trupe pustolovcev. Na trekingu v Pamirju in Fannskih gorah so kosi kuhinjske opreme čajnik, lonček

*Kamp ob jezeru Alaudin
Foto Marinka Dretnik*



za kuhanje hrane, plinski gorilnik, nož in deska za rezanje, en lonček, ena žlica ... Za celo ekipo. Kuhinja je navaden šotorček, miza je prt na tleh. Ljudje, ki jih najameš kot vodnike, so lovci, pastirji, nabiralci ali rudniški delavci, ki deželo poznajo kot svojo dlan. Niso plezalci in reševalci, so pa odlična družba, varno te vodijo od izhodišča do cilja, razbremenijo te težkega nahrbtnika, zvečer poskrbijo za ogenj in ti pokažejo prave lepote svoje dežele – za lepoto pa je treba potrpeti!

Splošne informacije

Vizum – za vstop v Tadžikistan je nujen vizum. Najlažje ga je urediti elektronsko. Nanj čakate 5–7 delovnih dni, lahko pa ga dobite tudi na letališču v Dušanbeju. Hkrati z vizumom lahko zaprosite za dovoljenje GABO (dovoljenje za obisk Pamirja oz. pokrajino Gorno-Badakhshan). Cena vizuma je 50 evrov, dovoljenja GABO pa 20 evrov. Za Fannske gore dovoljenje ni potrebno.

PCR – za vstop v državo smo potrebovale negativen PCR-test, ki ni smel biti star več kot 72 ur; zdaj verjetno ni več nujen.

Časovna razlika – 3 ure (minusa).

Denar – s sabo imejte novejši ameriški dolarje; plačujete lahko z dolarji ali somoni (njihova denarna enota).

Podnebje je suho.

Potovale smo Suzana Planšak - Suzi, Jasmina Popič - Mina, Loreta Vlahović in Marinka Dretnik. Na trekingu v Pamirju smo bile od 1. 8. do 6. 8. 2022, v Fannskih gorah pa od 10. 8. do 15. 8. Celotno potovanje je trajalo od 25. 7. do 20. 8. 2023 (od 16. 8. do 20. 8. smo raziskovale Istanbul). 📍

*Prelaz Alaudin, spodaj jezero Alaudin
Foto Marinka Dretnik*

Marta Krejan Čokl

Dolga pot do Everesta

Pogovor z Andrejem Gradišnikom

O najvišji gori sveta imamo različne predstave, ki pa se tudi spreminjajo. Od romantične, ko prebiramo zgodbe starih alpinistov, do odbijajoče, ko vidimo sodobne fotografije množic, ki se gnetejo pod Hillaryjevo stopnjo.

Koroškemu alpinistu Andreju Gradišniku je romantično misel na Everest, ki se mu je usidrala v zavest pred petdesetimi leti, prekril prah nekakšnega kolektivnega (alpinističnega) predsodka, da "zbiranje" osemtisočakov ni alpinizem, vzpon na Everest pa je predvsem čakanje v neskončni vrsti. Vsekakor so bile razlog za nabiranje prahu tudi druge prioritete – družina in kariera. A vendar ... 17. maja 2023 je Andrej stopil na streho sveta.



prikazuje vrste na Lotsejevem pobočju in zastoje pod Hillaryjevo stopnjo. Danes na Everest po normalni smeri praktično ne moreš več brez pomoči lokalnih agencij in ne glede na to, kako se vzpona lotiš, je dejstvo, da imaš na doseg roke fiksno vrv in višinske tabore, kjer so šotori in zaloge kisikovih jeklenk, po čemer lahko posežeš v primeru smrtne nevarnosti. To pa zmanjšuje tveganje in spreminja pojem pustolovščine, kakršno poznamo iz primarnega alpinizma in številnih manj obleganih gora. A vendarle se je, ko sem premleval, kaj sem si v življenju želel in tega nisem uresničil, ponovno pojavil Everest. Zato sem se odločil, da vzamem v zakup sistem, ki tam velja danes, in znotraj tega najdem možnosti za kar se da čisti vzpon. To mi je le deloma uspelo. Večina "klientov" želi minimizirati izpostavljenost v zloglasnem Ledenem slapu, zato naredi le eno aklimatizacijsko kroženje na gori ter se nato na počitek nameni niže (najpogosteje s helikopterjem). V bazni tabor se vrnejo ob napovedi "vremenskega okna", ko se proti vrhu podajo s pomočjo dodatnega kisika, ki ga začno uporabljati na taboru tri ali celo dve. Tudi šerpe uporabljajo dodatni kisik od tabora tri naprej. Letos je bil ta postavljen na višini približno 7100 metrov. Sam sem načrtoval tri aklimatizacijska kroženja in poskus vzpona na vrh brez pomoči dodatnega kisika, a načrt se ni v celoti uresničil.

Zakaj si šel sam? Zakaj se nisi pridružil kateri drugi odpravi?

Vsekakor sem si želel primerno družbo, s katero bi lahko načrtoval, se pripravljaj in šel na Everest. A za tovrsten cilj, ki je med drugim tudi finančno velik zalogaj, je težko zbrati skupino. Nekaj upanja je zasijalo lani jeseni, ko sem se z ekipo pod vodstvom Tomaža Jakofčiča podal na Manaslu. Če bi bila odprava uspešna, bi se precej verjetno del ekipe letos podal proti Everestu. A slabo vreme in "odpihnjena" oprema na taboru tri so nam lani prekrizali načrte ... Letos bom dopolnil že šestdeset let in zdelo se mi je, da nima smisla več čakati, zato sem se odločil, da pojdem sam.

*Andrej med aklimatizacijo pod Everestom
Arhiv Andreja Gradišnika*

Andrej, iskrene čestitke! Dovolj mi biti neposredna. V čem se tvoj vzpon razlikuje od klasičnih komercialnih vzponov na Everest?

Hvala lepa za čestitke in tvojo udeležbo na sprejemu na Brniku. Ko sem se pri petih letih povzpela na najvišji vrh Slovenije, se mi je to zdelo strašno imenitno, in ko sem v četrtem razredu osnovne šole spoznal najvišji vrh sveta, sem si sebe že kar predstavljal tudi na njem. Od takrat me Everest spremlja ves čas in verjetno ga bi obiskal že pred leti, če me ne bi odvrčale komercializacija vzponov in poznane fotografije, ki



Vzpon na Everest po normalni smeri ni mogoč brez posredovanja agencije. Če bi lahko vse organiziral sam, kaj bi naredil drugače? V kolikšni meri si se lahko odločal sam?

Želel sem si, da bi na Everest stopil na način, kot sem stopil na Broad Peak leta 2012. Takrat sem si vrh delil s prijatelji iz Koroške, na gori smo delali sami, brez pomoči šerp, nismo uporabljali dodatnega kisika, od tabora tri na višini 7000 metrov do vrha ni bilo fiksnih vrvi ... Pa tudi sicer sta bila dostop do baznega tabora in življenje pod goro mnogo bolj prvinska in neizumetničena. Žal pa se menda tudi v Karakorumu že pojavlja komercializacija, še posebno na K2, kamor jo prenašajo nepalske agencije.

Čeprav sem se z agencijo dogovoril, da bom lahko na gori delal po svojem programu, sem bil nato ujet v sistem, ki je prilagojen komercialnim vzponom. Naj omenim le to, da sem na začetku bil v bazi kar devet dni, saj smo morali počakati, da je bil tabor v celoti postavljen in opravljen obred *puja* (lamova posvetitev baze). Šele potem so šerpe – in tudi mi – lahko začeli delo na gori. Tako sem izgubil eno aklimatizacijsko kroženje.

Če je bil vzpon na Broad Peak čisti himalajzem, kaj je bil Everest v primerjavi z njim?

Odprava na Broad Peak je bila zame predvsem sanjsko doživetje v vseh pogledih. Kljub čistem pristopu seveda tudi vzpon po normalki na Broad Peak

ni bil himalajski presežek. A vendar je bil pomembna zgodba za koroški alpinizem.

Pot na Everest je bila v mnogo pogledih pravo nasprotje odprave na Broad Peak. To je sistem sodobnega osvajanja osemtisočakov, ki omogoča zaslužek državi, lokalnemu prebivalstvu, odpira dostopnost tem goram, omogoča lov za rekordi, ki so zanimivi za medije ... Velika večina sodelujočih je s takim sistemom zelo zadovoljna. Ne pa tudi alpinistični romantiki, ki smo seveda v manjšini.

Na odpravi si srečal ogromno ljudi, ki so šli ali želeli priti na Everest. Kakšen tip ljudi gre na Everest? Koliko žensk si srečal?

Po svoje je bilo spoznavanje ljudi, ki se namenijo na Everest, zelo zanimiv del bivanja v baznem taboru. Večinoma gre za zanimive življenjske zgodbe ljudi, naklonjenih pustolovščinam. Med njimi je zelo veliko takih, ki niso alpinisti. Pogosto gre za vzdržljivostne športnike, ki se odločijo, da bodo svojo telesno pripravljenost unovčili za vzpon na vrh sveta. Dve do tri leta namenijo pridobivanju gorniških izkušenj (Andi, Aconcagua ...) in že so v baznem taboru pod Everestom. Pogosto imajo v mislih posamezne rekorde, sploh če prihajajo iz držav, ki nimajo toliko himalajske tradicije, in so krepko podprti z lokalnimi pokrovitelji. Manj kot sem pričakoval, pa sem srečal ljudi, ki imajo veliko denarja in mislijo, da lahko tudi vzpon na vrh kupiš. Večina takih ne pride prav visoko.

16. 5. 2023 – proti vrhu
Arhiv Andreja
Gradišnika



*V Ledenem slapu
Arhiv Andreja
Gradišnika*

Žensk vseh starosti je bilo zelo veliko. Če bi sodil po naši jedilnici, kjer se nas je srečevalo med dvajset in trideset, bi rekel, da je žensk štirideset odstotkov. Še bolj kot moški so usmerjene v rekorde (prva ženska na vrhu v državi, najstarejša, najmlajša, najhitrejša ...). Verjetno tudi zato, ker so v marsikateri državi prestoli med moško konkurenco že zasedeni, med žensko pa so še prosti. Seveda se najdejo tudi pravi himalajci. Z nami je bil tudi poznani Madžar Suhajda Szilard, ki se je povzpел na Lotse, K2 in Broad Peak brez pomoči šerp in dodatnega kisika. Žal pa je letos pri poskusu vzpona na Everest na tak način ostal pogrešan tik pod vrhom (pod Hillaryjevo stopnjo).

Kako so nate vplivali trenutki, ko si moral mimo trupel plezalcev, ki so za zmeraj ostali na gori?

Med vzpenjanjem sem bil zelo osredotočen na vzpon, praktično ni bilo prostora za nobene negativne misli, pomisleke in podobno. Po vrnitvi v bazo in pozneje pa so me precej potrlle informacije o številu mrtvih in pogrešanih na gori v letošnjem "vremenskem oknu". Toliko bolj, ker sta med njimi bila dva iz naše jedilnice, s katerima sem se družil mesec dni in sta mi bila zelo simpatična. Takrat sem se zavedel, da je kljub komercializaciji Everesta in s tem zmanjševanju pomena vzpona na vrh zaradi ekstremne višine lahko Everest usoden za prav vsakega obiskovalca.

Ali je vzpon na Everest res predvsem čakanje v neskončni vrsti? Kako se je gneči mogoče izogniti?

Sam nisem doživel čakanja v vrsti. Deloma zato, ker sem predvsem v Ledenem slapu in na Lotsejevem pobočju počasnejše prehiteval. Če si le dovolj močan in se upaš odpeti s fiksne vrvi ter se povzpeli mimo počasnejših, lahko prehitevaš povsod. Pri samem vzponu na vrh nisem naletel na zastoj, kjer bi bilo treba stati in čakati. Sva pa s šerpo večkrat dohitela počasnejše, kar mi je do neke mere celo odgovarjalo, saj sva upočasnila svoj tempo in prehitevala na kakšnem manj strmih mestu.

Čeprav je bilo letos izdanih rekordno veliko dovoljenj za vrh, je bila množica na poti proti vrhu še znosna verjetno tudi zato, ker je bilo "vremensko okno" za vzpone na vrh razmeroma dolgo.

Tisti, ki te poznajo, vedo, da se na vsak vzpon, na videz še tako preprost, pripraviš zelo sistematično in ničesar ne prepuščaš naključju. Fizično in psihično si bil izredno dobro pripravljen, kazalo je, da te nič ne more presenetiti, a vendar so se malo pod vrhom začele težave. Kaj se je zgodilo?

Res sem se tudi za Everest resno pripravljal in pri tem užival. Zelo rad imam izzive, in ko se katerega lotim, me v celoti prevzame. Skupaj z mano v projekt "pade" tudi moja bližnja okolica. Še posebno žena Katja, ki

poskrbi za celostno podobo, administrativne in organizacijske zadeve. Seveda je cilju prilagojen tudi družinski dopust. Za vzpon na vrh sem pripravil dva scenarija, pri čemer sem se osredotočil predvsem na poskus vzpona brez pomoči dodatnega kisika. Vzpon s pomočjo dodatnega kisika pa sem nekako jemal kot možnost, ki vse skupaj olajša. In ravno uporaba maske je povzročila težave, ki so se v večji meri pojavile med sestopom. Masko ni tesnila, najverjetneje mi je bila prevelika, kar me je motilo in sem si jo ves čas popravljal, tako da me je ožulila do krvi. Ko se je zdanilo in je posijalo sonce, pa so mi zamrzovala sončna očala. Rezervnim smučarskim očalom je odletela zaponka, ki drži gumijasti naglavni trak ... Nekaj časa sem hodil brez očal in staknil sem delno snežno slepoto.

Zakaj si se kljub drugačnim načrtom odločil za dodatni kisik?

Prvotno sem načrtoval tri aklimatizacijska kroženja, v katerih bi vsaj enkrat prespal na taboru tri, 7100 m, in bi se dotaknil višine 7900 metrov (pod taborom štiri), opravil pa sem le dve aklimatizacijski turi, se prvič dotaknil višine 7100 metrov in drugič 7300, štirikrat sem prespal na taboru dve na višini 6500 metrov. Že pred končnim naskokom proti vrhu sem ocenil, da najverjetneje nisem dovolj aklimatiziran, a sem končno odločitev o uporabi dodatnega kisika vseeno sprejel šele na taboru štiri približno 8000 metrov visoko. Do tabora štiri sem med vzponom in sestopom plezal brez njega.

Kako si vedel, da gre za snežno slepoto?

S snežno slepoto soplezalca sem imel nekaj izkušenj z odprave v Tjanšan (v študentskih letih). Pa tudi sicer sta pekoča bolečina v očeh in zamegljen vid zelo izrazita kazalnika snežne slepote. Ob prvih znakih, na vrhu, sem vedel, da moram pohiteti s sestopom, saj se bo stanje verjetno poslabšalo. Težave z vidom sem takoj omenil tudi šerpi.

Kako se je odzval?

Šerpa, ki mi je v času vzpona ves čas sledil na določeni razdalji in mi ni vsiljeval svoje pomoči, je bil od tega trenutka bliže za mano, v pripravljenosti, da mi pomaga, če bi to bilo treba.

Sestopila sta zelo hitro, ampak verjetno ni bilo preprosto. Kako je potekal sestop?

Sestopati sva začela hitro in predvsem brez postankov, nisva pa sestopala hitro, saj je bil moj korak bolj negotov. V veliko pomoč mi je bila seveda fiksna vrv, ki sem ji sledil, in se je oklepal precej bolj kot med vzponom. Na mestih, kjer smo se spuščali po vrvi, pa mi je šerpa, kadar je bila fiksna vrv napeta, pomagal, da sva jo toliko sprostila, da sem jo lahko vpel v osmico. Pri vrvnih manevrih sem občasno snel debele rokavice in zato sem dobil tudi rahle omrzline, kar pa sem opazil pozneje.

Čeprav je bilo stanje resno, nisi dobil pomoči. Zakaj?

Tam seveda ni reševalnih ekip, ki bi jih poklical, če imaš težave. Če je nujno, se običajno organizira-



Andrej Gradišnik na vrhu sveta, 17. 5. 2023 Arhiv Andreja Gradišnika

Andrej Gradišnik,

član AK Ravne na Koroškem in Koroškega alpinističnega kluba, hodi v hribe, odkar je shodil. S petimi leti je stal na Triglavu in že v najstniških letih postal alpinistični inštruktor. Preplezal je številne zahtevne smeri pri nas in v tujini. V Grandes Jorasses je preplezal Walkerjev steber in opravil zimsko ponovitev Mrtvaškega prta. v Dolomitih je v mladih letih preplezal smer Philipp-Flamm v Civetti in nekoliko pozneje Hasse-Brandler v Veliki Cini. Prvenstvene smeri ima v steni Illampuja in v Condoririju v Boliviji ter v gorah Tjanšan v srednji Aziji. Bil je na sedemtisočaku Satopanth v Garwalski Himalaji. Bil je član jugoslovanske odprave na Gangapurno (na vrh sta po prvenstveni Jugoslovanski smeri splezala Rok Kolar in Stanko Mihev). Približno dve desetletji se je posvečal predvsem družini in karieri, potem pa naenkrat začel presenečati s plezanjem v zahtevnih – tudi prvenstvenih – smereh, običajno v navezi z Gregom Lačnom. Med drugim sta preplezala skoraj tisočmetrsko smer Pe-restroika Crack, ocenjeno z -IX, v Kirgiziji, in t. i. trad smer Mate, Porro y Todo la Demas v Fitz Royu v Patagoniji.

Andrej je najstarejši Slovenec, ki je do zdaj splezal na Everest (oktobra bo dopolnil šestdeset let), najmlajši, ravno tako Korošec, je Matej Flis, ki se je nanj povzpел pri dvaindvajsetih letih.

Andrej Gradišnik je bil dolga leta direktor največjega koroškega podjetja. Za izredne gospodarske dosežke je dobil nagrado Gospodarske zbornice Slovenije, nagrado ambasador znanj, ki jo podeljuje Life learning academia, in še vrsto drugih priznanj.



Slika z visečega mostu v spomin na Franca Oderlapa
Arhiv Andreja Gradišnika

jo šerpe in pomagajo tistemu, ki je v težavah. Sam nisem imel občutka, da bi potreboval pomoč. Tudi na taboru štiri sem ponujeno jeklenko s kisikom za sestop do tabora tri zavrnil.

Okreval si zelo hitro. Na letališču v Ljubljani je bilo ob vrnitvi videti samo tvoj širok nasmeh. Kakšne poškodbe si imel in kako dolgo je v resnici trajalo okrevanje?

Prijatelj, alpinist in kirurg dr. Jurij Gorjanc me je ves čas na daljavo spremljal in skupaj z mojo ženo Katjo poskrbel, da sem se domov vrnil prej, kot sem načrtoval, in da me je v kliničnem centru v Ljubljani pričakala najboljša možna strokovna oskrba. Snežna slepota je izzvenela v nekaj dneh. Kapljice za oči in temna očala so hitro pomagali. Omrzline na dveh prstih desne roke se pa tudi dobro celijo.

Gore dajejo in jemljejo. Tebi so vzele nekaj dobrih prijateljev, ki – pa naj zveni še tako klišejsko – te na poseben način v gorah ves čas spremljajo.

Žalostni del mojega alpinističnega udejstvovanja so nesreče, ki so odnesle življenja alpinistom, ki sem jih spremljal so bili moji vzorniki, sem jih poznal, z njimi plezal in so bili moji prijatelji. Vsak izmed njih je v moji podzavesti dobil svoj prostor in ob določenih trenutkih se pojavi v mojih mislih. Na poti do baznega

tabora pod Everestom sem ves čas iskal viseči most, na katerem je nastala poznana slika Franca Oderlapa z zmagovito dvignjenimi rokami. Prav tam sem se želel fotografirati tudi sam. Spremljal me je moj prijatelj za vedno, Grega Lačen, ki mu je Everest vzel prste na nogah, a je kljub temu bil mojster plezanja po ploščah. Ob večerih v jedilnici pa sem vsakemu, ki me je želel poslušati, razlagal, da je naš Davo Karničar prvi smučal z Everesta.

Kaj ti je dal Everest?

Izpolnil sem željo, visok cilj, ki me je vse življenje spremljal v moji podzavesti in sem ga zavestno zaradi predsodkov zavračal. Pomirjen sem v zavedanju, da se ne bo ponavljala dilema, kaj mi je storiti. Moj gorniški del jaza je zadovoljen, saj sem stopil na vrh sveta.

Ali ti je tudi kaj vzel?

Dva simpatična somišljenika, ki sem ju spoznal v baznem taboru.

O odpravi na Broad Peak si napisal knjigo. Boš tudi svojo zgodbo z Everesta na ta način delil z javnostjo?

Ne. Če bo kdaj nastala knjiga, ki bo predstavila mojo celotno gorniško pot, pa bo seveda tudi Everest dobil svoje mesto.

Vedno, ko nekdo nekam gre, ga doma nekdo čaka. To sploh pri takih vzponih, kot jih imaš ti, ni lahko. Se tega ljudje navadijo ali je vedno težje?

Mislím, da se tega nikoli v celoti ne navadiš. V primeru naše družine bi rekel, da je vedno težje. Žena Katja je dolga leta brezpogojno verjela vame in bila prepričana, da se meni preprosto ne more nič zgoditi. Po nesreči Grega Lačnega, s katerim sva bila čvrsta naveza in je bil simbol moči, pa se je podoba "neumrljivosti izbrancev" podrla. Tudi sin Nik in hči Tina, ki sta danes odrasli osebi, zdaj drugače dojemata moje vzpone.

Ko si bil zaradi pregledov po prihodu domov še v Ljubljani v UKC, si nekajkrat ponovil, da komaj čakaš, da se vrneš domov, na Koroško. Očitno ti ta skriti kotiček zemlje pomeni največ, čeprav si prepotoval velik del sveta. Zakaj?

Res je. Na Koroškem je moj dom, so moji domači, prijatelji in naši hribi. Tu se najbolje počutim. Ko so mi v preteklosti nekajkrat ponujali zelo dobro plačano delovno mesto v tujini in Ljubljani, sem to vedno gladko zavrnil, ker bi se moral preseliti.

Praviš, da "ko si nekaj vtepeš v glavo", to tudi izpeješ. Ali mogoče že kuješ nove načrte?

Ne. Sem v fazi podoživljanja Everesta. Hkrati pa smo tudi tik pred zaključkom še enega velikega projekta, ki me je tako ali drugače spremljal vsaj petnajst let. Takrat je namreč Grega prišel na plano z idejo, da na Koroškem potrebujemo plezalni center. Skupaj z investitorjem Občino Prevalje z našo družbo Vertikala-X gradimo sodobni plezalni center, ki bo začel obratovati letos jeseni in ga bomo upravljali člani Koroškega alpinističnega kluba. ○

Popoln obrok za vse hribolazce



Več o hribih, ribah in našem sodelovanju s Planinsko zvezo Slovenije, ulovite na povezavi!

Za dobro pot in dober tek v nahrbtnik spakirajte nove ribje solate Delamaris.



Anja Klančnik



Sončni vzhod
na razglednem
karnijskem grebenu
Foto Tomi Klančnik

Sončni vzhodi in lepi razgledi

Karnijska vezna pot

Velikokrat se povzpnem nad Vipavsko dolino, na Nanos, Golake, Javornik ali Kuceľ ter občudujem razglede na rob doline, strme stene tja na zahod, kjer se rišejo oblike naravne pregrade Karnijskih Alp od tromeje do Dolomitov.

Pokrajino in naravo vsekakor najbolj doživiš, če jo prehodiš; od tod tudi najina strast do dolgih pohodnih poti. Hoja od jutra do večera, od kočice do kočice, od jezera do jezera, po raznoliki pokrajini, skalnem grebenu, mimo travnikov in planšarij ter pod mogočnimi stenami ... pri tem nas ves čas spremlja čudovit razgled. To vse in še veliko več je Karnijska vezna pot po celotnem severnem grebenu teh gora. Vsekakor je to ena najlepših označenih povezovalnih poti, imenovana tudi Pot miru zaradi spominov in ostankov na prvo svetovno vojno.

V Karnijskih Alpah sva bila že velikokrat, prehodila in spoznala sva jih poleti in pozimi ter pretekla posamezne dele etapnega teka *177k Carnica Ultra Trail*. Bolj ko jih odkrivava, bolj sva nad njimi navdušena in rada bi spoznala tudi tiste manj obiskane

poti in brezpotja. Tokrat sva se odločila, da gorovje poveževa v celoti – sicer brez vrhov – pa vseeno, da se naužijeva razgledov celotnega grebena ... in hkrati dopustiva, da naju očarajo jutranje meglice, s soncem obsijane opuščene planšarije, mogočne suhe struge ter prelepe doline, ki se vijajo na vsako stran grebena. Odločila sva se preplesti italijansko različico poti Traversata Carnica, ki poteka od Innichena/San Candido do Trbiža, in avstrijsko Karnischer Höhenweg (403), ki vodi od Silliana do kraja Megvarje - Vrata/Thörl-Maglern. Večinoma je to lahka označena pot, vendar velikokrat prečimo divje izpostavljene skalne grebene in pot nas preseneti z dokaj kamnitimi in zahtevnimi spusti in prav to izoblikuje njene skrite dragulje, ki jih moraš poiskati in odkriti sam.

Prvi dan – mimo mnogih koč

Najino pot sva začela na zahodnem delu, da bi jo prehodila proti Sloveniji. Možnosti za začetek je veliko. Lahko izberemo avstrijsko mestece Sillian – in od tam se dvignemo v konkretnem vzponu proti koči Monte Elmo, 2041 m. Začetni vzpon nam lahko olajšata žičnica Drei Zinnen Dolomites ali pa cestna povezava do vmesne kočice Leckfeldalm, 1920 m, ki ponuja prevoz s kombijem. Trud za vztrajno pridobivanje nadmorske višine je bil kmalu poplačan, saj se je odprl panoramski razgled na bližnje Dolomite. Božansko in nepozabno, predvsem ko je sonce osvetlilo celotno pokrajino. Razgledi imajo pri nama posebno mesto, saj iz njih črpava moč ter nama zbujajo strast in hotenje po vztrajanju ter največkrat pripomorejo, da najine ekstremne izzive uspešno zaključiva. Tudi tokrat je bilo tako.

Od tod naprej vodi idilična pot po razglednem grebenu. Pri tem ji lahko dodajamo vzpone na vrhove, ki se bohotijo z znamenji križa na levi in desni strani ter opazujemo stezo, ki vijuga naprej po travnatih pobočjih ali čez skalne robove. Sledila sva poti pod vrhovi, da bi dokončala prečenje grebena v štirih dneh. Pri tem sva opazovala vrhove in kovala načrte za družinski ali društveni planinski pohod. Kmalu sva prišla do ene najlepših koč Obstanseehütte ob jezeru Obstansee. Pot do kočice velja za zmerno zahtevno, predvsem zaradi izpostavljenosti grebena. Spomini, ko sta me pred leti prav na teh grebenih ulovili nevihta in ohladitev, so še živi in

me vedno opozorijo, kako pomembna je naša dobra pripravljenost, poznavanje poti, iznajdljivost, vsebina nahrbtnika in predvsem izkušnje. Od takrat, ko so bile moje rezervne nogavice odlični nadomestek za rokavice planincu ob meni, imam poleti, ko grem nad višino 2000 metrov, v nahrbtniku vedno dodatne kose oblačil. Pot sva nadaljevala mimo propadajočih barak in kavern iz prve svetovne vojne proti izstopajočemu vrhu Pfannspitze/Cima Vanscuro, 2678 m. Karnischer Höhenweg je danes namreč Pot miru, kjer se povežejo občutki hvaležnosti za mir ter ljubezni do gora.

Spanje v kočah sva imela rezervirano vnaprej ali pa sva ga rezervirala isti dan (torej med potjo), pijačo sva točila v izviri in jezerih ob poti, hrano pa sva si privoščila v številnih kočah. Ker je to mejni greben, so ob poti tako avstrijske in italijanske kočice; kar pomeni, da je izbira koč res velika. Med njimi je razlika tudi v ceni, saj so nekatere kočice zasebne, druge pa last planinskih društev Österreichischer Alpenverein v Avstriji in CAI v Italiji. V slednjih je nočitev s člansko kartico PZS povsem primerljiva s cenami v Sloveniji. Ena od teh je bila prijetna in domača Filmoor-Standschützen Hütte. Na grebenu pred kočico sva se ustavila in opazovala sončni zahod, da bi ujela trenutek povezanosti med nama in z naravo. Zaradi vseh službenih obveznostih si je včasih težko izboriti čas zase; a ko uspe, nama ali pa celotni družini, so ti trenutki zlati in nas močno zaznamujejo ter oblikujejo. Sledil je še lažji odsek poti do najine prve kočice Porzehütte, 1942 m, kjer sva prespala.

Karnijska vezna pot povezuje številne travnate in skalnate vrhove: smo na sestopu s travnatega vrha Steinkarspitz/Monte Antola, 2524 m, proti koči Hochweisstein, v ozadju Zwölferspitze. Foto Anja Klančnik





*Na karnijskih
vrhovih se
pogosto nahajajo
verska obeležja,
kot je ta križ na
Hornisch Ecku.
Foto Tomi Klančnik*

Pri koči sva se nasmejala na spomin pred letom dni, ko smo si na njeni terasi po nočnem teku privoščili "krepčilni spanec". Ja, prav to nama ponujajo hribi, narava in dolge pohodniške poti – zavedanje, da smo vsi le majhni ljudje, ki s kratkimi koraki lahko premagamo velike razdalje. Takšna hoja je močna izkušnja, ki ponuja priložnost, da se spopadaš, učiš in vztrajaš. Priložnost, da rasteš, se spoznaš, oblikuješ, spreminjaš ter občutiš strast in zmožnost premagovanja

svojega telesa. Priložnost, da si življenju še hvaležnejši, da to zmoreš in lahko delaš. Priložnost, da odkriješ edinstven del narave, da spoznaš njen krut in lep obraz. Priložnost, da začutiš svoje bližnje, njihovo pripravljenost, njihovo povezanost in energijo. Priložnost, da poglobiš vez do partnerja, jo ponotranjiš, spoznaš na nov način in svoji zakonski zvezi dodaš nov biser. Hvaležna sva tokrat v koči odspala nekaj ur več in še pred vzhodom začela najin drugi dan.

Drugi dan – pod mogočnim Cogliansom

Vsak del tega pogorja ima svoje posebnosti in skalnati deli nad travnatimi pobočji so naredili res mogočen vtis. K temu so pripomogli tudi sončni vzhod in konji na prosti paši, ki so stopali po poti ob nama. Pri prečenje Karnijskih Alp sva sledila oznakam poti št. 403, ki so bile večinoma dobro vidne, ne pa povsod. Možni so tudi obhodi te poti, označeni s št. 403a in prav ti obhodi so priporočljivi pri poslabšanju vremena, saj nas "spustijo" v nižje predele, da izpustimo najbolj izpostavljene dele poti. Pot proti koči Hochweisstein Haus, 1868 m, ima nekaj jeklenic in izvrsten pogled na mogočno Peralbo, ki je drugi najvišji vrh Karnijskih Alp. Poti okoli Peralbe zelo dobro pozna, saj sva se nanjo povzpela že večkrat, enkrat skozi prelepo divjo dolino Fleons, drugič pa pod pobočjem Pic Chiadenni-



sa. Zanimivo, da je prav tu meja med dvema italijanski-
ma deželama Furlanijo - Julijsko krajino ter Benečijo.
Tokrat sva imela drugačen cilj, zato sva Peralbo le
pozdravila in nadaljevala po prelepi, zmerno zahtevni
poti Via Alpina do kočice Wolayersee Hütte, 1967 m,
ki poteka večinoma po italijanski strani. Slikovita ge-
ološko pomembna pot te popolnoma prevzame, še
posebej, ko se pojavi mogočni Coglians/Hohe Warte,
najvišji vrh Karnijskih Alp, ki je tudi najvišji vrh dežele
Furlanije - Julijske krajine. Mimo čudovite kočice ob
jezeru Wolayersee sva tokrat izbrala pot pod Rauch-
koflom, 2460 m, ki je zame eden najlepših vrhov Kar-
nijcev. Na sedlu Valentin Törl, 2138 m, sva se ozrla
navzgor na skoraj navpično severno steno Coglians,
kjer vodi ena najtežjih ferat v Karnijskih Alpah, Weg
der 26. Preizkusila sva jo in jo priporočava ljubiteljem
zelo zahtevnih zavarovanih plezalnih poti. Dodatno
težavnost ji daje njena zračnost, z dolžino več kot
500 metrov je časovno in kondicijsko zahtevna tura.
S sedla sva se v svetlobi sončnega zahoda počasi
spustila po skalnem terenu do kočice Gasthof Unter
Valentin Alm, 1205 m. Pozimi ima vzpon po dolini
poseben čar in je raj za turne smučarje. Tako sva za-
ključila drugi del poti po vezni poti, ki sva jo predho-
dno kar poznala, a nama je vseeno ponudila veliko
mero presenečenj in zahtevala zelo previden korak.

Zadnja dva dneva

V naslednjih dveh dneh sva pričakovala lažji teren in
zato načrtovala nekoliko daljšo pot. Še pred svitom
sva pod prelazom Plöckenpass prečila gorsko cesto,
ki povezuje italijansko Furlanijo - Julijsko krajino ter
avstrijsko Koroško ter jo Primorci najpogosteje upo-
rabljamo, ko gremo v avstrijske hribe. Presenečeno
sva ugotovila, da sva bila le malo hitrejša od časovnih
oznak na italijanskih tablah in sklepala, da morda Ita-
lijani upoštevajo hitrejšo planinsko hojo, kar je dobro
vedeti pri načrtovanju. Lačna sva se tako ustavila
že malo pred turistično prepolno kočico Zollnersee
Hütte/Steinwender Hütte, 1738 m, pri manjši kmetiji,
ki je bila res prijetna in so nama pripravili svežo jajčno
omleto z ocvirki za dodatno energijo, ki je zdržala vse
do popoldanske malice v koči na planini Straniger
Alm, 1501 m.

Gorsko območje med Velikim Koritnikom/Trogkofel
in Konjskim špihom/Roskofel naju je pozitivno pre-
senetilo. Vsekakor je to del, ki ga najmanj pozna in
ga morava še raziskati, torej bo počakal na "klic gora",
ki je poznan marsikateremu planincu in ima vedno
svoj namen, mi pa moramo sami ugotoviti, kaj nam
tisti dan narava ponuja: ali je to uravnoveženje naših
stresnih dni, ali spoznanje, da moramo slediti le svoji
poti in svojim občutkom, ali pa le začutiti majhnost,

*Na začetku poti po
grebenu imamo lepe
razglede na bližnje
Sekstenske Dolomite.
Foto Tomi Klančnik*





Karnijska vezna pot povezuje tudi številne italijanske in avstrijske kočje in tudi manjše, a zato zelo prisrčne kmetije. Foto Tomi Klančnik

ponižnost in hkrati svobodo. Narava je naša najboljša učiteljica, predvsem v dojemanju presenečenj, sprejemanju trenutnih situacij in vztrajanju.

Z vremenom sva tokrat imela srečo, čeprav sva vedno pripravljena na vse možne scenarije in nosiva vso opremo s seboj. Zdaj pa sva po dokaj zahtevnem terenu nadaljevala malo hitreje, saj se je oblačilo in napovedovalo meglo ter dež. Prespala sva v

*Jezero Wolayersee, nad njim pa najvišji vrh Karnijskih Alp Coglians/Hohe Warte
Foto Tomi Klančnik*

skupnih sobah skoraj edinega ugodnega poletnega prenočišča Alpenhotel Plattner na Mokrinah/Nassfeld. Tega nisva imela rezerviranega, zato sva prosila Marijo, ki se nama je tu pridružila, da za vsak primer prinese šotor. A skupne sobe hotela so bile popolnoma prazne in smo z veseljem deževno noč prespali na suhem. Veliko lepot in doživetij tega dne je bilo treba dojeti in si nabrati moči za še eno etapo.

Sončni vzhod na grebenih Karnijskih Alp omogoči, da naravo doživimo na najpristnejši način. Zato smo tudi vzhod četrtega dne občudovali že na poti, ki v tem delu večinoma poteka po lepih planšarskih travnikih. Tu so bile oznake težje vidne, a morda je temu vzrok tudi to, da si hitreje miselno zaplaval in se prepustil objemu narave. Teren mimo jezera na Brški planini/Egger Alm nama je bil spet bolj znan, številne sirarne pa so kar vabile k pokušnji sirov. Velikokrat smo reševali tudi uganke o imenih karnijskih vrhov, saj ima lahko vrh italijansko, avstrijsko in slovensko ime, kar ustvarja nemalo zmede tudi pri planincih. Vsekakor nam je manjkal tudi planinski vodnik, ki bi nam omogočil lažje načrtovanje, predvsem krožnih poti v Karnijskih Alpah. Kosilo v dokaj obiskani koči Nordio Deffar je napolnilo glikogenske zaloge ter nam misli preusmerilo na zaključek vezne pohodniške poti. Zvečer je bila napovedana nevihta, zato smo izpustili Poludnik, 1999 m. Z njegovega pobočja se je odprl pogled tudi na Kok in Lepi vršič, v spomin pa so prišli čudežni trenutki, ki jih v hribih preživiva z najinimi otroki.

Verjamem, da bodo prav zaradi hribov tudi oni ostali nasmejani, povezani, skromni in z zdravo samozave-





stjo. So najin navdih in želiva jim, da bodo znali živeti s svojo strastjo. Pot je s travnikov ter makadamskih poti prešla na gozdno pot, po kateri smo se spustili v Megvarje - Vrata ter zaključili Karnijsko visoko pot. V Karnijskih Alpah najdemo številne poti, ki jih lahko kombiniramo kot krožne ture, vzpone na posamezne

vrhove, zato verjamem, da bomo prehojeni poti in številnim letnim ter zimskim vzponom dodali še marsikateri vrh. Njihova divja gorska narava nas vedno znova vabi, hkrati pa nam ponuja tišino, brezmejnost in odmaknjenost. Tako lahko sanje postanejo resničnost, a s trdnim korakom in ustrezno previdnostjo. 📍

Občudovanje magičnega vrha iz apnenca Kinigata/ Monte Cavallina, 2689 m, na katerega vodi zelo zahtevna pot. Foto Anja Klančnik

Informacije

Začetek poti: Sillian oz. Innichen/San Candido

Konec poti: Megvarje - Vrata/Thörl-Maglern

Višinska razlika: 10.000 višinskih metrov vzpona ter spusta

Dolžina: Pribl. 160 km

Prvi dan

Sillian–koča Porze (35 km, +2700 m)

1. Sillian, 1103 m–koča Sillian, 2447 m (10 km, +1300 m)
2. Koča Sillian, 2447 m–koča Obstansersee, 2304 m (8 km, +440 m)
3. Koča Obstansersee, 2304 m–Pfannspitze, 2678 m–koča Filmoor-Standschützen, 2350 m (5,4 km, +420 m)
4. Koča Filmoor–Standschützen, 2350 m koča Porze, 1942 m (11 km, +580 m)

Drugi dan

Koča Porzee–gostišče Unter Valentin Alm (39 km, +2300 m)

5. Koča Porze, 1942 m–koča Hochweisstein, 1868 m (19 km, +1312 m)
6. Koča Hochweisstein, 1868 m–koča Wolayersee, 1967 m (14 km, +1000 m)
7. Koča Wolayersee, 1967 m–gostišče Unter Valentin Alm, 1205 m (6 km, +200 m)

Tretji dan

Gostišče Unter Valentin Alm–prelaz Mokrine (44 km, +2800 m)

8. Gostišče Unter Valentin Alm, 1205 m–koča Zollnersee, 1738 m (18 km, +1560 m)
9. Koča Zollnersee, 1738 m–planina Straniger, 1501 m (6,2 km, +220 m)
10. Planina Straniger, 1501 m–prelaz Mokrine, 1528 m (17,6 km, +943 m)

Četrti dan

Prelaz Mokrine–Megvarje - Vrata (48 km, +1500 m)

11. Gostišče Alpenhof Plattner, 1528 m–planina Egger, 1411 m (13 km, +560 m)
12. Planina Egger, 1411 m–koča Nordio Deffar, 1406 m (12,5 km, +700 m)
13. Koča Nordio Deffar, 1406 m–Megvarje - Vrata, 700 m (22 km, +150 m)

Literatura: Vladimir Habjan in Irena Mušič Habjan: *Karnijske Alpe*. PZS, 2023.

Spletne strani: www.alpicarniche.com/ap/
www.bergfex.si/sommer/oesterreich/
www.karnischer-hoehenweg.com/

Zemljevidi: *Sappada - S. Stefano - Forni Avoltri*, Tabacco 01, 1:25.000

Alpi Carniche, Carnia Centrale, Tabacco 09, 1:25.000

Sextener Dolomiten/Dolomiti di Sesto, Tabacco 010, 1:25.000

Dolomiti di Auronzo e del Comelico, Tabacco 017, 1:25.000

Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1:25.000

Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano, Tabacco 019, 1:25.000

Lienzer Dolomiten - Lesachtal, Freytag & Berndt WK 182, 1:50.000

Naturarena Kärnten - Gailtal - Gitschtal - Lesachtal - Weisensee - Oberes Drautal, Freytag & Berndt WK 223, 1:50.000

Faaker See - Ossiacher See - Villach Dreiländereck - Unterer Gailtal, WK 224, 1:50.000

Julijske Alpe, PZS, 1:50.000

Matej Gabrovec,
Irena Mrak,
Jernej Tiran



Čez Kraški rob se
lahko spustimo s
Slavnika v Hrastovlje.
Foto Aljaž Hrvatini

Peš iz dolin do višin

U hribe z javnim prevozom

Nekoč so se ljudje v hribe večinoma odpravljali peš ali pa so do izhodišča v dolini dostopali z vlakom ali avtobusom. Ko prelistavamo stare številke *Planinskega vestnika*, lahko o nekdanjih potovanjih najdemo marsikateri zanimiv opis.

Navajamo dva kratka odlomka iz članka Josipa Westra Še trikrat na Triglavu iz leta 1952: "Bilo je jasno jutro dne 10. avgusta, ko sem dovolj rano dospel na zjutranji gorenjski vlak, da sem dobil še ugoden sedež v čednem pulmanu. Oni, ki so se bili zakasnil, so morali pač stoje uživati udobnosti sodobnega potovanja /.../ Šele na postaji v Bohinjski Bistrici se je hlapon menda kar oddahnil, ko se je iz vlaka usula množica izletnikov in planinsko opremljenih turistov." V nadaljevanju avtor navaja še zgodbo svojega tovariša: "Pravil mi je, kako se je žuril do Sv. Janeza, da je dobil še avtobus. Vozilo pa je bilo natrpano polno. Zlezel mu je na streho, kjer se je v kotil med prtljago ter se na tako vzvišenem prostoru pripeljal na bistriško postajo. V glavni sezoni je voznja z avtobusom pač kočljiva zadeva."

Ko smo si v poznejših desetletjih lahko privoščili nakup osebnega vozila, se je večina takim "kočljivim zadevam" začela izogibati, za pot v hribe dandanes le redkokdo uporabi javni prevoz. Novim razmeram se prilagajajo tudi planinski vodniki. Pred dobrimi sto

leti je Rudolf Badjura v prvem obširnem planinskem vodniku po Sloveniji z naslovom *Jugoslovenske Alpe* opise poti začel na železniških postajah, na koncu vodnika pa so bili dodani tudi vozni redi poštne kočije. Dandanes so v rubriki Z nami na pot te revije kot izhodišča praviloma navedena parkirišča, dodan pa je podroben opis dostopa z avtomobilom, podobno je tudi na spletnem portalu hribi.net. Uporaba osebne avtomobila ima marsikatero prednost, vendarle pa ima njegova množična uporaba tudi svojo temno plat. Nanjo je že pred dobrega četrta stoletja v evropskem letu varstva narave (1995) opozorila Komisija za varstvo gorske narave (KVGN) pri Planinski zvezi Slovenije. Izdala je zloženko *Gorništvu, promet in varstvo okolja*, Igor Maher je v njej med drugim zapisal: "Več kot polovico vseh kilometrov prevozimo zaradi dejavnosti v prostem času. /.../ Zato da se povzpnejo za nekaj sto višinskih metrov, vsak konec tedna prevozimo sto ali več kilometrov. Zavedati se moramo, da s tem postajamo nezanemarljiv onesnaževalec okolja." Opozarjal je tudi, da "promet z obilico avtomobilske pločevine zmanjšuje turistično privlačnost".



Zakaj ne bi ture začeli v dolini?

Ilustracija Samo Jenčič (iz zloženke V hribe z javnim prevozom)

Zakaj peš iz dolin

Na lepo sončno majsko nedeljo pred sedmimi leti se je eden izmed avtorjev s hčerjo vzpenjal iz Jesenic proti vrhu Golice. Ko sta prispela na rovte pod Črnim vrhom, sta uživala v hoji med obširnimi narcisnimi poljanami. Vzpenjala sta se naprej in na višini okoli 1300 metrov pod Pustim rovtom prispela na gozdno

cesto. Ob njej so se vrstila parkirana vozila planincev, ki so se od tod odpravili na Golico opazovat narcise. A tisto nedeljo na vršnem delu Golice narcis še ni bilo. Pri koči je bila nepregledna množica planincev, ki so komajda videli kako posamezno narciso. Splačalo se je torej priti peš iz doline, poleg narcis sta lahko opazovala tudi kolesnice stare rudne poti ob kapelici svete Barbare.

KVGN je v letu 2022 sprožila akcijo **Peš iz dolin do višin**. Cilj akcije je razbremenitev občutljivega gorskega sveta negativnih učinkov motornega prometa, ki jih s svojim obiskovanjem gora povzročamo planinci. Zaradi obsežne motorizacije, spremenjenih prostoračnih navad in čedalje hitrejšega tempa življenja je v zadnjih desetletjih opazen trend, da se obiskovalci pripeljejo na najvišje možno izhodišče in od tam nadaljujejo pot proti vrhu. Če se odrečemo vožnji z avtomobilom visoko pod vrhove, izboljšamo tudi kakovost obiska gora drugih planincev, ki jim ni treba požirati prahu mimo vozečih vozil in niso obremenjeni s prometnim hrupom. Poleg tega imamo pri hoji iz doline priložnost videti marsikaj lepega in zanimivega: opazujemo lahko na primer pestrost gozdnih sestojev na različnih višinskih pasovih, občudujemo kulturno pokrajino ter obiščemo naravne in kulturne spomenike. Promet povzroča tretjino izpustov toplogrednih plinov in s tem pomembno prispeva k podnebnim spremembam, ki jih zaznavamo v obliki vse pogostejših neurij, poplav in vročinskih valov. Če želimo te spremembe ublažiti, moramo spreminjati tudi svoje potovalne navade. Zato spodbujamo k čim manjši uporabi osebnih vozil, po možnosti že do izhodišča pridimo peš ali s kolesom, v primeru oddaljenih ciljev pa z javnim prevozom ali sopotništvom. Številne markirane poti se začenjajo že v dolinah na železniških in avtobusnih postajališčih, vendar pa so ponekod v spodnjem delu slabše shojene in vzdrževane. S hojo iz dolin želimo spodbuditi tudi markaciste k njihovi obnovi.

Ali želimo biti med njimi?

Ilustracija Samo Jenčič (iz zloženke V hribe z javnim prevozom)





Številne markirane poti se začenejo na avtobusnih in železniških postajah.
Foto Irena Mrak

Zakaj z javnim prevozom

Poleg koristi za okolje ima javni prevoz v primerjavi z osebnim avtomobilom na planinskih turah **številne koristi za posameznika**, na katere prepogosto pozablamo. Avtomobil resda uteleša ideal svobode sodobnega človeka, saj se na pot z njim lahko odpravimo kadar koli in skoraj kamor koli. Vendar je vožnja z avtomobilom marsikdaj utrujajoča in posledično tudi nevarna, sploh po naporni planinski turi, na javnem prevozu pa lahko ta čas namenimo počitku. Pri uporabi avtobusa ali vlaka odpade iskanje parkirnega mesta, ki je nemalokrat stresno, v vedno več primerih niti ni brezplačno. Javni prevoz imajo radi tudi otroci, ki jim je vožnja posebno doživetje. Ena od pomembnih, a nemalokrat spregledanih prednosti javnega prevoza je ta, da se nam ni treba vračati na izhodišče – izlet ali planinsko turo lahko končamo na povsem drugi lokaciji. S pomočjo javnega prevoza je

že zdaj najlažje načrtovati večdnevne ture, še zlasti pa poti po številnih planinskih obhodnicah. Svoboda, ki naj bi jo omogočal osebni prevoz pri izvedbi planinskih tur, je tako v številnih primerih zgolj navidezna. V Sloveniji vlada soglasje, da je sistem javnega prevoza slab in nekonkurenčen osebnemu avtomobilu zaradi premajhne pogostosti voženj, dolgih potovalnih časov, slabe dostopnosti informacij in drugih kazalnikov kakovosti. To v marsičem drži, vendar pa sistem ni tako slab, da ne bi bil uporaben vsaj za določene poti. V nekaterih koridorjih javnega prevoza (na primer v Zasavju) je pogostnost voženj zadovoljiva, javni prevoz je avtomobilu tudi časovno konkurenčen, železniška postajališča pa so izhodišča za številne planinske ture. Obenem je bil v zadnjih letih deležen nekaterih izboljšav, kot so sezonske turistične linije v Alpah, hitre avtobusne linije med večjimi regionalnimi središči, cenovne ugodnosti in vzpostavitev državnega vozno rednega iskalnika. V letu 2024 se bo s podelitvijo novih avtobusnih koncesij število povezav še povečalo. Čim pogosteje bodo ljudje za pohodništvo uporabljali javni prevoz, tem večja bo spodbuda za odločevalce, da bodo njegov sistem izboljšali. Uporabo javnega prevoza ali sopotništva nenazadnje omenja tudi častni kodeks slovenskih planincev (člen III/7) in je stvar planinske etike. Ta ne sme biti omejena samo na vestno odnašanje odpadkov v dolino, temveč naj bo njen sestavni del tudi skrb za čim nižji ogljični odtis.

Načrtovanje poti z avtobusom, vlakom ali drugimi trajnostnimi potovalnimi načini je zahtevnejše v primerjavi z načrtovanjem poti z lastnim avtomobilom.
Ilustracija Samo Jencič (iz zloženke V hribe z javnim prevozom)



Štirideset planinskih izletov po Sloveniji

Ne glede na okoljske in individualne koristi ter postopno izboljšanje ponudbe javnega prevoza je dejstvo, da je načrtovanje poti z avtobusom, vlakom ali drugimi trajnostnimi potovalnimi načini zahtevnejše v primerjavi z načrtovanjem poti z lastnim avtomobilom. V okviru projekta LIFE IP CARE4CLIMATE, katerega cilj je zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in s tem blaženje podnebnih sprememb, smo se zato odločili,

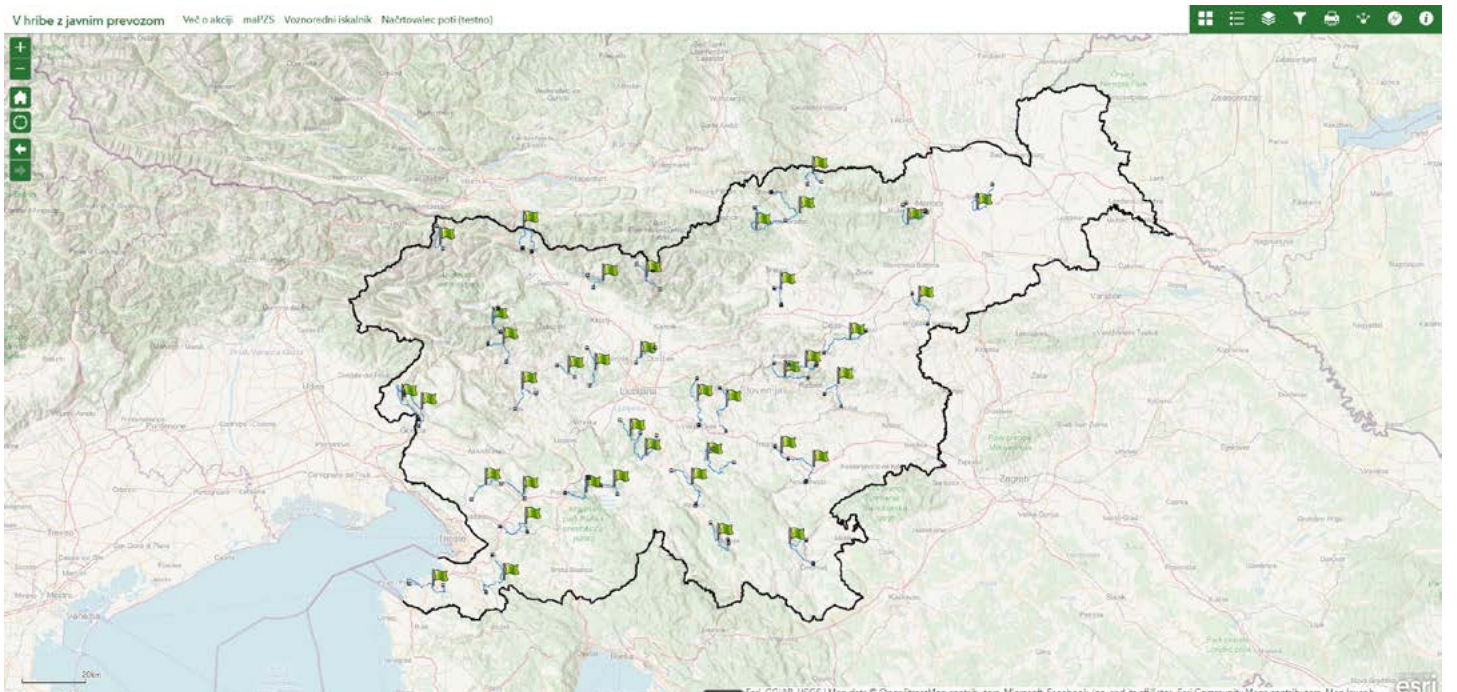


da planincem olajšamo načrtovanje potovanj z javnim prevozom. V sodelovanju s Planinsko zvezo Slovenije smo v okviru omenjene pobude Peš iz dolin do višin zasnovali 40 izletov, ki ne zahtevajo vračanja na izhodišče in jih je tako najlažje izvesti z javnim prevozom. Izleti so razmeroma enakomerno razporejeni po Sloveniji in so primerni za poldnevni ali celodnevni obisk vsak dan v tednu. Izhodišče posameznega izleta je vedno postajališče javnega prevoza, kjer je v jutranjem ali dopoldanskem času vsak dan, vključno s konci tedna in prazniki, vsaj en prihod vlaka ali avtobusa iz bližnjega regionalnega središča. Poti razen redkih izjem potekajo po označenih planinskih poteh čez doživljajsko bogate predele, polne naravnih in kulturnih znamenitosti, čez razgledne vrhove in mimo planinskih koč, kjer se lahko obiskovalci oddahnejo in okrepčajo. Po obisku vrha ali koč pa se trasa ne vrne

na izhodišče, temveč nadaljuje v drugo smer, kar v primeru obiska z lastnim vozilom ne bi bilo mogoče. Posamezen izlet se konča na drugem postajališču javnega prevoza, kjer je tudi popoldne ali proti večeru vsaj en odhod vlaka ali avtobusa, ki pelje do bližnjega regionalnega središča. V večini primerov smo zaključek poti predvideli v krajih z gostinskim objektom, tako da se med čakanjem na javni prevoz lahko odžejamo ali okrepčamo. Z izjemo Grintovca so vsi izleti enodnevni in večinoma potekajo po sredogorju, v prihodnje pa se bo seznam izletov predvidoma daljšal, tudi z večdnevnimi visokogorskimi turami. Zavedamo se, da velik del prebivalcev Slovenije nima v neposredni bližini doma ustreznih povezav z javnim prevozom, še posebej ne ob koncih tedna, vendarle pa ima večina na voljo zadovoljiv javni promet na nekaj kilometrov oddaljenem avtobusnem ali železni-

Kočevski vlak nas med drugim pripelje do izhodišč poti na Stojno in Malo goro. Foto Aljaž Hrvatini

Predlaganih štirideset izletov smo razporedili po vsej Sloveniji.





Odlično prevozno sredstvo
Ilustracija Samo Jenčič (iz zloženke V hribe z javnim prevozom)

škem postajališču, do koder se lahko pripelje z avtom ali morda s kolesom. V nekaterih primerih pa lahko javni promet koristno uporabimo za pot med končno točko izleta in izhodiščem ter se tako izognemo vračanju s hriba po isti poti. Marsikje v Sloveniji je na voljo samopostrežni sistem izposoje koles, v Savinjski dolini se tako na primer lahko odpeljemo s kolesom do Polzele ter nadaljujemo peš na Goro Oljko.

Spletna aplikacija U hribe z javnim prevozom v povezavi z maPZS

Teh štirideset izletov predstavljamo v obliki spletne aplikacije V hribe z javnim prevozom (vhribezjpp.zrc-sazu.si). Aplikacija ima številne funkcionalnosti, ki so namenjene tako načrtovanju izletov kot njihovi izvedbi. S klikom na vsak izlet se odpre pojavno okno s ključnimi informacijami: osnovnim itinerarjem, okvirnim časom hoje, zahtevnostjo poti, literaturo Planinske založbe, izhodiščnim in končnim postajališčem javnega prevoza ter morebitnimi opombami in opozorili. Dodane so tudi povezave do postajališč v državnem voznorednem iskalniku. V enem izmed

zavihkov v aplikaciji je tudi filter, ki nam pomaga izbrati izlet glede na zelene značilnosti. Vsak izlet je bil sestavljen v programu PlanGIS in je tako povezan z aplikacijo maPZS, v njej pa so na voljo dodatne informacije o poti (višinski profil, točke ob poti ipd.). Podobnega spodbujanja javnega prevoza v hribe so se lotili tudi avstrijski planinci, ki so v svojo ponudbo v začetku septembra vključili tudi slovenske hribe. Njihove predloge izletov si lahko pogledate na spletni strani zuugle.si.

Zavedamo se, da je prostocasne in potovalne navade ljudi težko spremeniti in da javni prevoz v Sloveniji še ni na ustrezni kakovostni ravni. Vendar kot družba nimamo druge izbire, kot da spremenimo svoj življenjski slog in tudi zanamcem zapustimo svet, na katerem bodo normalno živeli, in gore, ki jih bodo še naprej lahko občudovali. Ta sprememba pa ne pomeni odpovedovanja pohodništvu, temveč prilagajanje in uporabo drugih, tudi manj znanih poti iz dolin, ki niso manj privlačne. Okolju prijaznejše obiskovanje gora lahko povežemo z zanimivejšim doživetjem. ●

Informacije

Kako do izhodišč z javnim prevozom: V aplikaciji V hribe z javnim prevozom je na voljo povezava na postajne železniške in/ali avtobusne vozne rede na izhodišču in koncu izleta. Če kliknemo na posamezen odhod, se nam odpre itinerar posameznega avtobusa ali vlaka, naveden je tudi prevoznik. Zaradi morebitnih obvozov ali nadomestnih avtobusnih prevozov zaradi obnov železniških prog je smiselno vozni red preveriti na spletnih straneh prevoznikov, najpogostejši so naslednji: Slovenske železnice (potniski.sz.si), Arriva (arriva.si), Nomago (nomago.si), Ljubljanski potniški promet (lpp.si) ter Avtobusni promet Murska Sobota (apms.si). Zaradi neažurnih voznih redov uporabo Google Zemljevidov odsvetujemo.

Nakup in cena vozovnic: Ob koncih tedna in praznikih so na voljo enotne vozovnice IJPP (integriran javni potniški promet) s 75-od-

stotnim popustom. Na voljo so enkratne in dnevne vozovnice, ki omogočajo tudi prestopanje. Če potujemo več kot 80 km daleč, se splača kupiti dnevno vozovnico za celotno območje Slovenije za 3,80 EUR (ob delavnikih je taka vozovnica 15 EUR). Za nakup vozovnice potrebujemo kartico IJPP, ki jo kupimo na avtobusnih in železniških postajah. Vozovnice kupimo na avtobusnih in železniških postajah, na železniških kartomatih ter po spletu. Priporočamo nakup na Arrivini spletni strani (ijpp.arriva.si) ali telefonski aplikaciji Grem z vlakom, ker omogočata shranitev številke kartice IJPP. Vozovnice lahko kupimo tudi pri sprevodnikih na vlaku (vendar le, če na vstopni postaji blagajna ni odprta) in pri voznikih na avtobusu, vendar pri njih ne moremo kupiti prestopnih in dnevnih vozovnic. Če gremo na izlet z vlakom med tednom, se nam članom Planinske zveze Slovenije splača izkoristiti 30-odstotni popust.

Kriška gora, 1471 m, in Tolsti vrh, 1715 m

Kamniško-Savinjske Alpe



Kriška gora geološko sodi med Kamniško-Savinjske Alpe, sestavljajo jo karbonatne kamnine (apnenec in dolomit). Njena pobočja so zaradi aktivnih tektonskih procesov zelo strma, kar je sicer za večino gornikov svojevrsten izziv – npr. iz Tržiča do koč na Kriški gori se relativno hitro vzpnemo za kar 1000 metrov. Telo in

volja sta na svojevrstni preizkušnji, kar se nadaljuje tudi po dolgem grebenu do Tolstega vrha. Tudi spust do Gozda in naprej do Golnika ni preprost, ga pa popestrijo razgledi in možnost opazovanja rastlin ob poti, kar nasploh izlet iz Tržiča čez Kriško goro in Tolsti vrh do Golnika še posebej odlikuje.



Kriška gora Foto Irena Mrak

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Turo planinci radi opravijo tudi v snegu, je pa v zimskih razmerah sestop s Tolstega vrha proti naselju Gozd lahko nevaren zaradi snežnih plazov in podedenele poti, zato je treba izlet predhodno prilagoditi razmeram – tako vremenu kot tudi nevarnostim na poti in snežnim plazovom.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 1200 m

Izhodišče: Avtobusna postaja Tržič, 512 m. Povezave iz Kranja (20 minut) in Ljubljane (1 ura).

WGS84: N 46,362150°, E 14,308822°

Zaključek: Avtobusno postajališče Golnik, 500 m. Povezave iz Kranja (20 minut) in Ljubljane (1 ura).

WGS84: N 46,32979°, E 14,33193°

Koči: Koča na Kriški gori, 1471 m, telefon +386 51 615 623; Zavetišče v Gozdu, 891 m, telefon +386 4 595 56 44

Časi: Izhodišče–Koča na Kriški gori 3 h
Koča na Kriški gori–Tolsti vrh 1 h
Tolsti vrh–Gozd 1.30 h
Gozd–Golnik 1 h
Skupaj 6.30 h

Kopitnik, 910 m

Posavsko hribovje



Kopitnik je prepaden vrh v osrčju Posavskega hribovja. Oblikovan je v obliki konjske podkve, po čemer je tudi dobil ime. Pobočja Kopitnika so pomembna botanična lokaliteta in so vključena v območje Nature 2000 – preraščajo jih ilirski bukovi gozdovi, karbonatna skalnata pobočja in vegetacija skalnih razpok. Na območju so

tudi rastišča Blagajevoga volčina (*Daphne blagayana*). Vrh nudi izjemen razgled na Savinjsko dolino, Veliko Kozje in Lisco. Le malokatera planinska pot se konča pri termalnem zdravilišču, kar velja izkoristiti (popust z železniško vozovnico), ko sestopimo s Kopitnika.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot.

Zahteven je sicer zgolj krajši odsek do skalnatega razgledišča Kopitnika, ki pa je dobro zavarovan z jeklenicami.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 700 m

Izhodišče: Železniška postaja Hrastnik, 210 m. Proga Ljubljana–Zidani Most. Iz Celja je vožnje z vlakom približno pol ure, iz Ljubljane in Krškega slabo uro, približno uro in pol pa iz Maribora.

WGS84: N 46,122550°, E 15,093540°

Zaključek: Železniška postaja Rimske Toplice, 208 m.

WGS84: N 46,123718°, E 15,203063°

Koči: Planinski dom v Gorah, 762 m, telefon +386 40 863 494; Koča na Kopitniku, 865 m, telefon +386 31 358 234



Kopitnik Foto Jernej Tiran

Časi: Izhodišče–Planinski dom v Gorah 1.30 h
Planinski dom v Gorah–Kopitnik 1.15 h
Kopitnik–Rimske Toplice 1.30 h
Skupaj 4.15 h

Sezona: Vsi letni časi

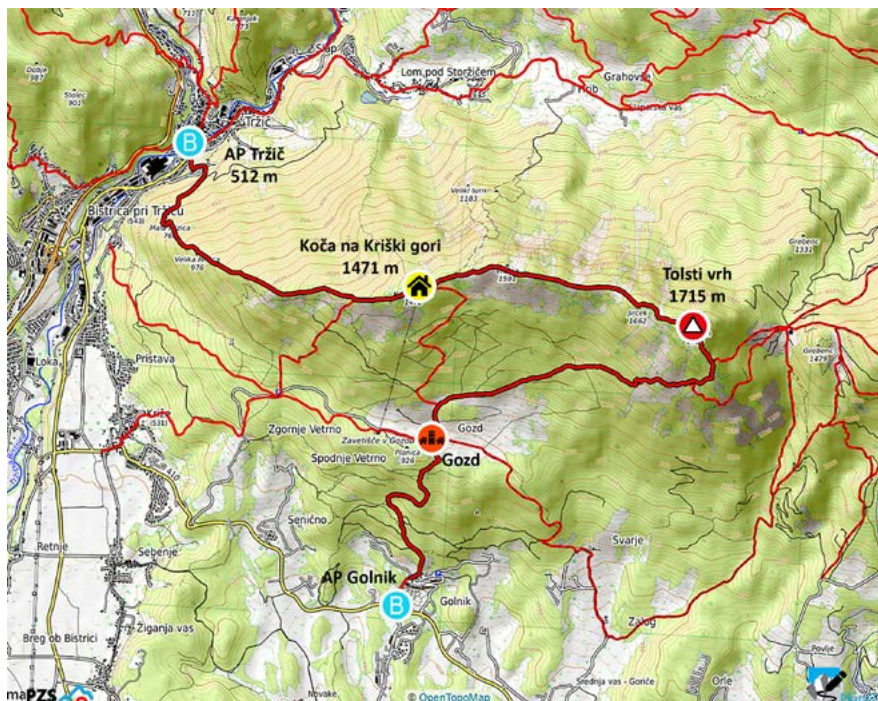
Vodnik: Marjan Pergar: *Posavsko hribovje*. PZS, 2004.

Zemljevid: *Posavsko hribovje*. Kartografija, 1 : 75.000

Vzpon: Tik za železniško postajo in industrijskim tirom je na zidu oznaka za Gore, nad kamnitimi stopnicami pa smerna tabla. Na začetku je pot orientacijsko zahtevnejša: ko dosežemo cesto, jo uberemo na desno, po nekaj minutah hoje pa nas v ostrem levem ovinku markacije vodijo desno na travnik mimo nekaj hiš do gozda. Po slabe pol ure hoje prečimo pašnik in spet pridemo na cesto proti vasi Krnice, kjer se nam kmalu odpre razgled na Kum. Po sprehodu skozi vas na prvem razpotju sledimo oznaki za Sovretovo pot, po nekaj minutah hoje skozi gozd pa se pot na Gore vzpne

Kriška gora, 1471 m, in Tolsti vrh, 1715 m

Kamniško-Savinjske Alpe



Sezona: Kopna sezona

Vodnik: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004.

Zemljevida: *Storžič, Košuta*. PZS, 1: 25.000; *Karavanke - osrednji del*. PZS, 1: 25.000

Vzpon: Pot začnemo na avtobusni

postaji v Tržiču, od koder sledimo planinskim markacijam proti koči na Kriški gori. Pot gre mimo cerkve sv. Jožefa, od koder je lep razgled na mestno jedro. Od tod sledimo dobro uhojeni planinski poti čez Malo in Veliko Mizico po grebenu Kriške gore do planinske kočice, 1471 m. Pot je strma, zanimivi pa so razgledi tako proti Košuti kot tudi na širše območje Ljubljanske kotline. Planinsko kočico dosežemo po dobrih dveh urah hoda, od tod pa nadaljujemo proti Tolstemu vrhu. Pot od kočice do Tolstega vrha je razgibana, večinoma poteka po južni strani grebena in je prav tako zanimiva zaradi lepih razgledov. Tudi vrh Tolstega vrha, 1715 m, ponuja pogled na sosednji Storžič ter na vse okoliške hribe v osrednjih Karavankah, na sicer oddaljene Julijske Alpe ter del Kamniških in Savinjskih Alp.

Sestop: S Tolstega vrha pot proti naselju Gozd in naprej v Golnik vodi čez strma pobočja.

Irena Mrak

Kopitnik, 910 m

Posavsko hribovje



levo in se kmalu začne strmo vzpenjati skozi svetel bukov sestoj. Ko iz gozda dosežemo makadamsko cesto, zavijemo desno in na desni strani kmalu zagledamo cerkev sv. Jurija, 791 m, mimo hiše zavijemo levo in že smo pri Planinskem domu v Gorah, 765 m. Pri domu nas oznake za Kopitnik usmerijo na cesto, ki jo po markirani bližnjici dvakrat sekamo in po njej

nadaljujemo večinoma zmeren vzpon. Nad odcepom za Fračji dol krenemo dvakrat levo na markirano pot, ki nas vodi čez razgleden travnik. Nadaljujemo po kolovozu, ki se vrne v gozd, kjer pri betoniranem izviru nadaljujemo naravnost mimo samotne hiše. Nekoliko naprej dosežemo makadamsko cesto in se po njej v rahlem spustu sprehdimo do Koče na Kopitniku, 865 m.

Usmerimo se proti manjši dolinici za kočico, od koder se vzpnemo skozi gozd in hitro dosežemo makadamsko cesto. Po hoji mimo razglednega vzletišča se cesta kmalu konča, mi pa nadaljujemo proti vrhu do označenega razpotja. Tu gremo desno in se po varovani poti v nekaj minutah vzpnemo na razgleden in prepaden Kopitnik, 910 m.

Sestop: Sestopimo do razglednega mesta, nato se pot začne sprva zložno, nato pa strmo spuščati proti Lukovškemu prevalu, kjer se usmerimo ostro levo proti Rimskim Toplicam (tja nas pripelje tudi desna varianta, ki vodi mimo Aškerčeve domačije). Na približno polovici sestopa nam smerna tabla pri zapuščeni kmetiji ponudi dve možnosti, pri čemer je tista za "Rimske Toplice (Terme)" za odtenek krajša. Ko smo pri zdraviliškem kompleksu, se spustimo mimo Turističnega informacijskega centra ter le še prečkamo glavno cesto in reko Savinjo ter končamo turo na železniški postaji.

Jernej Tiran

Mirna gora, 1047 m

Kočevski rog



Mirna gora velja za drugi najvišji vrh Bele krajine in je med domačini najbolj priljubljena v zimski polovici leta. Vrh je sicer poraščen z gozdom, razgled na pokrajino pa nam omogoča razgledna ploščad na nekdanjem zvoniku cerkve sv. Frančiška Ksaverija. Ob deloma obnovljeni cerkvi je planinski dom v lasti PD Črnomelj. Dom je odprt celo leto od srede do nedelje ter ob praznikih. Na Mirno goro vodi več markiranih poti, tako iz Semiča kot tudi iz Črnomlja. Je-

lovo-bukovi gozdovi pohodnikom večino poti zagotavljajo prijetno senco tudi v poletnih dneh.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 700 m

Izhodišče: Železniška postaja Semič, 319 m. Proga Ljubljana–Metlika, iz Ljubljane je vožnje približno 2 uri, iz Novega mesta pol ure.

WGS84: N 45,643071°, E 15,161916°



Planinski dom na Mirni gori Foto Matjaž Geršič

Zaključek: Železniška postaja Črnomelj, 180 m

WGS84: N 45,580009°, E 15,191117°

Koča: Planinski dom na Mirni gori, 1000 m, telefon +386 40 717 629

Časi: Izhodišče–Planinski dom na Mirni gori 3 h

Planinski dom na Mirni gori–Mirna gora 10 min

Mirna gora–ŽP Črnomelj 3 h

Skupaj 6.10 h

Sezona: Vsi letni časi

Vodnik: Roman Mihalič: *Dolenjska, Bela krajina, Notranjska*. PZS, 2012.

Zemljevid: *Semič z okolico*. PZS, 1: 25.000

Vzpon: Kažipot ob železniški postaji nas usmeri proti betonskim stopnicam, na vrhu katerih se po slabo uhojeni in zaraščeni poti usmerimo levo ter se vzpneemo do ceste, na kateri je koridor za pešce označen z modrim pasom. Držimo se desno in glavno cesto prečkamo kakih 50 metrov pred avtobusno postajo. Tam nas markacije na zadnji strani prometnega znaka usmerijo rahlo levo na pešpot. Pot nadaljujemo skozi gozd.

Uremščica, 1027 m, in soteska Reke

Visoki Kras



Vremščica je dolg, pretežno travnat greben, ki se razprostira med Pivškim podoljem na severu in dolino Reke na jugu. Najvišji vrh Velika Vremščica, 1027 m, se imenuje tudi Gora sv. Urbana po cerkvi, ki so jo leta 2009 ponovno postavili domačini na ruševinah prejšnje, zgrajene v 17. stole-

tju. Gora slovi po pestrem gorskem cvetju, v maju tod cvetijo tudi narcise. Vrh slovi po izjemnih razgledih od Alp do morja. Na vrhu je pogosto vetrovno, posebej v hladni polovici leta se moramo pripraviti z ustreznimi oblačili. Vzpon na vrh lepo povežemo z obiskom Parka Škocjanske jame.



Travnate poljane Vremščice Foto Matej Gabrovec

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 500 m

Izhodišče: Železniška postaja Gornje Ležeče, 500 m. Proga Ljubljana–Sežana. Iz Ljubljane je vožnje uro in pol, iz Kopra pa slabo uro.

WGS84: N 45,666277°, E 14,072194°

Zaključek: Železniška postaja Divača, 440 m

WGS84: N 45,681624°, E 13,964776°

Časi: Izhodišče–Vremščica 1.30 h

Vremščica–Famlje 2 h

Famlje–Matavun 2 h

Matavun–Divača 1 h

Skupaj 6.30–7 h

Sezona: Vsi letni časi

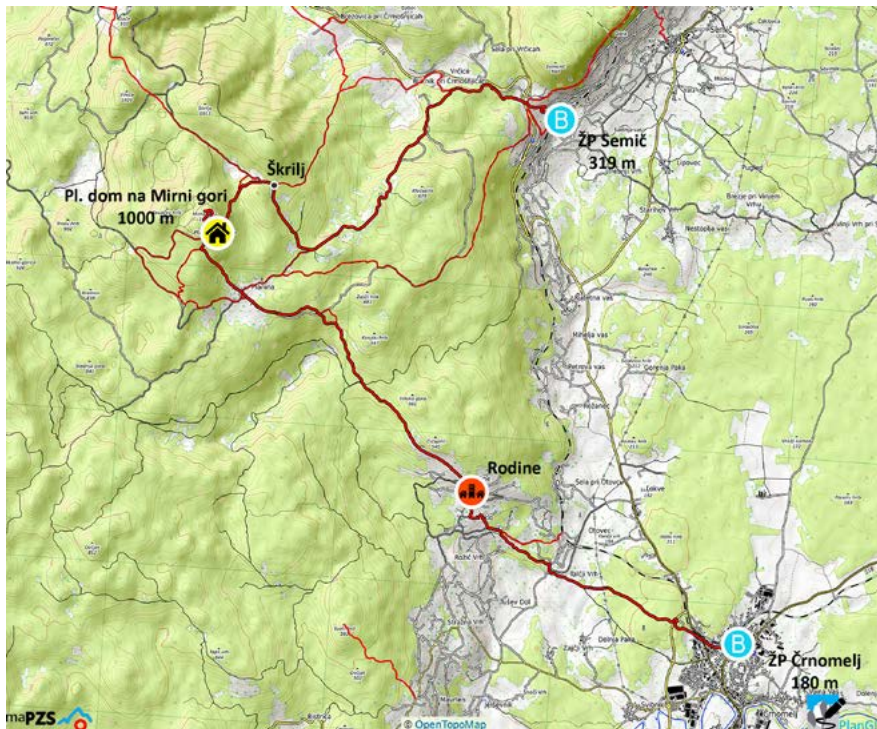
Vodnik: Milan Vinčec: *Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras*. PZS, 2016.

Zemljevid: *Slovenska Istra, Kras in okolica*. PZS, 1: 50.000

Vzpon: Kažipot ob železniški postaji nas usmeri na pešpot proti vasi, kjer zavijemo desno. Za vasjo se počasi vzpenjamo po makadamski cesti do asfaltirane ceste Divača–Pivka. Le-to

Mirna gora, 1047 m

Kočevski rog



Slednja se priključi makadamski cesti iz Vrčic. Pot nas vodi mimo Kleča, za njim pa se na cestnem križišču usmerimo

desno do opuščene kočevarske vasi Škrilj, kjer zavijemo levo na pot in smo v dobre pol ure pri koči.

Sestop: Od kočee sledimo kažipot proti Črnomlju in na začetku sestopimo po gozdni učni poti. Prečkamo naselje Planina in nadaljujemo po kolovozu, od katerega se po slabih 2 km odcepi markirana pot na pot, ki nas pripelje v naselje Rodine. Tu je orientacija zaradi številnih križišč, ki so slabše označena, nekoliko otežena. V vasi pot s ceste zavije čez pašnik, ker pa je ograjen, prehod ni možen, zato je potreben krajši obhod po oznakah turnokolesarske poti. Kmalu za Talčjim Vrhom moramo biti pozorni na odcep z makadamske ceste na levo. Pot se nadaljuje skozi gozd, kjer moramo občasno obiti podrti drevje. Ko po mostu prečkamo črnomaljsko obvoznico, zavijemo desno, medtem ko pot naravnost vodi skozi romsko naselje. Ko po kolovozu pridemo do glavne ceste, se usmerimo proti železniški postaji. Krajša pot, kjer lahko zasledimo še nekaj starih markacij, vodi čez glavno cesto po slepi ulici blizu proge, druga pa po pločniku proti centru in nato levo proti železniški postaji.

Matjaž Geršič

Uremščica, 1027 m, in soteska Reke

Visoki Kras



samo prečkamo in nadaljujemo vzpon po stezi skozi gozd. Sto višinskih metrov pod vrhom pridemo na cvetoče travnike, po katerih se vzpnemo do geodetske točke na vrhu.

Sestop: Z vrha sestopimo zahodno, na razpotjih se držimo levo. Po eni uri hoje pridemo do ceste, ki smo jo prečkali na vzponu. Zavijemo desno in se po njej dobre četrte ure spuščamo, dokler nas kažipot ne usmeri levo po

travnatem kolovozu ob ograjenem pašniku. Na prvem razpotju zavijemo desno, nato pa nas kažipot kmalu usmeri levo po slabše shojeni poti. V bližini nekdanjega postajališča Vreme pridemo do železniške proge, ki jo previdno prečkamo in tik pod njo zavijemo po cesti desno ob daljnovodu. Malo pred koncem ceste nas slabo vidna puščica na skali usmeri po stezi levo navzdol skozi gozd. Ko pridemo iz gozda,

prečkamo travnik in po vaški poti nadaljujemo v Famlje. Na asfaltirani cesti zavijemo desno, po 100 metrih pa levo proti cerkvi sv. Tomaža. Pri njej gremo po desni cesti do križišča sredi vasi, kjer si lahko natočimo vodo. Od tod do gradu Školj predlagamo krajšo pot po zgornjem robu soteske, smer nam kažejo oznake za kolesarsko pot 16, opozarjamo pa na oster odcep levo takoj za zadnjo hišo (iz vasi lahko nadaljujemo pot tudi v levo po markirani poti v sotesko, iz katere se po deloma zahtevni poti strmo dvignemo do gradu; ta različica je približno pol ure daljša). Za gradom se kmalu odcepimo levo navzdol v sotesko do Reke, ob kateri hodimo do ostankov mlinov blizu njenega ponora. Markacijam sledimo navzgor do Betanje, kjer se priključimo učni poti do Matavuna. Od tod imamo mimo čudovitega razgledišča na Veliko dolino in Škocjan slabo uro hoje do železniške postaje v Divači.

Matej Gabrovec



Sveta jezera

Panch Pokhari

Sveta jezera Panch
Pokhari
Foto Matjaž Čuk

Prvi danes stojim na visokem prelazu Laurebina La, 4610 m. Snežno beli Ganeši se v jutranjem soncu bleščijo na temno modrem nebu in moje oči žarijo od sreče v tem popolnem dnevu, ki ga na tem čudovitem mestu uživam sam.¹

A ni se začelo tako idilično. Moje robustne, že doma načete gozdarje je dokončno uničil sestop z visokih gora v pogorju Everest in ostale so mi le še stare oguljene *adidaske*. Odločno sem krenil na pot in si za svoje prvo prenočišče izbral osamljeno hišo sredi ničesar. Malce me je bilo strah, saj sem bil sam kot duh v hišici sredi širnih gozdov ob sicer obljudeni poti. A nelagodje je hitro minilo ob ognjišču, ki je grelo premražene ude v mrzlem novembrskem večeru, ob sproščnem pogovoru v objemu preproste nepalske družine.

Zgodnje jutro me je presenetilo z nekajcentimetrsko snežno odejo. V misli so se naselili prvi dvomi. Visoki prelaz je bil dva tisoč metrov više in nejeverno sem gledal svojo obutev. Prezgodnja zima je pokazala zobe in snega je bilo z vsakim metrom višine več. A nisem bil edini na poti in to me je pomirjalo. Gora je bila polna ljudi, ki so naredili utrjeno gaz. Lezel sem više in više in se ustavil na grebenu Lauebinayak, kjer sem prebil zadnjo noč pred vzponom na prelaz.

A sreča in veselje, da sem dosegel prelaz, nista trajala dolgo. Sestop se je začel dobro, le nekaj sto metrov

pod prelazom pa sem utonil v megleno morje. Gosta siva megla je širne razglede omejila le na nekaj metrov zlovešče sivine, ki je naredila pokrajino temno in enolično. Samota, ki sem se je še malo prej tako veselil, je postala breme. Sneg je bil trd in odtisi stopinj iz prejšnjega dne so bili slabo vidni in nerazpoznavni.

Pazim na vsak korak, ne smem zaviti z uhojene poti. Doma sem bral o avstralskem popotniku, ki se je tod neke izgubil. Našli so ga sestradanega, a živega po 43 dneh ... Ne, zdaj ni čas za črne misli. Je le pot, ki se je moram držati. Biti pozoren, ne narediti napake. Strmo pobočje se končno izravna. Oddahnem si. Pred menoj so silhuete. Hiše. To je Ghopte. Moj cilj je še naprej, Tharepati. "Ne boš prišel v Tharepati! Predaleč je," mi je v smehu reklo mlado dekle, podjetna lastnica *lodga* v Laurebinyaku, ko me je zjutraj vprašala, kam grem. Kaj pa ti več o meni, sem si mislil, a rekel nisem nič.

Tharepati

Pozno zvečer je, ko sedim ob ognju v varnem zavetju *lodga* na grebenu Tharepati. Mokre nogavice sem zamenjal za suhe, popolnoma premočene *adidaske* se sušijo in se bodo sušile celo noč. Nihče ni prišel nocoj in z lastnikom *lodga* sproščeno kramljava.

"Tam, na drugi strani doline, visoko gori v gorah so čudovita jezera," mi vzneseno govori in oči mu žarijo od

¹ Ganeši so gorska skupina na meji s Tibetom. Štirje vrhovi so višji od 7000 metrov. Ime so dobili po hindujškem bogu Ganešu, običajno upodobljenem v obliki slona. Najvišji vrh je Yangra (Ganeš I), 7422 m.



*Ganeši s prelaza
Laurebina La
Foto Matjaž Čuk*

navdušenja. "Tja moraš iti! Tam je lepo in nikogar ne boš srečal." Govoril mi je o vrhovih s čudnimi imeni, ki si jih nisem zapomnil. "Šel bom tja. Zagotovo. Obljubim." Čez tri leta sedim v pisarni agencije v Katmanduju. Konec novembra je, kot je bilo takrat v Tharepatiju. Seveda sem medtem že izvedel, kaj je na drugi strani grebena. Gore s čudnimi imeni so šesttisočaki pogorja Jugal Himal,² gorska očesa v njihovem nedrju pa sveta jezera Panch Pokhari.³ Deset dni časa še imam. In prav tja me vleče srce.

"Nikar ne hodi tja! Tam je polno maoistov. Turisti tja ne hodijo, ni varno. Lahko se znajdeš v navzkrižnem ognju!" me svari moj dobri prijatelj, lastnik agencije, s katero sodelujem že vrsto let. "Pojdi raje na obiskane poti," še doda. Razumem ga. Tudi sam bi v njegovi koži verjetno ravnal enako.

A mene mika. Zelo mika.

² Jugal Himal je gorovje, ki leži severno od Katmanduja. Večji del pripada Tibetu, vključno z najvišjim vrhom Šiša Pangma, 8027 m. V nepalskem delu sta najizrazitejša vrhova Dorje Lakpa, 6966 m, in Phurbi Chyachu, 6637 m.

³ Panch Pokhari je skupina petih hindujskih svetih jezer v okrožju Sindhupalchowk v severnem Nepal. Ležijo na višini 4100 metrov.

*Na poti
Foto Matjaž Čuk*



Na pot

Konec sezone je in vodniki se s svojimi klienti vračajo z gora. Prišel je tudi moj stari znanec Kamal Sherpa. Povabim ga na čaj. Razložim mu svoj položaj in ga vprašam za mnenje. "Šla bova!" je odločen. "V zadnji vasi bova najela lokalnega nosača, ki pozna pot in naju bo varno vodil skozi vse pasti." Začutim olajšanje in hkrati napetost, ker odhajam na "prepovedano" pot ... Le dobre tri ure traja vožnja v vas Chautara. A voznik tako priganja staro razmajano škatlo, da hrope in hrešči, kot da bo ravnokar izpustila dušo. Potniki na zadnjih sedežih skačemo v zrak ob vsaki luknji, ki jih je nešteto. Zato olajšano stopim na trdna tla in sem vesel, da naslednjih deset dni ne bom videl nobenega prevoznega sredstva.

Chautara je tipična nepalska vas na koncu ceste. Prašna, umazana, s številnimi domačimi krčmami in trgovinami. Vodnik izginje v eno izmed njih in se vrne z veliko polivinilasto vrečko – s hrano za sedem dni. Malce dlje traja, da pripelje moža, nosača, ki bo šel z nama na pot. Pozno popoldne je, ko krenemo proti zadnji vasi, kjer bomo prenočili. Grda cesta se kmalu za vasjo spremeni v lepo stezico, ki čez številna, skrbno obdelana polja vodi tik pod grebenom. Razgled na dolino je lep, čeprav nismo visoko. Gore so ljubosumno skrite v goste kopaste oblake, kot je to navada v nepalskih popoldnevih. Kot da bi hoteli reči: "Pojdi navzgor, vzpni se nad nas in videl boš bele gore." Veliko resnice je v tem. Megleno oblačni pokrov, ki se pred poldnevom zakrije gore, običajno vztraja na višini od 4000 do 5000 metrov do večera, ko se vname srdit boj med zahajajočim soncem in meglami. Sonce običajno potisne meglo nekaj sto metrov niže in tistim srečnejšem, ki so nad njo, pričara nepozabno doživetje.

Tik pred nočjo prispemo v zadnjo vas, Syaule. Vasica šteje petnajst hiš. Naselimo se v eni boljnih, a tudi ta ne premore niti poštenega stola, kaj šele mize. Spim na tleh, na podstrešju. Imajo pa krompir ter jajca in

vodnik mi pripravi odličan krompirček z ocvrtimi jajci. Napijem se vročega čaja. Za sladkor poskrbim sam. Jutro je jasno, a hladno. Strme stopnice vodijo navzgor v gozdove grebena Kamihkarke Dande. Nekje na sredi mi vodnik pokaže maoistično zastavo in rdeče madeže na skali: "Vidiš rdečo barvo? To je kri vaškega veljaka, ki je bil ubit tu pred tednom dni, ker je nasprotoval njihovim idejam."

Pogoltnem cmok v grlu in stopam za njim. Komaj vidna stezica skozi gosto nedotaknjeno džunglo s prastarimi drevesi je naša pot. Molčimo. Čuti so izostreni do skrajnosti in neznosna tišina boli. Oči begajo, a razen starih skrivenčenih dreves ni ničesar. Dolgo hodimo tako. Tri ure potrebujemo, da se strmina unese in na orjaškem deblu si privoščimo počitek. Pogovor končno spet steče.

Grozeči črni oblaki in debele kaplje dežja nas priganjajo, da čim prej zaključimo dan. Pozno popoldne je, ko z vodnikom med dežjem hitiva postavljati šotore. Nosač je odšel po vodo, ki je kar daleč stran. Večer je turoben in na višini 3200 metrov je hladno. Nosač poskrbi za ogenj. Dež preneha in dolgo v noč se grejemo ob njem. Plameni počasi vpijajo vlago iz majic, mokrih od dežja in znoja. Seveda daleč naokrog ni nikogar. Spimo sami na prijetni travnati ravnici tik pod grebenom.

Sveta jezera

Iz mrkega turobnega večera se rodi jasno jutro. Mrzlo je. Pozna se, da se bliža zima. Danes vreme drži, in ko se dvignemo na vetrovno sedlo, so pred nami bele gore – vrhovi verige Jugal Himal s kraljico Dorje Lakpo. Beli oblaki se zbirajo okrog vrhov. Sprva kot okras, nato se zgostijo in zakrijejo grebene. Temne megle se vlečejo iz doline. Vedno več jih je. Prihajajo z vseh strani, in ko prispemo v kraj Nasempati, je slika ravno takšna kot prejšnji dan.

Pastirska kočja je zapuščena. Pastir se potika nekje okoli. Dobro uro zmrzujemo, nato pa se naveličamo in postavimo šotor na vzhodni, zavetrni strani grebena. Večer je čudovit. Megle se umaknejo dobrih sto metrov niže. Zahajajoče sonce prelije svojo rdečo svetlobo na megleno morje. Ledeni orjak Phurbi Chyachu se obarva oranžno in se ljubosumno ovije s tankimi, krvavo rdečimi oblaki. Kot bi se sramoval svoje lepote. Premrzlim prstom in premraženemu telesu najbolj prija toplota spalne vreče.

Čeprav je sonce že zdavnaj vzšlo, se nam ne mudi iz toplih spalnih vreč. Vroč čaj le počasi ogreje premrzle prste in telo. Ob devetih se odpravimo na pot. Sprva po grebenu nato pa po njegovem boku, dobrih sto metrov niže po zanimivi in slikoviti pot, lepo speljani čez strma in ponekod skalnata zahodna pobočja. Tudi danes je čas, ki nam ga je namenilo sonce, skopo odmerjen. Niti uro ne hodimo, ko se pooblači. Iz sivih oblakov naletava sneg. Opoldne smo na cilju. Pri petih svetih jezerih – Panch Pokhari. Iz minute v minuto močnejše sneži. Vidimo komaj kaj dlje od svojega nosu. Umaknemo se pod streho pastirske kolibe in se grejemo ob slabem ognju. Pravega lesa tu ni, pomaga-

mo si s tem, kar pač najdemo. Zapadlo je dobrih deset centimetrov snega.

Tik pred nočjo se zjasni. Velikanski beli oblaki se obarvajo v škrlatnih barvah zahajajočega sonca. Nebo je rdeče, sveži sneg žari. Velika ognjena kroglja se ogleduje v kristalno čisti vodi bližnjih jezer, ki se svetijo, kot da bi bili iz samih biserov.

Zasvetijo prve zvezde. Pravljičen večer je. V peklen-skem mrazu vztrajam pred šotorom še dolgo potem, ko je predstave konec. Sam s svojimi mislimi in nepozabnim doživetjem. Otrpli prsti me preženejo v šotor. Noč je nenavadno mrzla. Ob polnoči se zbudim, saj me zebe v moji debeli puhasti spalni vreči. Zaprem vse zadrge in se pokrijem čez glavo. Kljub temu je noč dolga in nemirna. Spanja je bolj malo.

Vodnik drži obljubo. Še v trdi temi slišim ropotanje in prasketanje. Ob pol šestih se odpre zadruga na mojem šotoru in pred mano je skodelica vročega čaja. "Hvala, Kamal!" Pošteno prija v tem nečloveškem mrazu. Živo srebro v termometru je zdrsnilo na –23 stopinj.



Ob šestih, kot sva se dogovorila, sva pripravljena za odhod. Po snegu prečiva mimo zamrznjenih jezer in se vzpenja na bližnji greben. Hitiva po njem proti prvemu vrhu in tekmujeva s soncem, ki počasi leze proti črti na obzorju. Doseževa ga ravno v trenutku, ko prvi sončni žarek posije nanj. Čeprav so pobočja zahodna, je pogled na vrhove Jugal Himal čudovit. Izstopata predvsem slikoviti Dorje Lakpa in skrivnostni vrh samosvoje oblike Phurbi Chyachu. Vodnik utira gaz po ozkem in izpostavljenem grebenu. V navidezno nepristopnem svetu najde lepe prehode. Bližava se strmemu robu, ki se mi je še nekaj minut prej zdel nedosegljiv. Ob devetih sva na vrhu, pri lesenem križu, 4462 metrov visoko.

Pod mano so jezera Panch Pokhari. Obljuba je izpolnjena. ◉

Natančnejša lokacija: Laurebina La, 4610 m, Gosainkund Helambu trekking, Nepal, november 1997; jezera Panch Pokhari, 4100 m, Jugal Himal, Nepal, november 2000

Na brezimenem vrhu, 4462 m. Zadaj Dorje Lakpa, 6966 m. Foto Matjaž Čuk



Pri spomeniku
Kugyju v Trenti
Arhiv Maje
Kuzma Ganič

Vedno izberem pogum

**Maja Kuzma Ganič, pogumna ženska,
ki je prehodila SPP in napisala knjigo.**

Maja Kuzma Ganič je gluha. Leta 2015 se je odločila, da bo sama prehodila Slovensko planinsko pot (SPP), vendar ji ni uspelo. Podviga se je lotila naslednje leto in v 29 dneh sama prehodila pot od Maribora do Ankarana oziroma Debelega rtiča. Napisala je obsežno knjigo, v kateri je popisala prehojeno pot.

Maja s svojo knjigo
Arhiv Maje
Kuzma Ganič

Doma je iz vasi Zorenci pri Črnomlju, po poklicu je diplomirana inženirka kemijske tehnologije. Maja je zelo ambiciozna in se loteva številnih aktivnosti, kajti rada se spoprijema z novimi izzivi. Vodila je tečaje slovenskega znakovnega jezika na

fakultetah in v študentskih organizacijah. Opravila je izpit iz nacionalne poklicne kvalifikacije za tolmača slovenskega znakovnega jezika in je prva gluha oseba, ki je pridobila ta poklicni naziv. Z možem je pet let vodila sekcijo MOOSHribi v mladinskem društvu za osebe z okvaro sluha (MOOSVID). Kot igralka in plesalka je nastopala na gledaliških festivalih gluhih, na kulturnih dnevih (mednarodni dan gluhih, mednarodni dan invalidov), na premieri gledališke skupine Tihe stopinje. Trenirala je sodobni ples v Kulturnem društvu Center plesa v Mariboru. Trenirala je košarko v Ženskem košarkarskem klubu Črnomelj, odbojko pa rekreativno z gluhihimi v Ljubljani. Zaposlena je bila kot novinarka spletnega portala TIPK TV za gluhe in naglušne.

Dve leti je vodila delovno skupino Gluhi strežejo v planinskih kočah, ki deluje pod okriljem inPlaninec, obenem pa je z ekipo prostovoljcev pripravljala video prispevke (oblikovanje vsebin, snemanje, napovedovanje, montiranje, podnaslavljanje), pisala članke ob koncu posamezne akcije v kočah, pripravila jedilni list, sodelovala s prostovoljci ... Je prejemnica Krkine nagrade za raziskovalno diplomsko nalogo. Leta 2019 je prejela državno priznanje na področju prostovoljstva.



S čim se trenutno preživljaš?

Zaposlena sem v Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana, kjer tolmačim in učim znakovni jezik v vrtcu. Popoldne občasno delam v svojem podjetju, največkrat tolmačenje v slovenski znakovni jezik in obratno ter montiranje in podnaslavljanje video prispevkov.

Kaj je bil temeljni razlog za odločitev za pot SPP?

Bil je glas, ki me je poklical, naj grem. Potrebovala sem nekaj močnejšega. Nekaj, kar bi me stisnilo in porinilo naprej. Potrebovala sem izkušnjo in čas zase, da spoznam, kje ima moja prirojena gluhota prednosti in slabosti. To lahko ugotoviš le tam, kjer si najraje. Jaz sem izbrala hribe in gore. In SPP je bila pravšnja za to. Zdaj po materinstvu me spet nekaj žene. Hočem nekaj več. Ta potreba oziroma hotenje se ne neha. In to je klic k samemu sebi. Da se znova povežem s sabo. S svojimi cilji, nameni in spoznavanjem lastnega poslanstva.

V knjigi večkrat pišeš, da te je bilo pogosto strah. Zaradi česa? Zaradi zahtevnosti poti, osamljenosti ali tega, da ne bi mogla poklicati na pomoč, če bi se ti kaj zgodilo? Ali česa drugega?

Čprav sem v očeh izkušenih planincev in gornikov še novinka v hribih in visokogorjih, si danes lahko rečem, da je bilo to eno najboljših doživetij, pri katerem sem izkusila pravi strah oziroma sem strahovom dala imena. Lahko je to nepoznana planinska pot, občutek samote ipd. Spoznala sem tudi, da bo v življenju strah vedno prisoten ne glede na to, koliko poguma premoremo za premagovanje življenjskih izzivov. Vedno so nepričakovane situacije, ki nas presenetijo.

Zakaj si imela tako težak nahrbtnik? Ali si morda nosila preveč hrane? Zakaj se nisi raje prehranjevala v kočah? Zaradi stroškov?

Težak nahrbtnik je zajel vse, kar sem resnično potrebovala na poti. Po treh dneh SPP sem v Slovenj Gradcu po pošti poslala domov nepotrebne stvari. Največjo težo so predstavljal hrana in tri litrske pla-

stenke z vodo, ker samo tako sem si lahko zmanjšala stroške. Na lastni koži sem spoznala, kaj konkretno pomenijo potrebne stvari. V kočah sem si privoščila samo prenočišče, kavo in en topel obrok.

Na poti si kar precej prejojala. Ali danes še vedno toliko jokaš?

Vsak od nas ima čustva. In danes še vedno jokam, ko mi je hudo ali ko se me kaj dotakne. Včasih se zjočem od sreče, ko zagledam hčer, kako ji uspevajo koraki do njenega cilja.

V knjigi pišeš, da si si na Zgornjih Ravneh naredila dereze in smučala po snegu. So bile to male verigice, saj vendar z derezami ne moreš smučati?

Ja, majhne verigice so bile. Dejansko sem "smučala", včasih je bil to bolj kot tek na smučeh, včasih pa sem kar drsela navzdol po mehkem snegu.

Ali si si po vsaki etapi zapisovala vtise v svoj dnevnik? Kaj pa takrat, ko si bila preveč utrujena?

Tako je. Po vsaki etapi sem vpisovala vtise v svoj dnevnik, veliko jih je tudi v obliki videoposnetkov. Utrujena sem bila vedno, a sem pogosto še imela energijo, da sem shranila vtise v dnevnik oziroma se izpovedala v video posnetku.

Ali poznaš novejši vodnik po SPP v treh knjigah?

Poznam. Izšli so kmalu po moji dokončani poti. V knjigarnah sem vse tri pregledala. Nekaj misli o njih sem napisala na svoji spletni strani: <https://www.modersij.si/nakup-novejse-knjige-o-spp-ja-ali-ne/>. Sama sem uporabila prejšnji vodnik od Poljanca in Arnejška.

V knjigi je nekaj tvojih razmišljanj, ki si jih zelo lepo ubesedila in ki, po mojem mnenju, dajejo največjo težo tvoji knjigi. Od kod imaš veselje in sposobnost za pisanje?

Hvala. To je očitno moja strast, moje poslanstvo. Največjo zaslugo pripisujem praktičnemu delu: pisanju prispevkov za glasilo *Odmev tišine*, tolmačenju iz

Nad Kamniškim sedlom
Arhiv Maje
Kuzma Ganič





Jutro na vrhu Krna
Arhiv Maje
Kuzma Ganić

slovenskega znakovnega jezika v slovenski jezik v pisni obliki, branju čudovitih knjig, ki opolnomočijo človeka, ter knjig, ki nasmejejo. Zasluga gre tudi novinarskemu delu pri Spletni TV Zvezi društev gluhih

in naglušnih (ZDGNS) in spletnemu portalu TIPK TV za gluhe in naglušne, kjer sem se učila in naučila postavljati vprašanja in poskusila z usmeritvami pridobiti zelene odgovore ...

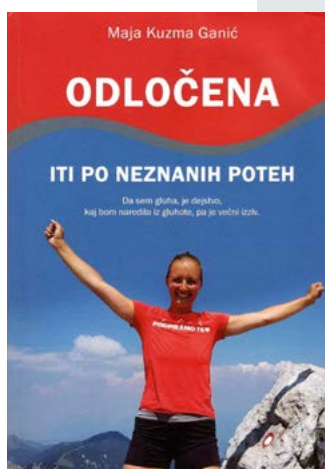
Maja Kuzma Ganić: Odločena iti po neznanih poteh Moder sij, Črnomelj, 2022. 350 str., 27 EUR.

Maja Kuzma Ganić je napisala obsežno knjigo, v kateri je popisala svojo hojo po Slovenski planinski poti (SPP) z vrsto dogodivščin, ki so se ji pripetile, med potopisom pa nanizala tudi veliko svojih razmišljanj.

Lahko rečem, da je to tisto najboljšo, kar krasi knjigo. Ocenite sami: "Pot ni samo cilj. Je tudi učenje, spoznavanje samega sebe, samobvladovanje. Boleče mišice, obremenjen križ. Na otip boleče dlani, praske po nogah in rokah ... To je normalno in je del poti. To ni hoja po modni pisti, kjer te odlašajo in oblačijo v obleke, ki jih krojijo stilisti po svojem okusu. To je hoja po razgibani poti, ki se iz sekunde v sekundo spreminja. Ali je to zaradi vremena, ki ga ne moremo kontrolirati, ali zaradi počutja, ki je v večji meri odvisno od našega uma. Prišli bodo slabi dnevi. Sprejmi jih, uči se od njih. Razišči, kaj te je privedlo do tega, da se danes tako počutiš. Ne razmišljaj preveč. Z razmišljanjem pritegneš še veliko drugih zgodb, ki se tu pa tam zdijo kot izgovori, zato sledi svoji intuiciji. Vedno pokaže pravo luč, če ji zaupamo in sledimo. V sebi poskusi z najpomembnejšim učiteljem – dihom umiriti lasten um. Prigovarjaj si, da si dobro in da si želiš biti tudi slabe volje. Pomembno je, da se na koncu pojaviš takšna, kakršna si. Čudovita si, močna, pogumna. Kar sedaj počneš, je nekaj nepojmljivega za nekoga, ki leži na kavču in jamra, da se mu ne da."

Iz opisov veje avtoričina velika povezanost z naravo, ki jo ne le spoštuje, pač pa jo zna tudi pozorno opazovati, pa naklonjenost do živali, rož in nenazadnje zaupanje v ljudi. Tudi dileme, ki jih je na tako dolgi poti nedvomno imela; ko je na primer tako utrujena, da si ji ne da prav nič več, to opiše brez dlake na jeziku in se prav nič ne sramuje. Strah, ki ga pogosto omenja, vedno premaga s pogumom, voljo, z odločnostjo, da se ne bo vdala in bo premostila vse prepreke, ki jih vidi pred sabo. Iz pisanja veje tudi velika hvaležnost, da ji je bila omogočena ta dolga pot, da se je lahko ustavila in spočila v kočah, za prijaznost in pomoč, ki so ji jo nudili ljudje na poti, in še za mnogo drugih reči. Knjiga je res navdihujoča in jo je veselje prebirati. Je pa za bralca malce naporna, pozna se odsotnost uredniških posegov, ki bi naredili branje nekoliko bolj lahkotno (cele strani brez odstavkov so za branje res naporene), kar pa v ničemer ne zmanjšuje vrednosti knjižnega dela. Maji lahko le čestitamo, tako za sam podvig kot tudi za knjigo, ki vsekakor ni bila mačji kašelj. Tok misli je v knjigi ločen od ostalega besedila in ga spoznamo po poševnem tisku. Takole pravi na koncu: "Izzivov še ne bo konec. Do konca svojih dni želim hoditi po neznanih poteh ter s somišljeniki ustvarjati in sejati navdihujoče zgodbe, s katerimi zapišemo svetu iskrene, nevidne in nepoznane zgodbe, ki opolnomočijo vsakega ranljivega člana družbe." Hvalevredne misli.

Vladimir Habjan



Pogosto ti notranji glasek sugerira in govori. Ali ga "slišiš" še sedaj?

Še vedno.

Kako to, da si se odločila o prehojeni poti napisati knjigo?

Imela sem veliko prošenj za intervjuje, napisala sem veliko člankov za *Odmev tišine* (Mestno društvo gluhih Ljubljana), delala sem tudi kot novinarka za Spletno TV ZDGNS in TIPK TV; po pogovoru s seboj sem sklenila, da bom napisala in izdala knjigo, v kateri bom združila Slovensko planinsko pot z avtobiografijo in na neki način tudi ozavestila bralce o gluhoti, znakovnem jeziku in o potrebah ter željah, ki jih ima velika večina gluhih.

Kaj je bil zate večji zalogaj, sama prehoditi SPP ali napisati knjigo?

Odvisno od dneva. Ko mi je kdaj težko kaj napisati, se mi zdi, da je lažje sama prehoditi SPP. Kadar pa mi je nekaj fizično preveč naporno, mi misel, da bi ponovno šla po SPP, postane večji zalogaj kot pisanje knjige, ki je ena sama radost, in bi kar pisala in pisala.

Pišesh tudi o pogumu? Si bila pogumna, ker si sama prehodila SPP?

Sem, seveda. In kot sem omenila, v življenju bo strah vedno prisoten ne glede na to, koliko poguma premoremo za premagovanje življenjskih izzivov. Vedno so nepričakovane situacije, ki nas presenetijo. In jaz vedno izberem pogum.

Ali si se po SPP še kdaj lotila podobnega projekta?

Kmalu sem postala mamica, tako da še ne. Podala sem se na podobno, a krajšo pot, na Juliano Trail.

Kaj so prednosti gluhotе?

Ne slišiš grdih besed, negativnih novic, cviljenja mučenih živali, močnega deževja ponoči; ne slišiš, kaj se dogaja zunaj, ko spiš ali bivaš v šotoru in uživaš v svojih trenutkih; z znanjem znakovnega jezika lahko na daleč brezskrbno komuniciraš, in to celo pod vodo; v hrupnem okolju si še vedno osredotočen na sogovornika (če ni kakšnega ropota, bliskavice ali neprijetnega vonja, ki te motijo) ali na svoje misli; med prepirom lahko samo umakneš pogled ali zatisneš oči; ojača se moč vida, občutkov, okusa in vonja; s svojim statusom (gluhota) lahko pomagaš pri borbi za izboljšanje izobrazbe, družbenega položaja ipd. gluhih, kjer večjo težo za odločitve pri doseganju pravic/priznanja ipd. dajejo gluhi z izkušnjami in doživetji itd.

Ali v *Planinskem vestniku* dovolj pišemo o ranljivih članih naše družbe?

Težko komentiram, ker sem jih prebrala zelo malo. Vem le, da obstaja spletna stran, kjer se piše o ranljivih članih naše družbe, ki dokazujejo, da s podporo in pomočjo prostovoljcev zmorejo uresničiti svoje sanje v hribih in gorah: <https://inplaninec.pzs.si/> in tudi na <https://www.pzs.si/>. Priporočam pa, da tudi v *Planinskem vestniku* pišete o tem. ●

MAGNEZIJ Krka



BODITE NEUSTAVLJIVI

- ✓ Magnezij in vitamin B₂ prispevata k **zmanjševanju utrujenosti in izčrpanosti.**
- ✓ Magnezij prispeva tudi k **normalnemu delovanju mišic.**

www.magnezijkrka.si

Prehransko dopolnilo ni nadomestilo za uravnoteženo in raznovrstno prehrano. Skrbite za uravnoteženo in raznovrstno prehrano ter zdrav način življenja.

 KRKA



Višinski tabor na
Avstrijskem grebenu
Nošaka
Arhiv Janeza
Marinčiča

Skregana, vendar srečna odprava

Matičarji v Hindukušu leta 1977

Moji otroci in eden od urednikov *Planinskega vestnika* so me spodbudili, naj o dogajanju v letu 1977 kaj napišem. Njihova mami Lidija je bila pet let pozneje z žensko ekipo na dostojnem sedemtisočaku v Pamirju. Kaj pa *ta star*? No, ja. O zanimivi zgodbi iz Afganistana bi lahko podrobneje poročal. Nekaj prispevkov iz tistih gora smo za *Planinski vestnik* že sproti spisali, tale moj pa naj bi osvetlil manj znano, a zanimivo dogajanje pred odpravo in med njo. Šrauf je vedno rekel, da so iz hribov važne samo dobre zgodbe!

Začelo se je s prihodom naših starejših alpinistov na odsek; nismo jih poznali, razen Martina Gričarja, ki je bil dejaven v naši ljubljanski postaji gorske reševalne službe. Takrat so kot vodniki osrečevali svojo klientelo povsod po štiritisočakah Evrope in vodili izlete v okviru akcije 100 žensk na Triglav. Tkali so kolegialne vezi z vodilnimi ljudmi v podjetjih, katerih člane planinskih društev so vodili. Vodilnim

so bile gore pomembne, ekonomska propaganda za podjetja, ki bi jo naredila odprava, pa tudi. Pod okriljem Planinskega društva Ljubljana-Matica bi se dalo na pošten način zbrati sredstva za odpravo.

Nabiranje sredstev

Ta stari so nato objavili interni razpis za udeležbo. Kot tedanja plezalska "zvezdica" Matice sem se takoj prijavil. In so me tudi takoj zadolžili, naj pregledam vse zimske plazove in njihove sledi ter jih vnesem v podrobne karte, predvsem na območju Julijcev. Šlo je za raziskavo možnosti tamkajšnje postavitve žičnic in ureditev smučišč. Na srečo se te zamisli niso nikoli uresničile, denar od raziskovalnega projekta pa se je naložil na račun naše odprave. Podobnih akcij bodočih članov odprave je bilo toliko, da je bila odprava, ko se nas je štirinajst kandidatov uvrstilo v ekipo, v materialnem smislu in glede opreme dobesedno bogata.

Bogata z opremo že, žal ne tudi na duhu. Šlo je za ekipo starejših vodnikov z njihovo pretirano zaneslji-

Na cesti pod
Araratom
Foto Viki Grošelj



vostjo v razmišljanjih in za izkušeno ekipo že izpranih Himalajcev (z enim od vsevednih mladeničev vred, ki pa še nikoli ni bil na višini) ter z vmesnim zborčkom uravnoteženih gornikov. Manjkal nam je samo še, bog ne daj, kakšen psiholog. Odprava je po imenu zaradi opisane situacije samo približno znana le nekaterim od naših najstarejših plezalcev, in sicer kot Skregana ekspedicija. Imena članov in članice bom navajal sproti v opisu te srečne odisejade.

Službo sem zapustil pred jesenskim začetkom študija. Nekaterim je že tekel izredni dopust in imeli smo sestanek, kaj narediti, ker naših viz za vstop v Afganistan še kar ni in ni bilo. Vodja Peter Janežič - Petrač je vztrajal pri tem, da brez viz ne odринemo. Ker je bil preglasovan, je kot vodja odstopil. Dolžnost vršilca vodje odprave je prevzel Viki Grošelj.

Odhod in slikoviti dogodki na poti

S tremi novimi kombiji smo se spustili na jug in čez Helespont (danes Dardanele, op. ur.) prispeli v Anatolijo. Na turško-iranski meji nas je carinik zadrževal štiri dni, kajti po njegovem nismo imeli enega od dokumentov za vstop v njihovo državo. "Fatura Kapi-kule" nas je zaradi uniformiranega *prasca* stala šopek ameriških dolarjev, šele nato smo lahko krenili naprej. Anatolija od Ankare naprej je pomenila najnevarnejšo vožnjo po široki makadamski cesti med ogromnimi kamioni in vlačilci, ki jih je Slavc Svegelj mirno prehiteval po skrajnem levem delu makadama. Vlačilca sta pri tem običajno vozila vzporedno. Spali smo v karavanserajih pod oboroženimi stražami, skupaj s



tovornjakarji. Nato je sledil prestop v šahovo Perzijo, za nas popotnike deželo povsem evropskega videza. In zatem v njeno zeleno mesto Mashad, kjer smo, preberite! – zgolj priložili svoje slike k izpolnjenim obrazcem afganskih viz za pet ameriških dolarjev na potrdilo!

Sledil je moj največji kulturni šok v življenju. Ko smo prispeli v Afganistan, v Herat, mesto nekdanjih kraljev, smo se znašli natančno štiristo let nazaj v zgodovini te islamske države. Od tod naprej smo srečevali zelo prijazne možake v dolgih haljah z obveznimi belimi turbani ter gosto nakodranimi bradami pod njimi. Toda videti so bili divji. Njihove žene so vedno hodile štiri korake za njimi, odete v črna oblačila od glave do nog in z zakritimi obrazi s trakovi v obliki mreže.

Viki Grošelj evidentira nosače. Od zadnjega naselja do baznega tabora so samo štirje dnevi.

Arhiv Janeza Marinčiča

*Horovje Hindukuš
Foto Viki Grošelj*





Skupaj z nosači
proti bazi
Foto Viki Grošelj

V Kabulu nam je bilo na vrtu našega veleposlanika, Makedonca, lepo. Njegova žena je kmalu dojela, da slovenska ekipa, tako daleč od doma, med seboj ni preveč prijateljska. To nam je tudi povedala, naša Slava Mrežar pa je imela edina dostop do njene diplomatske kopalnice.

Z veleposlanštva smo krenili naprej na sever čez prelaz Salang na sever proti hribom. Leto pozneje odprem dnevni časopis z naslovnico: Sovjetski tanki na asfaltiranem, 3600 metrov visokem prelazu na poti v Kabul (bratska pomoč Rusije Afganecem z izgradnjo te ceste je delovala).

Zanimivo je poročati tudi o opremi takratne odprave. Slavc Hamberger, navdušen gornik, naš izjemni tovariš in uspešen obrtnik, ki je poslovno sodeloval s tovarno avtomobilov v Mariboru, je vpregel svojega *benfina* in nakupovalna ekipica se je odpravila v Chamonix

Med "spokorniki" proti
grebenu Nošaka
Foto Viki Grošelj



Zdravnik Damijan oskrbuje strelno rano
afganistanskemu nomadu. Foto Viki Grošelj

ter za vseh štirinajst članov odprave nabavila takrat najbolj kakovostno opremo in obutev za na hrib. Višinska oblačila in spalne vreče so imeli jugoslovansko poreklo, polnjeno z nežnim gosjim puhom iz Bačke Palanke, šotore pa so po naših željah izdelali v Jaršah. In vozni park? Na 7500 kilometrov dolgo pot, v eno smer, smo se podali z dvema novima testnima kombijema, izdelanima v Mariboru, in še z enim iz Novega mesta. Vsi so bili dizelski. *Novomeščan* je imel vgrajen celo motor mercedes benz. V tovarni, zaprti varianti *tamiča* se je vozil tudi odpravarski sod z mojo opremo, kar je na mojo *dušico* delovalo zelo ugodno; imel sem 22 let. Na vseh treh vozilih je pisalo EXPEDITION HINDUKUSH 77.



Okvare

Svoje takratno plezalno kladivo še vedno uporabljam (takšnega danes ne znajo več izdelati). *Novomeščan* je v hribih zaradi nizkega podvozja na debelo zaprašeni cesti naletel na kamen. Prebit spodnji okrov karterja so domačini med našim bivanjem na hribu zavarili in urezali novo tesnilo. In to sredi samotne Azije! Pred našim odhodom je Matevž Suhač na *tarničih* organiziral zamenjave togih cevi za gorivo z gibljivimi, kar je na tistih obupnih, luknjastih cestah delovalo.

Ko smo se z naših slovenskih vozil z vso prtljago presedli na višje, nekoč ruske vojaške *zile*, so se stvari odvijale takole. Ko je šlo navkreber in je bilo treba prestaviti, ročna zavora na starem *zilu* ni delovala. Ko je afganistanski "podkladač" v dolgi halji z obveznem belim turbanom podstavil pod kolesa leseno klado, smo speljali. Ko se je zaslíšal pok, je svečka zaradi odkritega pokrova motorja poletela čez naše glave na cesto. Pomočnik jo je prijel z dvema ploščatima kamnoma in jo ročno dostavil vozniku. Ta je nato na ohlajeno svečko navil tanko bakreno žico in jo z lesenim batom zabil na njeno mesto v motorju (navojev za svečko itak ni več bilo).

Ko smo se na kamiončkih gnali gor po soteskah, me je bilo najbolj strah v življenju. Sedel sem zunaj na boku avtomobila, ki se je na moji strani pošastno nagibal nad globel s hudournikom. Očitno je sofer zvozil, ker lahko o tem poročam.

U bazi in na gori

V zadnjem naselju kamnitih hišic, med čredo ovac in koz, smo raztovorili težko preizkušana vozila. Viki Grošelj je organiziral nosače in po štirih dneh hoje smo bili v svojem raj, v bazi na višini 3600 metrov. Stabilna celinska klima tistih gora nam je v naslednjih dvajsetih dneh bivanja v hribih omogočila prav vse. Tako na samem Nošaku kot tudi v okoliških, do 1900 metrov visokih lednih stenah in enem grebenskem prečanju. Predvsem je šlo za nove smeri. Klasika avstrijskega grebena na Nošak je bila naš prvi cilj.

Tudi v bazi blagostanja se je vsaka skupinica žal držala bolj zase. Kozlička, ki nas je peš spremljal do tja, so domačini pripravili za v hladilnik ledeniške razpoke. Kakšne sveže juhice od njega, kupljenega z ekspedicijskim denarjem, pa nisem niti zavonjal. Verjetno tudi zato ne, ker sem načrtoval hrib z mladimi in izkušeni člani odprave – ob okusnem suhem mesu z gobi-cami iz konzerve in prepečencu, ki ga imam še danes rad – z gorskimi vodniki se pa nisem kaj dosti družil. Seveda je bil naš glavni cilj vrh Nošaka, 7495 m. Vzpon smo po nekakšnem načrtu solidarno opremljali, postavljali višinske tabore in okregali našo Slavo Mrežar zaradi njenega krepko prenalozenega nahrbrtnika. Radikalni del odprave so sestavljali že izprašani Himalajci in bistri Matevž Suhač, ki je nemalekrate teoretično presegal tudi ideje starejših. Vsi Himalajci so zadeve v nasprotju z gorskim vodnikom poganjali samo naprej; najprej čim prej v Afganistan in takoj na goro. Imeli so prav.



Tabor II na grebenu Nošaka Foto Viki Grošelj



Na hribu se je razvilo. Z vzponom nad taborom III so Himalajci (Viki Grošelj, Danilo Cedilnik in Zoran Bešlin) pohiteli. "Vrh!" je bilo po šestih dneh dela na gori sporočeno v bazo.

Od tega trenutka je veljalo: adijo načrt za delo na hribu; v šotorih gori bo prespal, kdor prej pride! Ostala horda je potlej odrinila samo še navzgor. Naš zdravnik Damijan Meško ni sodil v "hordo", temveč je bil razumski član uravnovešenega dela odprave, ki smo ga, nevajeni krega, sestavljali poleg Slavca Šveglja še Andrej Grasselli, Slavc Hamberger, Slava Mrežar, Marjan Brišar in jaz. Dr. Meško se je potem, ko je že bil na vrhu, odpravil še na višino zahodnega vrha, 7350 m, kamor je pospremil novo jugoslovansko višinsko rekorderko.

Namesto glavnega vrha prvenstvena smer

In kako ter kdaj naj jo kot zaledna enota midva z Marjanom Brišarjem pobriševa na vrh? Hrib se je počasi praznil, zato sva odrinila. Nekateri vitezi prehitevanja aklimatizacije so dol grede bruhal. Midva sva se v naslednjih dnevih resnih višin že skoraj cel teden klatila zelo visoko. Prespiva na trojki, in to slabo. Doseževa štirico na platoju 6900 metrov visoko. V opoldanskem soncu, ko je bil glavni vrh na dosegu, zagledava osebo, ki se po kolenih plazi tam gori okoli šotora in

Baza na 4400 metrih Foto Viki Grošelj



V steni Gumbaz e Safeda
Foto Viki Grošelj

halucinira. In drugo osebo, ki ga ni zapustila. Vsi ostali so že dol, le Martin Gričar moleduje: "Daj, Petrač, malo juhice!" Takoj z roba platoja pokličem v bazo in se mi javi – Izanc smo mu rekli. Pridejo naproti! Potem ko smo od višinske bolezni onemoglega trije spravljali dol čez 100-metrsko navpično stopnjo, so ga na približno 6000 metrih prevzeli ostali člani. Dobro se spomnim Dena Cedilnika, ko smo onemoglega predali spodnji ekipi: "Petrač, mi smo GRS s postaje Ljubljana in nas moraš upoštevati!" Končno.

Proti večeru naslednjega dne z Marjanom s srednjega vrha Nošaka (7400 m) gledava večerno zarjo na nekoliko oddaljenem in povsem lahko dostopnem glavnem vrhu. Kmalu bo noč, in če koga od naju zadene višinska bolezen, kot je Petrača, zaledne ekipe nimava. Razum veleva nazaj, hrib je povsem prazen. Zelo verjetno je bila vmes tudi kakšna solza, ki pa

Na vrhu Gumbaz e Safeda; zadaj Nošak
Foto Viki Grošelj



sva jo posušila v naslednjih dneh ob prvenstvenem vzponu v južni, 1800 metrov visoki steni Nošaka. Z nama je bil tudi neumorni, od Makaluja v prste obeh nog ozebli 50-odstotni invalid Zoran Bešlin, ki se mu ta *hibica* v hribih ni prav nič poznala.

O opojnih substancah pred ekspedicijo in na njej pa tole. Ker sem hotel priti ali splezati čim višje, sem tobak za tri mesece zlahka opustil. Naš naga-jivi Martin Gričar, nekdan odličan alpinist, je našega kolega Marjana Brišarja dražil z vzdevkom Hašišar. Ker smo bili v deželi, kjer je stari del Kabula zvečer vedno zajel ta krasni vonj, je Marjan seveda nabavil eno temno rjavo radirko substance tudi za v bazo. Potlej, ko smo v tamkajšnjih hribih v športnem smislu naredili vse, je Martin izplel dr. Mešku 98-odstotni medicinski alkohol in ga pomešal z vodo v nekaj ledeniškem ginu podobnega. Pa smo ga popili in zvečer v miru pokadili tisto pipo.

Iz Kabula smo nazaj potovali ne štirinajst dni kot na vzhod, temveč zaradi poznavanja poti samo devet dni. Seveda smo se ustavili v Termah Čatež, kjer smo se osvežili v bazenih, skupaj z dvema avtobusoma razigranih srednješolk. Res se nam je vse vljudno smejalo. Starejša ekipa je tam za vrnitev v Ljubljano naročila sebi posebne *avteke* in izginila izpred oči odprave.

Ostali smo doživeli prisrčen sprejem na sedežu Maticice in novinarjem omogočili prispevke. Meni je bila najbolj všeč tista pot po stopnicah gor na *ferajni*, in kadar koli se še napotim po njih, pomislim na Hindukuš.

Pred nekaj leti sem najprej Martinu, nato pa še Petraču v slovo na spominskem pokopališču v Kamniški Bistrici zaigral na maticarsko harmoniko tisto od povojnega alpinista Marjana Perka: "Kjer visoke so planine, skrita sila vleče me. Tam, kjer rododendron raste, naj bi pokopali me."

Bilo je v objemu gora. ●

Osvetlitev delovanja Kranjske podružnice DÖAV

Nova knjiga za planinsko knjižnico

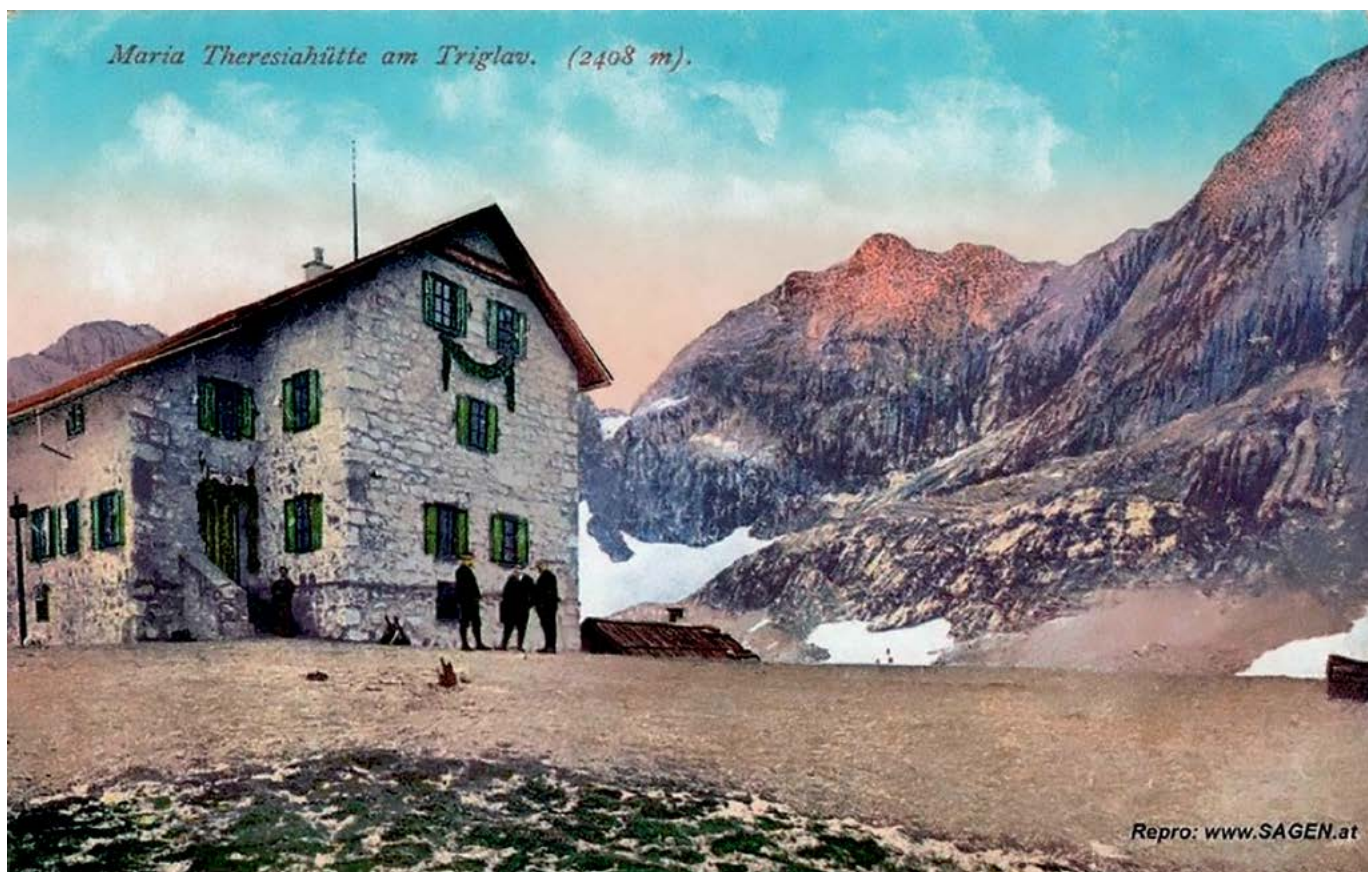
Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je letos (2023) izdala obsežno monografijo z naslovom *Ljubiteljem Kranjskih Alp; Kranjska podružnica Nemškega in Avstrijskega planinskega društva*.¹

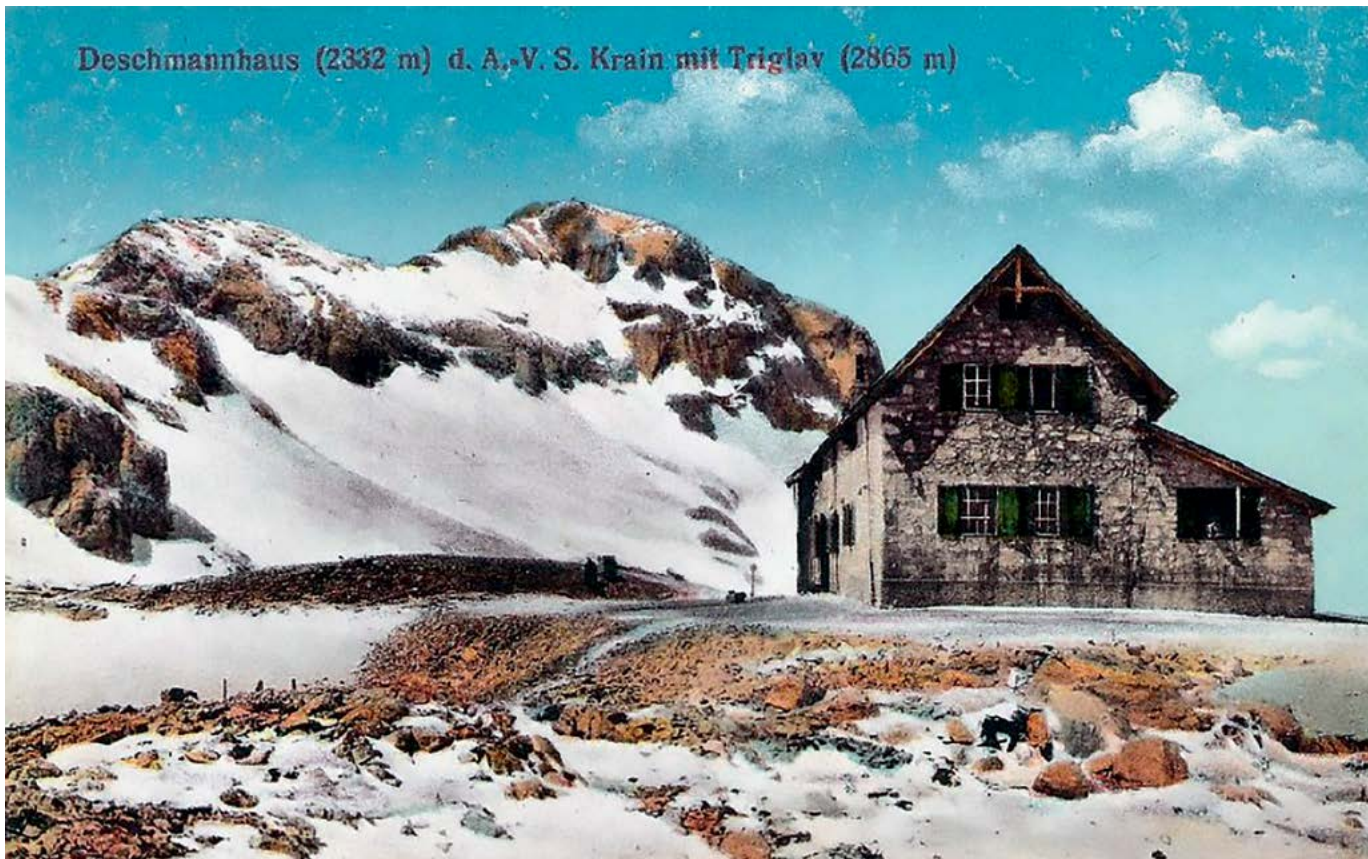
Gre za pomembno zgodovinsko publikacijo, s katero avtorica Marija Mojca Peternel, lektorica za nemški jezik na Oddelku za zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani, sicer pa docentka za področje slovenske in obče zgodovine 19. stoletja, osvetli delovanje Kranjske podružnice DÖAV, ki je bila glavni protagonist nacionalnega boja za gore med Nemci in Slovenci, ki se je razmahnil na koncu 19. stoletja in potekal do razpada nekdanje monarhije. Kranjska podružnica DÖAV, oziroma "Sektion Krain" iz Ljubljane (ustanovljena marca 1874), je bila najpomembnejša od vseh podružnic na naših tleh, ki so s svojim delovanjem (gradnja poti, postavljanje nemških kažipotov in planinskih koč) germanizirale slovenske gore od predalpskega hribovja do Kamniško-Savinjskih Alp, Julijcev in Karavank.

Peternelova nam z množico do nedavna neznanih arhivskih dokumentov (odkriti so bili v arhivu Alpenvereina v Innsbrucku, kamor so prišli po spletu okoliščin) razkriva čas, ki v smislu poznavanja organiziranega planinstva pri nas še vedno predstavlja veliko sivo liso. Delovanje Kranjske podružnice DÖAV je ob njenem času zelo razburkalo čustva večine Slovencev. A kot vedno, je treba prepoznati ne samo negativne, temveč tudi pozitivne učinke, ki jih povzročijo neko javno delovanje. Po zaslugi nemških podružnic so naše gore proti koncu 19. stoletja počasi in zane-

Koča Marije Terezije, ki jo je Kranjska sekcija postavila leta 1911 (danes Dom Planika pod Triglavom), je ostala do danes v istih gabaritih. Gorenjski muzej; zbirka starih razglednic

¹ Marija Mojca Peternel: "Ljubiteljem Kranjskih Alp!" *Kranjska podružnica Nemškega in Avstrijskega planinskega društva*. Ljubljana: Založba Univerze. 2023. 274 str., 26,90 EUR.





Dežmanova koča, prva koča Kranjske sekcije v visokogorju (danes Staničeva koča), je nekoč predstavljala simbol germanizacije Triglava. Avtorici se je sicer ob poplavi podatkov v uvodu pripetil neljubi škrt, ker je zapisala, da se je današnji Dom Planika nekoč imenoval Deschmannhütte, mislila pa je seveda na današnji Staničev dom. Gorenjski muzej: zbirka starih razglednic

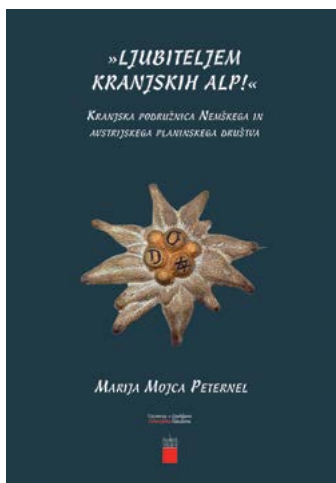
sljivo postajale nemški most do Jadrana, kot je bil moto in postranski smisel njihovega nacionalističnega dojemanja planinskega turizma. Po drugi strani pa se danes ne zavedamo (le kako bi se, ko pa je bilo po prevratu zamolčano in odrinjeno v pozabo, op. a.), da je ravno Kranjska podružnica DÖAV postala glavni razlog, da je bilo leta 1893 končno ustanovljeno Slovensko planinsko društvo (SPD).

Nemci oziroma nemško kulturno opredeljeni intelektualci, Slovenci po rodu, so v pozni drugi polovici 19. stoletja k nam zanesli znanje, ki ga je krovna DÖAV do tedaj že standardizirala in posredovala vsem svojim podružnicam. Na podlagi tega je v naših gorah za potrebe planinskega turizma stekla učinkovita gradnja vse potrebne infrastrukture, vzpostavi-

Leta 1894 je Kranjska sekcija v Mojstrani organizirala prvi vodniški tečaj, ki se ga je udeležilo trinajst vodnikov iz Mojstrane, Dovja, Bleda, Bele Peči, Kranjske Gore in Koroške Bele. Skupaj s predavatelji so pozirali pred gostilno Šmerc.

Foto Benedikt Lergtperer





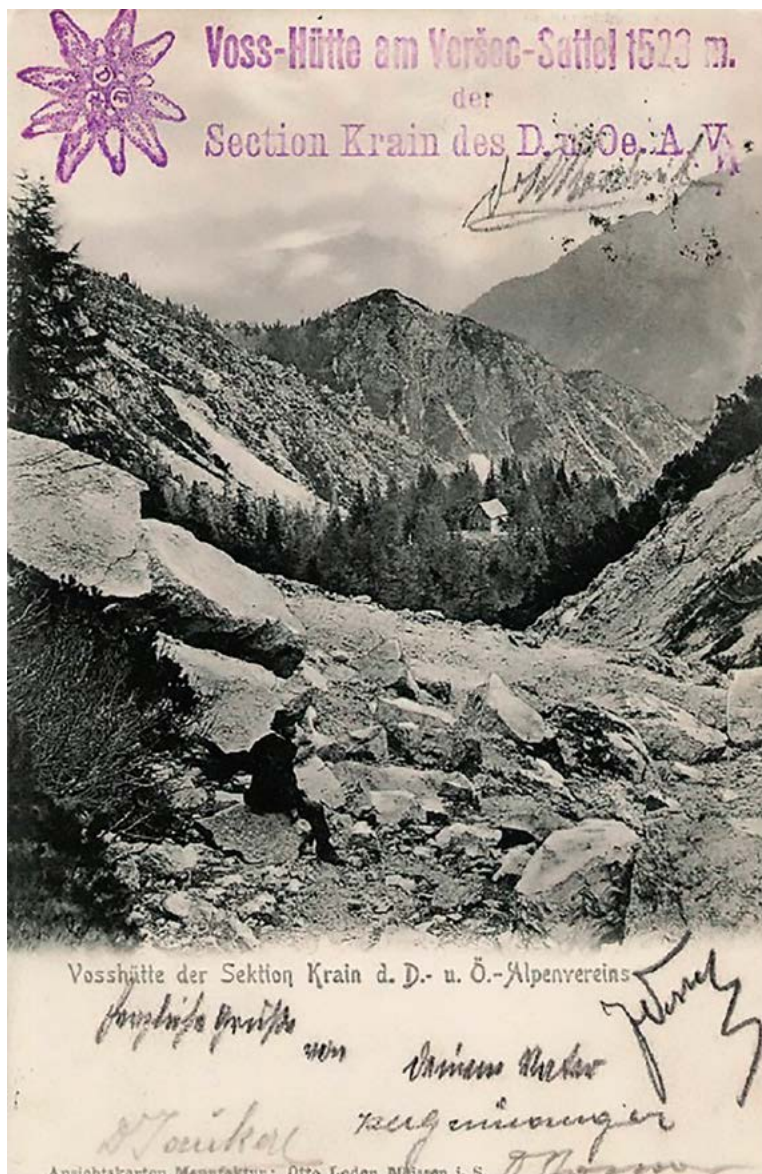
tev vodniške in gorske reševalne službe ter izdajanje vodniške literature. Vse to je pozneje po ustanovitvi SPD prišlo še kako prav tudi osrednjemu planinskemu društvu SPD in njegovim podružnicam, ki so se aktivno vključili v tako imenovani "nacionalni boj za slovenski obraz naših gora".

V študiji nam avtorica predstavlja ustroj delovanja Nemško-avstrijskega planinskega društva in njegove Kranjske podružnice od ustanovitve do njenega konca, ki ga je napovedal začetek prve svetovne vojne. V njej spoznamo tudi enega glavnih pisnih virov, obvestila *Mitteilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, s katerimi je podružnica članstvo in sedež društva seznanjala o svojih dosežkih in težavah, o družbenopolitičnih razmerah v tistem času, društvenih dejavnostih in aktivnostih, gradnji planinskih koč, poti in seveda o odnosu s slovenskim SPD, ki je bil (na podlagi ohranjene korespondence in opisih podtikanj ter groženj) vseskozi buren kot med sprtima zakoncema, ki poznata vse slabosti drug drugega in jih s pridom zlorabljata.

Tako nekako je pravzaprav tudi vse skupaj potekalo, saj so vodstvene organe obeh strani sestavljali možje, ki so se poznali od otroštva, morda pozneje skupaj študirali na Dunaju in se kot predstavniki višje malomeščanske družbe srečevali na ulicah ali v kavarnah tedaj še "dolge vasi" – Ljubljane.

Kot je zapisal v spremnem besedilu zgodovinar Peter Mikša, monografija ponuja vpogled v zgodovino delovanja nemških planincev v Vzhodnih Alpah in posledično daje uvid v paradoks današnjega slovenskega dojemanja samih sebe, torej da smo to, kar smo – gorski narod (oz. da so slovenski narod gore na nek način zgradile) – prav zaradi delovanja podružnic Nemškega in Avstrijskega planinskega društva na naših tleh. Zakaj takšna misel? Dejstvo je, da je planinstvo danes del slovenske narodne identitete, ključno pa je, da je planinstvo odigralo tudi pomembno zgodovinsko vlogo v narodnostnem (kulturnem) boju z Nemci.

Po prevratu, ko je razpadla stara monarhija, je večji del slovenskega ozemlja (razen tistega, ki nam ga je odrezala krivična rapalska meja, op. a.) postal del



Kraljevine SHS, v kateri so bila tuja društva zakonsko prepovedana. S prevzemom njihovega lastništva je SPD dobil na voljo celotno infrastrukturo, ki so jo v desetletjih delovanja ustvarile Kranjska podružnica in ostale, ki so delovale na Slovenskem, s čimer je postal SPD v novi državi vodilni pri vlogi razvoja zimskih in gorskih športov (in to vlogo je tudi zavzeto sprejel).

Monografija prinaša nov pogled na Nemško in Avstrijsko planinsko društvo, ki je bilo do zdaj prevečkrat ovrednoteno kot neke vrste "temna zapuščina" slovenske (planinske) zgodovine, a je v slovenskem prostoru pustilo zelo močne in široke sledi, pomembne za današnje slovensko dojemanje gora, zaključuje Mikša. V pričujoči monografiji Marije Mojce Peternel najdemo številne izvlečke iz večinoma še neobjavljenih dokumentov, korespondenco, statistične podatke in poročila, ki predstavljajo dober vir tudi za prihodnje raziskovalce naše planinske zgodovine. Dela bo še kar nekaj, saj le-ta ni bila črna-bela, kot so nam jo prikazovali v preteklosti ... ○

Razglednica Vossove koč na Vršiču iz leta 1903 (danes Erjavčeva koč).

Gorenjski muzej: zbirka starih razglednic



ŽIGA BARON ZOIS
1747-1819



KAREL FILIP EVGEN ZOIS
1756-1799

COJZOVA KOČA NA KOKRSKEM SEDLU

1793 M

RODILA STA SE MATERI SLOVENKI IN OČETU ITALIJANU, FUŽINARJU IN TRGOVCU, KI SE JE PRISELIL V LJUBLJANO.

ŽIGA JE PREVZEL OČETOVE POSLE, JIH RAZŠIRIL IN PRI 30 LETIH POSTAL NAJBOGATEJŠI KRANJEC. BIL JE RAZSVETLJENEC IN MECEN, KI JE ZA PREPOROD SLOVENSKEGA JEZIKA OKOLI SEBE ZBIRAL NAJVEČJE PISCE SVOJEGA ČASA (VODNIK, LINHART, KOPITAR ...)



ZOISOVA PALAČA NA BREGU V LJUBLJANI Z OBSEŽNO KNJIŽNICO JE POSTALA SREDIŠČE INTELEKTUALNE ELITE.

KRŠČEN MATIČEK,
KAJ PA TAKO
ZAVZETO PIŠETE,
DRABI KOLEGA?

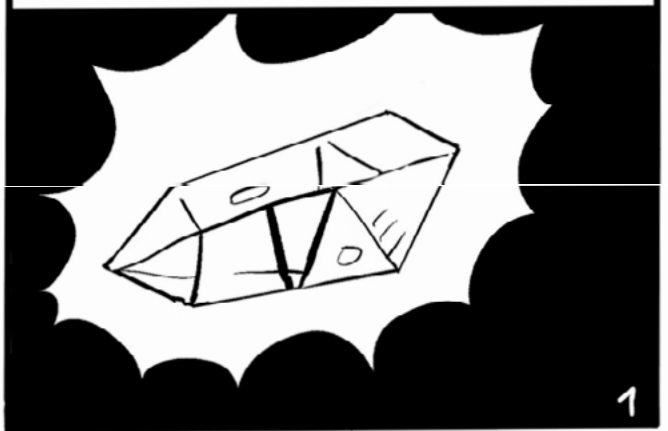
NI KRŠČEN MATIČEK,
TEMVEČ MATIČEK
SE ŽENI.



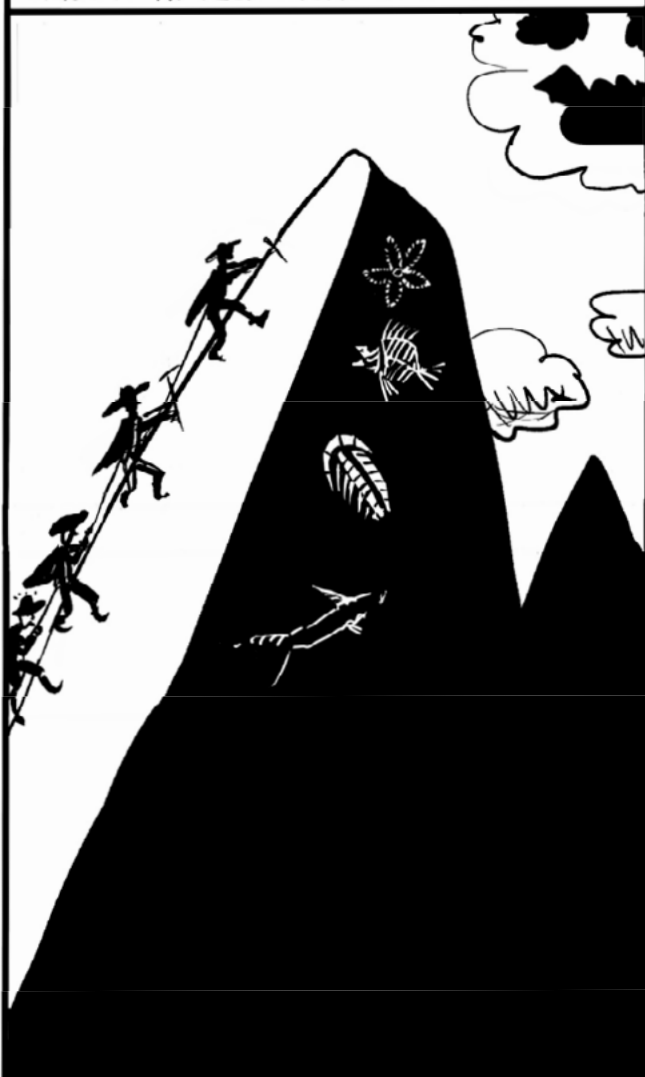
ŽIGA JE BIL TUDI ZOOLOG. RAZISKOVAL JE PTICE, KI JIM JE DAJAL SLOVENSKA IMENA, V KABINETU PA JE IMEL VEČNO DVE ČLOVEŠKI RIBICI.



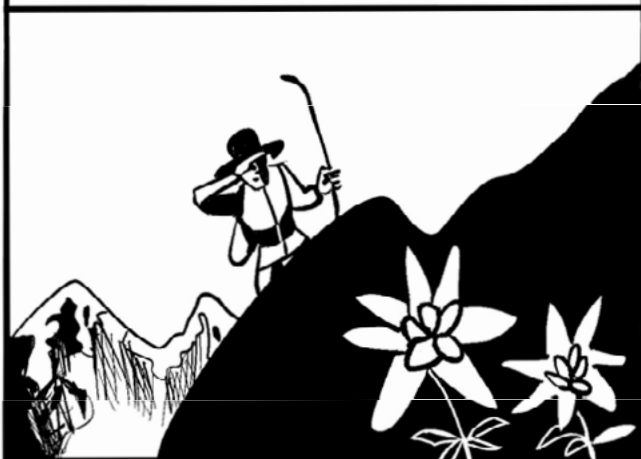
NJEBOVA ZBIRKA MINERALOV S PET TISOČ PRIMERKI JE BILA ENA NAJVEČJIH IN NAJLEPŠIH V EVROPI, ODKRIL JE MINERAL, KI SE PO NJEHU IMENUJE ZOISIT.



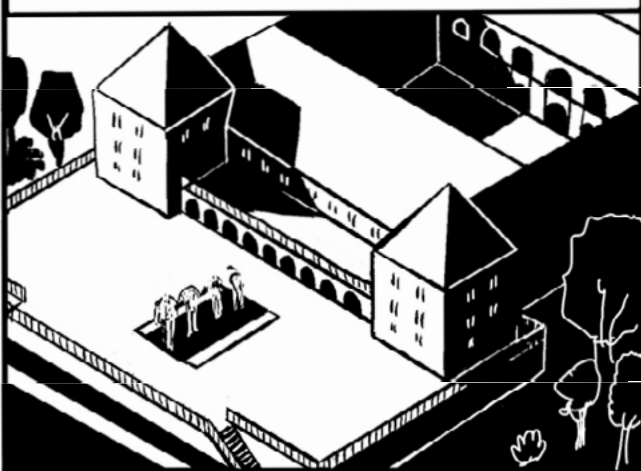
LETA 1778 JE FINANCIRAL PIONIRSKO
ODPRAVO NA TRIGLAV IN DOKAZAL, DA
TRIGLAV NI VULKANSKEGA IZVORA.



BRAT KAREL JE BIL EDEN PRVIH SLOVENSkih
BOTANIKOV, KI JE NABIRAL RASTLINE V
SLOVENSKEM VISOKOGORJU.



ŽIVEL JE V DRUŽINSKI GRAŠČINI
BROD PRI KRANJU, KJER JE Z ŽIGO
UREDIL PRVI BOTANIČNI VRT.



PO KARLU SE IMENUJETA ZISOVA
ZVONČICA, KI JE ENDEMIT V SLOVENSkih
GORAH, IN ZISOVA VIZOLICA.



TUDI ROD TROPSKIH TRAV, KI SO DOMA V AZIJI,
SE IMENUJE PO NJEM. TRAVE ZOYSIA DANES
MNOŽIČNO SADIJO PO VRTOVIH IN IGRISČIH ZA GOLF
V ZDA.



LETA 2008 SO UREDILI TRIDNEVNO POT KARLA IN ŽIGE ZOISA, IZDAN JE BIL TUDI
ISTOIMENSKI PLANINSKI VODNIK.

Vladimir Habjan

Zdelo se mi je vredno obuditi spomin nanje

Urša Godec, pobudnica stripov o kočah

Ta mesec začnemo z občasnimi objavami, kjer bomo v stripu predstavljali posameznike, po katerih so poimenovane planinske kočice. Idejo za to je dala zobozdravnica Urška Godec. Pogovor z njo je bil tako zanimiv, da ga predstavljamo tudi vam.



Urša Godec
Arhiv Urše Godec

Uršina starša sta pokojna; oče je bil Slovenec, mama je bila z Japonske. V času pred šolo je eno leto živela na Japonskem, sicer pa živi v Sloveniji. Aktivna je v športnem društvu Medicus, kjer vodi sekcijo gorništvu. Poleg izletov in potopisnih predavanj ta sekcija organizira za zdravnike tudi šolanje za alpinističnega pripravnika, ki ga izvaja BricAlp pod vodstvom gorskega vodnika Mitje Kovačiča.

Od kod veselje do hribov? Kje vse ste že bili?

Starši niso hodili v hribe. Oče, ki je bil pomorščak, je začel obiskovati gore šele v zrelih letih. Mene so hribi vedno privlačili in sem se tam dobro počutila. Začela sem na fakulteti, potem sem hodila vedno več. Kjerkoli sem bila, sem iskala hribe in hotela gor, tudi na potovanjih; po Grčiji, v Indoneziji sem morala zlesti na vse vulkane, na Kitajskem na svete gore, edino v Avstraliji sem se iz spoštovanja do staroselcev vzdržala, da se nisem povzpela na Uluru. Največ sem hodila po naših gorah, nekaj tudi v tujini; bila sem na primer na Kilimandžaru, po švicarskih gorah sva hodili s kolegico, a ne po ledenikih, saj je rekla, da se moram prej naučiti ledeniške tehnike. Bila sem tudi v baznem taboru pod Everestom v Himalaji.

Od kje ideja za strip?

Ko sem hodila po naših hribih, sem ugotovila, kako malo vem o ljudeh, po katerih so imenovane kočice. Verjetno tudi velika večina ljudi tega ne ve, razen če gre za res zelo znane osebnosti. V gore zahaja veliko otrok in tudi tujcev, ki tega prav tako ne vedo. In tudi če so ti posamezniki znani, ne veš, zakaj so pomembni za planinstvo. Zato se mi je zdelo vredno obuditi spomin nanje. Veliko sem potovala po tujini in so mi bile takšne stvari povsod zanimive.

Vam je znano skupno število vseh takšnih koč? Imate morda že seznam?

Nimam, je pa objavljen na spletni strani Planinske zveze. Štela pa jih nisem.

Po kakšen izboru ste se lotili izdelave stripov?

Naključno. Prvi je bil Žiga Zois in ker je tako znan, da sem začela prebrati literaturo o njem. Potem se imena kar navezujejo, Valentin Vodnik, Valentin Stanič ... To so "istodobniki". Že od nekdaj sem rada brala biografije, sploh velikih ljudi, ki so človeštvu nekaj doprinesli. To so bili razsvetljenci, ki so družbi delali dobra dela. To je tudi moja mantra. Se mi zdi, da smo v današnjem času kot družba zašli, vrednote, kot recimo pošteno delo ali ko ne delaš dobro le zase, pač pa za skupnost, nimajo več veljave. Sama sem le otrok socializma, ki ga sicer kot sistema ne pogrešam, vendar so bile določene zadeve dobre, na primer javno zdravstvo, delovne akcije Vse, kar ima vezo s človeštvom, me pri teh ljudeh privlači. Verjamem da, če bomo mi dobro delali, bodo dobro delali tudi naši otroci in družba se bo spremenila.

Se vam zdi, da so v gorah še prave vrednote?

Ja, v hribih vrednote še veljajo. Ne vem, ali so ljudje drugačni ali pa je okolje tisto, ki jih spodbuja. Tam moramo drug drugemu pomagati, če gre kaj narobe. Ne moreš se kar obrniti stran.

Zakaj predstavitev v stripu?

Eno je, da sem vezana na japonsko kulturo, ki je blazno močna v stripu, drugo pa je porast stripa po celem svetu, produkcija stripov je ogromna. Cela japonska kultura je v stripu. Strip mi je bil blizu že kot otroku, od-

raščala sem z Mikijem Mustrom, oče je bral *Alan Forda*. Danes moji otroci berejo japonske mange, tudi jaz kakšno rada primem v roke. Strip poda vsebino v kratki obliki. Tujcem in otrokom najlažje nekaj povemo prek stripa. Moja želja je, da bi stripe objavljali v nadaljevanjih v reviji, še večja želja pa je, da bi bili kot (prevedeni) plakati obešeni v kočah.

Stripe riše Matjaž Bertonec. Kako ste prišli do njega?

Iskala sem na različnih koncih, potem pa sem se spomnila, da je imel novi sosed ob praznovanju jubileja na hiši obešenih polno stripov in sem ga vprašala. Takoj je bil za in sva začela. Sicer je računalniški programer, je pa tudi diplomiral na Akademiji za vizualne umetnosti (AVA) v Ljubljani, smer likovna umetnost.



V steni Arhiv Urše Godec

Od kod zamisel o alpinistični šoli za zdravnike?

Ideja se je rodila, ker si nas je nekaj prijateljev želelo zahtevnejših vzponov v gore, vendar nam klasične alpinistične šole niso ustrezale. Žal so časovno preveč zahtevne za nekoga, ki ima redno službo in družino. Hkrati je bila tudi želja, da bi morda pridobili še kakšnega zdravnika za gorsko reševanje. Zato sem objavila razpis na spletni strani društva in nabralo se nas je dvanajst. Ker je bilo torej zanimanja dovolj, sem se zmenila z Gorniškim športnim društvom BricAlp s sedežem v Škofji Loki, kjer sem doma tudi jaz.. Delamo po modulih, kakor nam dopušča čas. Do sedaj smo v centru BricAlp opravljali vrhno tehniko, skalno plezanje v Paklenici, Ratitovcu, Gradški Turi, Črnem Kalu, zimski vzpon na Mojstrovko po Zupancičevi grapi, ledno plezanje v Mojstrani, turno smučanje v Avstriji. Septembra nas čaka ledeniški tečaj v Švici in teoretični del izpita. Zaključili bomo do novega leta, potem pa sledi nabiranje vzponov, kakor bo kdo utegnil. ○

PRIZNANJE

Mire Steinbuch

Viki Grošelj med Rock & Ice Stars

Messnerjev seznam pomembnih alpinistov

Vedel sem, da po svetu obstajajo številne oblike počastitev slavnih posameznikov s področja zabavne glasbe, filmske industrije in tudi športa. Za svoje dosežke jih slavnostno obeležje doleti še za časa življenja, nekatere pa šele posthumno. Obeležja se imenujejo *Hall of Fame*, *Walk of Fame*, *Wall of Fame*. Izraz "dvorana slavnih" pa se je prvič pojavil v Münchnu leta 1853 kot Ruhmeshalle.

Hollywoodski pločnik slavnih je trajen spomenik dosežkom v zabavni industriji, na katerem so zvezde z imeni igralcev, režiserjev, producentov, glasbenikov in drugih. Trenutno je dolg 2,1 kilometra, v času pisanja članka je bilo v njem 2759 zvezd. V Boulderju v ameriški zvezni državi Colorado je v Športni dvorani slavnih od leta 2015 napisana tudi zvezdnica proste plezanja Lynn Hill, ki je kot prvi človek prosto v enem

*Reinhold Messner
in Viki Grošelj
pred seznamom
Rock & Ice Stars
v Firmianu
Arhiv
Vikija Grošlja*





Viki Grošelj in
Reinhold Messner
Arhiv Vikija Grošlja

dnevu preplezala slovito smer Nos v El Capitanu – "mokre sanje" marsikaterega plezalca. In potem, ko je bila že v dolini, je s spodbudnim nasmeškom in intonacijo dahnila v kamero: "*It goes, boys.*"¹ (Saj gre, fantje.) V Katmanduju je v Nepalski gorniški akademiji Alpinistična dvorana slavnih, v kateri je zaenkrat 13 imen gornikov iz različnih držav, med njimi so tudi trije Šerpe: Tenzing Norgay, Ang Rita in Mingma.

Tudi Slovenci imamo od leta 2015 Pločnik slavnih in sicer v Ljubljani pred knjigarjo Konzorcij. Pod Levstikovimi arkadami so vtisnjena imena Levstikovih nagrajencev za življenjsko delo na področju književnosti in knjižnih ilustracij.

Šele pred kratkim sem zvedel, da ima svojevrsten Zid slavnih tudi znani alpinist Reinhold Messner, ki je leta 2006, ob odprtju svojega največjega gorniškega muzeja Firmian v Bolzanu, dal pri vhodu na steno pritrditi ploščo z vgraviranim spiskom imen svetovno znanih alpinistov in ga poimenoval *Rock & Ice Stars* (Zvezdniki v skali in ledu). Tako je nastal tudi alpinistični *Wall of Fame*. Za uvrstitev na ta ekskluzivni seznam, ki zajema razvoj tradicionalnega alpinizma od leta 1930 do danes in tudi v prihodnje, je Messner določil tri pogoje:

- Izbrani alpinist se mora strinjati, da bo njegovo ime na seznamu v Messnerjevem gorniškem muzeju Firmian.
- Moral je biti ali je med najboljšimi alpinisti svojega časa, in to v svetovnem merilu. Poleg tega mora imeti svojstveno filozofijo alpinizma ali biti

avtor več knjig, filmov oziroma inovacij na tehničnem ter medicinskem področju in je zavezan humanitarnemu delu.

- Biti mora star najmanj sedemdeset let, kar pomeni, da je v vsem svojem delovanju v alpinizmu preživel do te starosti.

Seznam ostaja odprt, Messner ga bo dopolnjeval po posvetu s še živečimi alpinisti, ki so na seznamu. V sedemnajstih letih je pogoje za uvrstitev na Zid slavnih izpolnilo trideset alpinistov iz devetih držav. Na njem so pomembna imena svetovne zgodovine alpinizma. Reinhold Messner kot pobudnik izbora sebe ni uvrstil na seznam, tako da lahko vključno z njim trenutno govorimo o enaintrideseterici. Na seznamu je osem Američanov (Yvon Chouinard, Royal Robins, Fred Beckey, Thomas Hornbein, John Roskelley, Tom Frost, Jim Donini, Jeff Lowe), pet Nemcev (Rudi Peters, Anderl Heckmair, Sigi Hupfauer, Hermann Huber, Pit Schubert), štirje Francozi (Guido Magnone, Robert Paragot, Pierre Mazeaud, Bernard Amy), trije Italijani (Ricardo Cassin, Walter Bonatti, Erich Abram), trije Angleži (Joe Brown, Chris Bonington, Doug Scott), trije Avstrijci (Peter Habeler, Oswald Oelz, Wolfgang Nairz), dva Švicarja (Albin Shelbert, Max Niederman), en Poljak (Voytek Kurtyka) in od julija 2023 tudi en Slovenec (Viki Grošelj).

Ob uvrstitvi na seznam v Firmianu je Grošelj povedal, da je izjemno počaščen zaradi umestitve v tako ugledno družbo in da jo doživlja tudi kot poklon in priznanje slovenskemu alpinizmu, skozi katerega se je oblikoval. V šali je dodal, da je po dolgem času lepo biti spet najmlajši v ekipi ... ◉

¹ V dokumentarnem filmu *Vstaja v dolini* (*Valley Uprising*).

Ugodni učinki gibanja v gorah

Če se bo pri branju spodnjega zapisa porodilo vprašanje, zakaj se tovrstna tematika pojavlja v rubriki, namenjeni zgodovinskim vsebinam, bo skrajšani prevod sicer precej obsežnega članka iz konca 19. stoletja dosegel namen. S tem starim zapisom smo namreč želeli pokazati, kako zlahka bi bile takratne ugotovitve umeščene v novodobne učbenike za zdravo življenje.

Gibanje v gorah ima veliko prednost pred gimnastiko in zlasti kolesarstvom, saj v nasprotju z drugima dvema športoma planinarjenje vedno poteka na svežem, neprašnem zraku in ob "dih jema-jočem pogledu na alpski svet", medtem ko se kolesar s svojim jeklenim konjičkom lahko vozi le po prašnih podeželskih cestah.

Pri koristnostih planinarjenja gre izpostaviti velik preventivni pomen, pa tudi izjemno pomemben zdravilni dejavnik za bolne ljudi. Zdravi ljudje se sicer v preventivnem smislu le redko zavedajo, kako zelo z gorskimi športi povečujejo odpornost svojega telesa proti boleznim in odpornost svojega duha. Velike prednosti alpskih športov za zdravje so tako očitne, da ni težko dokazati njihovih učinkov. Samo poglejmo, kako blede in ubogi so otroci in ženske iz boljših razredov v večjih mestih zaradi nenehnega vdihavanja slabega zraka, polnega dima in prahu, ter pomanjkanja vsakršnega telesnega napora, in kako cvetoči in močni se isti vrnejo domov po večtedenskem bivanju v gorah!

Koristi bivanja v gorah so tako očitne, da ljudje že nekaj časa ustanavljajo počitniške kolonije, v katerih lahko tudi otroci revnih staršev uživajo ugodnosti

bivanja v gorah v krajih, kjer prejemajo še izdatno prehrano in imajo pod nadzorom učiteljev možnost, da veliko časa preživijo na prostem. Igrajo se igre, se kopajo in plezajo po gorah. In mar mnogi zdravniki še vedno ne vedo, koliko mladih, ozkogrudnih, šibkih ali dedno obremenjenih ljudi se je z leti sistematičnega izvajanja gorskih tur sčasoma razcvetelo v močne moške, medtem ko bi sicer že zgodaj postali "zanesljiv" plen tuberkuloznih bacilov? In ali ni vsak zaposlen možganski delavec že občutil, kako lahkotno in s kakšnim notranjim veseljem poteka delo, ko se za nekaj tednov odmakne od napornih poslovnih skrbi, ko se odtrga od naporenega boja za obstanek in se z gora vrne k domačemu ognjišču, da se lahko spet z novim zagonom vrže v neskončni boj?

Visokogorske ture same po sebi niso nujno obsojanja vredne, če se jih udeleženci udeležijo po predhodnem usposabljanju, z vso potrebno opremo in vodniki ter z največjo mero previdnosti: visokogorske ture namreč izredno izboljšajo iznajdljivost in zbranost ter od turistov zahtevajo več poguma in vzdržljivosti, lastnosti, ki so zelo cenjene v težkih življenjskih situacijah. Po drugi strani pa je ukvarjanje z gorskimi športi lahko tudi nevarno za življenje in zdravje, vendar so takšne



Sanatorij v Davosu
Vir: svetovni splet

nevarnosti navsezadnje značilne za vsak šport, ne da bi prinašale toliko dobrega kot zahajanje v gorski svet. Z nekaj previdnosti pa slabosti in nevarnosti odtehtajo številne prednosti planinstva, saj je za slednje kriva predvsem nezkušenost.

Planinstvo ni odlično le za zdravljenje bolezni srca in pljuč, temveč tudi za številne druge bolezni, zelo ugodne učinke pa je mogoče doseči tudi pri zdravljenju bolnikov s pravilno vodenim zdravljenjem. Za terenske postaje za zdravljenje so primerni vsi kraji z gorami od 100 do 1000 metrov nad dnem doline in višje, za pljučne bolnike pa le kraji z lokacijo, zaščiteno pred vetrom. Za toplejše mesece so najprimernejša zdravilišča severno od Alp in v Alpah, za hladnejše mesece pa zdravilišča v južnem delu Alp. Bolniki naj bi spomladi dva do tri tedne, poleti in jeseni pa do šest tednov, neprekinjeno skrbeli za ohranjanje zdravja in se v ta namen vsake štiri dni povzpeli na goro do 1000 metrov nad dnem doline.

Da je zrak v gorah čistejši in bogatejši z ozonom kot v dolini, da pljučni bolniki lažje dihajo na nadmorski višini 2000 metrov in več zaradi znižanja atmosferskega tlaka (pozitivni tlak neposredno vpliva na pljuča), in že davno ugotovljeno dejstvo, da so v visokih dolinah, zaščiteneh pred vetrom, kot je denimo Davos v Švici, pljuča lažje izpostavljena pozitivnemu tlaku. Dejstvo, da so se nekateri prebivalci teh visokih dolin, ki so drugje zboleli za pljučno tuberkulozo, po vrnitvi domov pozdravili, je zdravnikom dalo idejo, da bi v teh krajih zgradili sanatorije za pljučne bolezni. Zdravljenje v teh sanatorijih je sestavljeno iz uporabe hladnih obkladkov za novo pripele in šibkejšee, vsakodnevne uporabe hladnih tušev za močnejše v povezavi z mlečno terapijo (seveda so glavni obroki sestavljeni iz trde hrane) in nadzorovanim zdravljenjem na prostem ter z navodili za gorske ture. V Davosu je stopnja ozdravitve 25-odstotna, medtem ko je v podobnih ustanovah v nižinah ozdravljenih le nekaj odstotkov ljudi.

"Predvsem hoja v gore koristi debelim. Znano je, da zdravniki danes debelost, ki povzroča zamaščenost organov, zlasti srca ter omejenost prsne in trebušne votline, zmanjšuje mišično moč srca in je vzrok za motnje krvnega obtoka, zdravijo tudi tako, da zmanjšajo običajno količino tekočine, ki jo bolnik dnevno zaužije s hrano in pijačo, ter predpišejo razmaščevalno dieto. Cilj je mogoče doseči hitreje, če se te osebe med zdravljenjem gibljejo v naravi, saj, prvič, obilno izločanje znoja med vzpenjanjem povzroči izgubo teže do nekaj kilogramov na dan; drugič, po fizioloških študijah pa tovrstno fizično delo neposredno porablja maščobe; in tretjič, hoja v gore preprečuje srčno paralizo, saj kot je bilo dokazano, se srce pri tem celo okrepi." ○

Viri:
Mitteilungen des deutschen und österreichischen
alpenverein
<https://diariosanitario.com/davos-alexander-spengler/>

NOVICE IZ VERTIKALE

Pomlad je bila mokra, poletje pa ni nič zaostajalo za njo. Žal je bilo še preveč mokro v dolinah naše dežele. Močna neurja, ki so konec julija in na začetku avgusta prešla naše kraje, so z vetrom in velikimi količinami vode preusmerila tok življenja vsem na prizadetih območjih, tudi plezalcem. Obnova svojega doma ali tistega od sorodnikov in prijateljev bo v prihodnjih mesecih marsikomu potisnila plezanje v "drugi plan". Na račun vremena in tudi izrednih dogodkov je bilo plezanja manj, kot bi ga bilo sicer, čeprav je bilo vzponov v naših in tujih stenah še vedno ogromno. Med številnimi vzponi ni veliko zahtevnih ponovitev ali prvenstvenih.

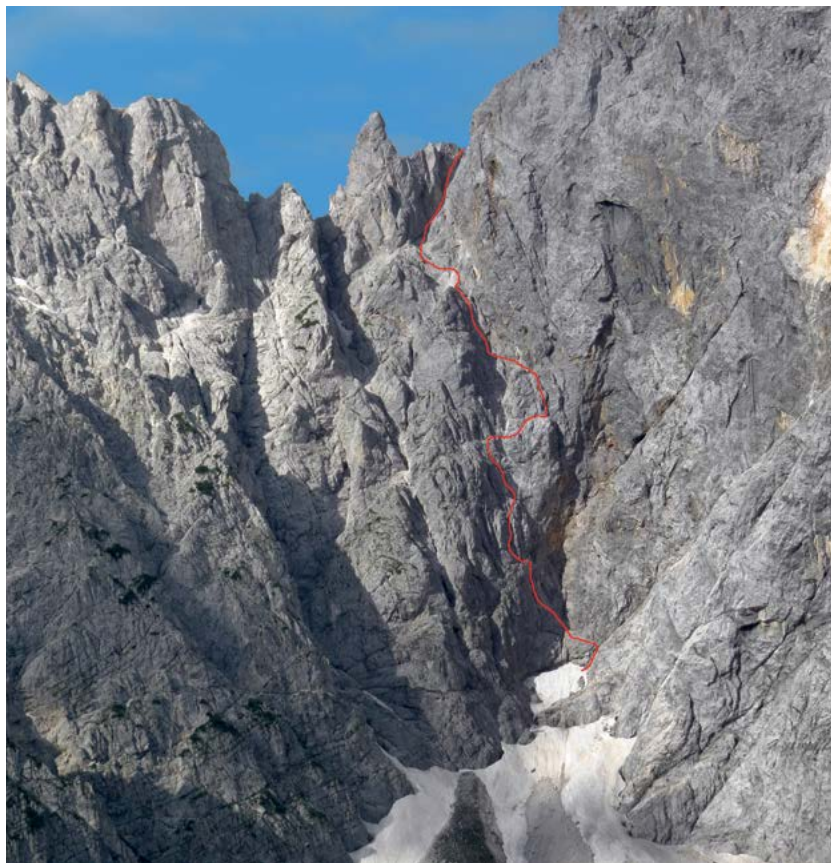
Prvenstvene pri nas

Ena najbolj obiskanih sten pri nas, jugovzhodna stena Nad Šitom glave, še premore prostor za zahtevne smeri, opremljene s svedrovci. Letos je tam nastala še ena. Na začetku junija sta jo s potrebno vrtalno

opremo in svedrovci obiskala Matic Košir (AO Jesenice) in Janez Toni (AO Rašica). Matic je plezal in sproti nameščal svedrovce. Po opremljanju je bil potreben le še prosti vzpon, ki ga je Matic opravil skupaj z Neli Pegan Košir. Smer sta poimenovala **Vikend bojevniki** (7a, 100 m). Posvetila sta jo tistim, ki so med tednom v službi in lahko plezajo le ob koncih tedna. Raztežaji so po vrsti ocenjeni s 6a+, 7a, 5b+ in 5a. Vikend bojevniki in drugi za vzpon potrebujejo dvanajst kompletov in vrv. Obvezno morajo biti sposobni preplezati smeri s težavnostjo vsaj 6b.

V bližnjih stenah Prisojnika in soseda Razorja so plezalci obiskali lažje opremljene smeri in klasike, kot je **Hudičev steber**. Novi prehodi so bili odkriti v skrajnem levem delu severovzhodne stene Zadnjega Prisojnika, kjer se stena stika z Razorjevo. Tam se prepleta nekaj smeri iz različnih obdobij našega alpinizma, ki so v današnjem času redko ponovljene. Na stičišču obeh sten je leta 1924 nastala ena zgodnjih slovenskih smeri, ki ponekod sega do pete

Mala nočna glasba v Zadnjem Prisojniku Foto Gašper Pintar



stopnje težavnosti. V solo vzponu jo je takrat preplezal Klement Jug le nekaj dni pred usodnim padcem v Severni triglavski steni. Desno od Jugove smeri in njenih tesnih sosed zeva praznina, ki jo šele v osrednjem delu severovzhodne stene Zadnjega Prisojnika prekinejo zelo stare – večinoma vsaj pol stoletja – smeri. Edina bolj obiskana je **Centralna smer**, mojstrovina Rada Kočevarja in Marjana Perka iz leta 1950, ki je bila tudi letos vsaj enkrat preplezana. V zadnjih letih je stena malo oživela na račun tabora KA PZS v Krnici, raziskovalni alpinizem pa sta v njej obudila Gašper Pintar in David Debeljak, ki sta pred dvema letoma v zimskih razmerah opravila vzpon v območju Smeri po spodnji polici. Očitno je Gašper opazil strmi levi del stene in ga ni mogel pozabiti. V drugi polovici junija je steno dvakrat obiskal z Ano Baumgartner, vendar jima je zaradi naraščajoče strmine in krušljive skale ni uspelo preplezati tam, kjer sta si zamislila. Kot je pisala Ana, je stena krušljiva vsepovsod. Lepo plezanje sta ponu-

dila le prva dva raztežaja. Po petih raztežajih oziroma na polovici stene sta raje kot navzgor nadaljevala levo proti škrbini in tako zaključila smer po manj strmem terenu in niže, kot bi jo sicer. Glavno težavo je predstavljala slaba kakovost skale. Smer sta poimenovala **Mala nočna glasba** (VI+, III-IV, 400 m). S škrbine sta se spustila s spusti po vrvi. Sidrišča je Gašper dodatno opremil, tako da je zdaj sestop s škrbine dobro opremljen in predstavlja priročno možnost vrnitve.

Drugače kakor v stenah nad Krnico je v vzhodni steni Brane, ki je tedensko obiskana. Najti nedotaknjene prehode v takšni steni je precej težje, nad prvenstvom pa vedno lebdi vprašaj, če je res prvenstvo, ko je stena vsem na očeh. Prav takšen lep prehod čez vzhodno steno Brane sta našla Simon Kurinčič in Boris Bodlaj (oba AO Kamnik). 30. junija sta plezala med Spodnjim in Zgornjim stebrom, natančneje med Škarjevo varianto Zgornjega stebra in slednjim. Idejo za smer je dobil Simon med plezanjem Škarjeve variante, za katero meni, da je lepša od originalne smeri. Lepa je tudi nova smer, ki sta jo preplezala skupaj z Borisom.

Kompaktna skala v smeri Skrito veselje Foto Simon Kurinčič



Nova smer Skrito veselje v Brani (modra) med Zgornjim stebrom in njegovo Škarjevo varianto Foto Simon Kurinčič

Skala v njej je vseskozi dobra, na ključnih mestih pa odlična. Linijo sta poimenovala **Skrito veselje** (V-/III-IV, 190 m). Sledi predhodnikov nista našla, sta pa za seboj pustila deset klinov, tako da ponavljavci ne bodo imeli veliko opravka z opremljanjem. Smer priporočata, gre za lepo alternativo sosednjim, bolj znanim smerem. Za njima jo je že ponovilo nekaj navez.

Še ena smer podobne težavnosti je nastala v Škarjah. 27. julija sta jo preplezala Patricija Verdev (AO Celje Matica) in Robert Skumavc (Bricalp). Smer sta opazila, medtem ko sta iskala alternativo mokri Frančkovi smeri. Med prvim obiskom stene sta začela plezati, vendar sta zaradi mokrote in pomanjkljive opreme vzpon raje prestavila za nekaj časa. Tudi v drugo so bile stene nad Kle-



Smer Šepet vetra
v Škarjah Foto
Patricija Verdev

menčo jamo mokre, vendar so bile razmere videti bolj optimistične in v drugo jima je tudi uspelo preplezati zamišljeno linijo do vrha stene. Poimenovala sta jo **Šepet vetra** (V-/IV, 200 m). Poleg običajne alpinistične opreme za neopremljene smeri je priporočljivo s seboj imeti metulja številka 2 in 3.

Ponovitve v naših stenah

V obdobjih hladnega vremena je bilo letos poleti dovolj prijetno plezati tudi v južno orientiranih stenah. Med številnimi vzponi po dobro poznanih smereh je prišel na dan vzpon Anje Petek (AK Rinka) in Maje Šlebir (AO Kamnik) v Skuti, ki sta na račun mokrega prvega načrta izbrali drugega, bolj eksotičnega. Namesto smeri Golo sonce (VI+/IV-V) sta izbrali smer **Zagiftomanija** (VI+, V, 350 m) v desnem delu stene. Zaradi skromnega obiska in lepih razpok, ki nudijo dobre možnosti za nameščanje premičnih varoval, je v njej malo klinov. Varovanje je ves čas dobro. Gre za eno izmed prvenstvenih smeri, ki jih je Andrej Markovič preplezal poleti 1997 v tej steni in ima že

več ponovitev. Anja in Maja sta sestopili čez Štruco in nato z vrvo po Virensovi smeri.

Jakob Skvarča (AAO) in Peter Hrovat (AO Rašica) sta v Vežici preplezala kompaktno deset let staro smer **Gromska strela** (VI/V, 260 m). Med plezanjem je treba zabiti večino klinov in namestiti ostalo varovanje, kar ji daje svoj čar in občutek prvinskosti, kakršno sta jo doživljala prva plezalca. Nekaj klinov sta Jakob in Peter pustila za seboj. Jakob posebej hvali prvi, drugi in peti raztežaj, v katerih je skala zelo kakovostna, svari pa glede krušljivosti v nadaljevanju smeri. Pred tem je Jakob z različnimi soplezalci preplezal še **Rumeno zajedo** v Koglu, **Smer čez plošče** v Vršičih in lepo 400-metrsko smer **Via dei Finanzieri** (VI,V) v Cavallo di Ponteba, ki se po kompaktnosti lahko primerja s smermi v Vežici. Ko smo že pri Vežici, je treba omeniti še lepo delo Mihe Peternela, Bojana Ulage in Vida Vilharja, ki so 27. julija preplezali in preopremili smer **Tik pred dvanajsto** (VII, 200 m). Miha je smer preplezal pred skoraj tridesetimi leti z Urbanom Golobom. Takrat sta plezala in opremljala smer od spodaj navzgor. Ročno sta zavrtala sedemintrideset svedrovcev. Takratne osemmilimetrske svedrovce so letos zamenjali z novimi desetmilimetrskimi. Zavrtali so pet svedrovcev več, kot jih je smer imela prvotno in s tem preprečili padec na polico. Po mnenju avtorja se značaj smeri ni spremenil. Na pasu je še vedno treba imeti zatiče in metulje.

Več lepih smeri je bilo preplezanih na taboru v Robanovem kotu, ki ga je od 23. do 25. julija organizirala Komisija za alpinizem PZS. Tabor je vodil Bor Levičnik, udeležili pa so se ga Peter Borič, Doroteja Bergant, Tilen Cmok, Miha Gašperin, Mojca Krajnc, Alina Ledinek, Anja Petek, Urh Primožič, Mihael Vajda in Žiga Vogrič. V steni Križevnika so preplezali **Ruško smer** (VI, 300 m), **Resnikovo smer** (VI/V, 350 m) in **Sansaro** (V+, 300 m), v predostenju pa **Svobodo** (VII-, 250 m) in **Črno škrapljo** (VI+/VI, 200 m). V Krofički so preplezali mlade smeri **Neki lepga** (VII/V, 350 m), **Spominsko smer Maje Lobnik - Sledi**

metulja (VII/V, 200 m) in **Hola Peru** v kombinaciji z **Zatišjem pred nevihto** (VII, AO, 300 m).

Isti konec tedna je potekal tudi vsakoletni tabor mladih alpinistov na Kamniškem sedlu, ki se ga je udeležilo trinajst tečajnikov in pripravnikov. Na Petkovih njivah je bil tradicionalni tabor Pipa miru, ki ga organizira AO Kamnik. V Križevniku je 16. julija Bor Levičnik z Domnom Kolenkom prosto preplezal **Rajčevo smer** (8a, 200 m). Zanj je potreboval štiri obiske. Ob zadnjem je brez padca preplezal vse, razen zadnjega raztežaja, ocenjenega s 7a+. V drugem poskusu je bil uspešno čezenj, nato pa je nehote plezal izven originalne smeri in tako zgrešil drugi in hkrati zadnji svedrovec v 40-metrskem raztežaju. Na vrhu smeri je namesto veselja občutil olajšanje, da je napeto plezanje mimo. Smer je deloma opremljena s svedrovci in klini, ponekod se da varovanje dopolniti z metulji in zatiči. V primeru napake v orientaciji ni veliko možnosti za nameščanje varovanja, kar lahko potrdi Bor. Izredno zahtevna je tudi vrnitev z vrvo po smeri, če bi se kdo odločil obrniti. Leta 2012 sta smer prva prosto preplezala Andrej Grmovšek in Luka Lindič.

Med zanimive ponovitve z začetka poletja spada ponovitev **Črnega bisera** (VII/VI, 800 m) v Travniku. Gre za zimzeleno Frančkovo smer, ki ne bo šla tako zlahka iz mode in bo nudila dovolj velik izziv tudi prihodnjim generacijam. Letos sta znano ponovitev opravila Matija Volontar in Žiga Oražem. V tretjem raztežaju sta preplezala varianto z oceno VIII-. Žiga je kot prvi v navezi raztežaj preplezal s počitkom, Matija kot drugi pa prosto.

Severozahodna stena Planje nad skrito dolino Mlinarice ponuja lepe in zahtevne izzive za današnjo generacijo plezalcev, žal pa je prereditko obiskana. V njej sta 16. julija letos Gašper Pintar in David Debeljak opravila prvo ponovitev smeri **Julius** (VIII, 200 m). To je s svedrovci opremljena smer, ki zahteva suvereno plezanje v tej težavnosti, saj so razdalje med svedrovci velike. Varovanje je mogoče dopolniti z metulji. Leta 2001 sta jo prva preplezala italijanska

plezalec in plezalka Aldo Michelin in Laura Ortolani. V Vršacu nad Zardnjico sta Miha Gašperin in Peter Borič 24. julija preplezala znano, toda redko obiskano **Puntarsko smer** (VII-/V-VI, 850 m). V Bovškem Gamsovcu sta Tomaž Pahor (Črnuški AO) in Elvis Susak (AO Pot) opravila verjetno prvo ponovitev smeri **Škropilka** (V+/IV-V, 500 m). Za seboj sta pustila dva klina.

Dolomiti

Verjetno skoraj ni odseka in plezalca, ki letos ne bi obiskal v Dolomitov. Tako kot običajno je bilo največ obiska na območju Cortine d'Ampezzo, a tudi drugod so se slišali naši glasovi. Informacij o prvenstvenih ali redkih ponovitvah ni. Preplezane so bile različno stare klasike in moderne opremljene smeri do VIII. stopnje težavnosti. Člani AO Cerkno so se iz baznega tabora v Cortini zapeljali tudi do Treh Cin, kjer so preplezali smer **Comici-Dimai** (VII, 520 m). V Torre Grande di Falzarego so preplezali moderno, s svedrovci opremljeno **The Wall** (7a+, 300 m). Smer ponuja strmo plezanje v vseh raztežajih. Najzahtevnejši je zaključek smeri, za katerega nekateri menijo, da je težji od podane ocene. Luka Stražar in Petra Klinar Stražar sta sredi julija preplezala smer **Tempi moderni** (VII+, 900 m) v južni steni Marmolade. Za plezalca njenega kova je to zelo zahtevna rekreacija, a kot je zapisal Stražar na družbenih omrežjih, je bil izlet poseben. Bil je njun prvi skupni izlet, odkar sta starša. Živeti s takšnimi vzponi in ne zapostavljati ostalih življenjskih področij je svojevrstna umetnost, s katero se srečujejo alpinisti, ki jim alpinizem predstavlja način življenja. Matic Košir (AO Jesenice) je s soplezalcem preplezal Messnerjevo smer **Grosse Mauer** (VII-, 250 m), ki nosi zanimivo letnico nastanka 1969. Takrat je veljala za trd oreh, z današnjo tehniko se čezno pride nekoliko lažje. Kot zanimivost velja omeniti vzpon izpred dveh, ko je smer pozimi presoliral južnotirolski alpinist Simon Gietl in z vrha sestopil s padalom. Celotno turo je zaključil pri avtu v osmih urah in pol. Blaž Germek in Natalia Chernova sta v Civetti

splezala na eleganten stolp Torre Venezia po smeri **Andrich-Fae** (VI, 400 m) in **Via Da Roit** (V-, 270 m) na špico Punta Agordo. Smer predstavlja lepo alternativo bolj znanim smerem v stolpu Venezia. Poteka po dobri, v zgornjem delu celo ostri skali. Blaž in Natalija sta julija obiskala tudi Zoldanske Dolomite, in sicer skupino Mezzodi-Pramper, malo manj obiskano, a prav tako mogočno skupino vrhov. V severni steni Spiz di Mezzodi sta preplezala smer **Miotto-Bee-Gianeselli** (VII-/V-VI, 500 m), ki velja za eno lepših v skupini, in **Spigolo Gianeselli** (VI-/V, 450 m). V Zoldanskih Dolomitih so plezali tudi člani AO Ajdovščina, ki so tam organizirali tabor. Plezali so v stenah gora Torre Jolanda, Pala del Belia in Pale del Camp, ki ležijo v okolici prelaza Duran. Poleg plezanja je tabor zanimiv po tem, da so udeleženci plezali s člani lokalnega društva CAI Val di Zoldo, s katerimi so se pobratili že v preteklosti. Gre za lep primer druženja med odseki dveh držav.

Italijanski granit

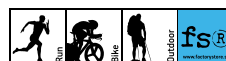
AO Kranj je sredi julija organiziral tabor v Val di Mellu, eni od Italijanskih mek za granitno plezanje, ki jo slovenski plezalci pogosto obiščejo. Pogosteje so obiskane smeri bližje dolini, udeleženci tabora AO Kranj pa so obiskali smeri, ki potekajo na tamkajšnje dva- in tritisočake. Preplezali so **Gervasuttijevo smer** (VI/VI-, 600 m) na špico Punta Allievi (3121 m) in smer **Miotti-Merizzi** (V+/IV+, 430 m), ki pelje na predvrh, 2900 m, gore Pizzo Torrone Occidentale. Pristopili so še na Monte Disgrazia, 3678 m, in se nazadnje odpeljali do apnenčastih sten Grignette, 2117 m. Člani AO Tržič so obiskali tudi eno izmed granitnih območij, in sicer Val del Orco, kjer je prav tako mogoče najti neopremljene smeri, tehnične smeri in balvane. Smeri so opremljene le, kjer je nujno. Poči so še vedno čiste, na sidriščih in v ploščah pa nas pričakajo svedrovci.

Pogorje Mont Blanca in okolica

V pogorju Mont Blanca je poleti plezalo več navez. Osredotočene so bile večinoma na skalne vzpone, le



NAHRBTNIKI ZEALOT



Na voljo v trgovinah:
Kibuba, Iglu Šport,
Annapurna, Extreme Vital,
Intersport, Hervis, Action
Mama, Enduro, Elan

nekaj redkih plezalcev se je povzpelo tudi po snežnih oziroma mešanih terenih. Luka Stražar je opravil kraljevsko prečenje Mont Blanca od vasi Les Contamines do Aiguille du Midi. Tura je bila službena, opravil jo je z gostom. Vseeno je to tura, ki je v nekaterih opisih zaradi mogočnosti razgledov in dolžine označena s himalajskimi pridevniki. Tudi Črnučani Tomaž Pahor, Gašper Ravnjak, Maja Bahovec, Neža Peterca, Natalija Chernova in Miha Hribernik so plezali v okolici Mont Blanca. Tomaž in Gašper sta preplezala **Južni greben** (5c, D+, 700 m) na Aiguille du Moine, skoraj vsi so obiskali **Arete des Cosmiques** (4a, AD, 350 m) na Aiguille du Midi. Plezali so tudi v prikljubljenih Aiguille Rouges, in sicer v smeri **Brévent Retour à la Bretagne** (6a, TD, 145 m), ter prečili greben **Perrons de Vallorcine** (4a, AD).

Več smeri je v tamkajšnjih gorah preplezala Dea Mlač (AO Ljubljana Matica) s soplezalcem Simonom. Preplezala sta **Profumo proibito** (6a, 270 m) v Aiguille rouges de Triolet (3289 m). V Grand Capucinu sta se povzpela po kombinaciji smeri **Via degli Svizzeri** in **O sole mio** (VII, 300 m), ki je najlažja smer, po kateri

lahko dosežemo vrh elegantnega stolpa. Na Pointe Adolphe Rey sta splezala po smeri **Salluard** (VII-, 260 m).

Malho vzponov so med julijskim obiskom dobro napolnili štirje člani AO Črnuče Jan Jasnič, Miha Gašperin, Aljoša Hribar in Sedej. Na Pointe Adolphe Rey so preplezali smer **Bettembourg-Thivierge** (VII-, 250m) in **Saluardovo smer** (VII-, 250 m). V Aiguille de Blateiere so priplezali na stolp Pillier Rouge po smereh **Nabot-Leon** (VI, 180 m), **L'eau rance d'Arabie** (VII+, 250 m) in **Deux goals** (VIII oz. VII+, AO, 250 m). Na Aiguille du Midi so preplezali mogočno smer zmernih težav z lahkim dostopom in še lažjim sestopom **Frendo spur** (IV/III, D+, 1200 m). Na Aiguille du Brevent so preplezali opremljene smeri **La fin de Babylone** (6c, 230 m) in **Poeme a Lou** (6c+, 215 m). Pri slednjih so plezali po mastnem granitu, a kot pravi Jan Jasnič v poročilu, zato ker je granit, je tudi masten v redu.

Člani AO Jesenice so obiskali stene na območju mesteca Martigny na jugozahodu Švice. Plezali so v večraztežajnih opremljenih smereh. Lepo plezanje ponuja stena **Miroir**

d'Argentine. Do petsto metrov dolge smeri potešijo plezalne apetite še tako zahtevne naveze, predvsem pa v steni uživajo plezalci, ki jim ustrezajo težavnosti med 6a in 7b. Jeseničani so skočili tudi čez mejo v Francijo, kjer so v Aiguille Rouges obiskali plezalno območje Les Cherserys z lepim pogledom na masiv Mont Blanca.

Orodno plezanje

Po dveh letih od nastanka najtežje orodnoplezalne smeri na naših tleh, Skyman (D14), je plezališče v Trenti dobilo še eno enako ocenjeno smer. Tudi to je opremil in prvi preplezal Tine Cuder (AO Nova Gorica), poimenoval pa jo je **Muda orlova** (D14). Opremil jo je že lansko jesen. Sledila sta odprava v Nepal in delo, tako da je šele 2. avgusta spet našel pravo priložnost in smer preplezal v čistem slogu DTS, se pravi brez uporabe figure 4. Smer je za njim prvi ponovil Filip Princi (AO Nova Gorica). Filip je smer podobne težavnosti preplezal tudi v dolomitskem plezališču Tommorow's World v Malga Ciapeli, ki leži ob vznožju Marmolade. Tam je 16. julija ponovil smer **Oblivion** (D14).

Novice je pripravil Mitja Filipič.

*Tine Cuder v smeri
Muda orlova
Arhiv Tineta Cudra*



Povzetek tekmovalne sezone

Pregled novic začnimo s kratkim povzetkom sezone (razen Kopra), kjer svojo dominanco nadaljuje Janja Garnbret. Od tekem, ki se jih je udeležila, je pobrala zmage na balvanih v Innsbrucku ter v težavnosti v Innsbrucku in Villarsu ter dodala drugo mesto na balvanih v Pragi. Od ostalih naših, poleg ene uvrstitve v finale Luke Potočarja v Chamonixu, tradicionalno navdušujejo dekleta. Mia Krampel se redno uvršča v finale, pridružila pa se ji je tudi Vita Lukan, ki je z izjemno predstavo pobrala prvo zmago za svetovni pokal v Briançonu. To nas pripelje na svetovno prvenstvo v Bernu, ki je bil glavni cilj sezone za Janjo in ostale tekmovalke in tekmovalce. Seveda je naša kraljica plezanja opravila delo, kot smo od nje že navajeni, ter pobrala zlato na balvanih in v kombinaciji, v težavnosti pa ji je za las ušlo zaradi slabšega rezultata v polfinalu. Mia Krampel je bila odlična četrta, Vita Lukan pa deseta. Rezultat v kombinaciji je Janji prinesel tudi zeleno olimpijsko vozovnico za Pariz, pridružili pa sta se ji Avstrijka Jessica Pilz in Japonka Ai Mori pri dekletih ter Jakob Schubert, Colin Duffy ter Tomoa Narasaki pri fantih.

Skalno plezanje

V povsem drugačnem mediju, težavnih večraztežajkah, se vse bolje znajde Jernej Kruder, ki je poleti opravil z dvema razvpitima smerema v Treh Cinah, Huberjevo 500-metrsko Panaromo ter še nekoliko daljšo Špansko smerjo. Obe se ponašata z oceno 8b+. Sicer v težkem skalnem plezanju vlada rahlo zatišje. Od zadnjih novic spomladi je odmeven vzpon uspel Sebu Bouinu, ki je ponovil Bibliographie 9b+, tej pa je dodal še Move Hard 9b in prvi vzpon v smeri Baise moi 8c+, ki ga je zmozel kar *na flash*. Tudi zimzeleni Cedric Lachat še vedno stisne kaj težkega. Svoji zbirki vzponov je dodal Fantasio 9b v Ver-

corsu. Pol ocene več pripisuje smeri Mossoul Loic Zehani, ki je smer *splezal* v domačem Orgonu. Po 9b sta posegla tudi Stefano Carnati, ki je vpel vrh Ereborja v Arcu, in Dani Moreno z Ali Hulk sit start extension total. Zanimivo, da je slednji smer označil za zgolj 9a. To ni prvi podoben komentar in glede na to, da je to naša (zaenkrat) edina 9b, upamo, da kmalu kdo doda kakšno novo. Domen? Janja? Mina? Kdo drug? Ostali plezalci so se ležerno ugnezdili v nekoliko lažjih ocenah. Če izpostavimo nekaj vzponov v rangju 9a+: Jonathan Flor je preplezal N-REM, Minyoung Lee in Jonathan Siegrist sta zmožla Jungle Boogie, Tanguy Merard in Matty Hong sta opravila z Biographie, Cameron Horst je prvi vpel vrh Martial Lawa, Dylan Chuat pa vrh X integrala, medtem ko se je Maho Normand pregrizel čez Sachidanando. Ocena očitno ni več nič posebnega, po drugi strani pa se potem kar hitro ustavi. Dva 9c-ja, ki obstajata, sta še vedno brez ponovitve.

Pri dekletih je podobno. Solveig Korherr je *splezala* Jungfraumaraton 9a, enaka ocena pa je pripeta smeri Legacy, ki jo je zmožla Paige Claasen, čeprav je Legacy bolj balvanski problem kot pa smer. Skorajda bolj impresiven vzpon od naštetih je podvig Nine Caprez, ki je po rojstvu otroka hitro ponovila 300-metrsko Yeah Man 8b+ v Gastlosenju.

Na balvanih

Za konec pokukajmo tudi med balvane. Ocena 8C+ se je konsolidirala in prav tako ni več nič posebnega. Če naštejemo le nekaj vzponov tega poletja: Ryuichi Murai je opravil z Livin'Large, Dave Graham je zmožel Celestite, Francesco Berardino je premagal Off the Wagon sit, Drew Ruana pa Howl at the moon sit, Aidan Roberts je v svojo zbirko dodal The Lion's Share, v Fontainebleauju pa sta La revolutionnaire ponovila Tim Reuser in Michiel Nieuwenhuijsen – slednji le z eno plezalco. Upajmo, da ne bo *splezal* nič več omembe vrednega, ker je njegov priimek čisto preveč kompliciran za hitro tipkanje.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

maPZS, še drugi vidiki

Dobršen del majske številke *Planinskega vestnika* je tematsko posvečen maPZS. Nekateri imamo od predstavljenih (ravno) drugačne "izkušnje". Sledeče je glede na delež populacije vseh (planincev) zane-marljivo, a tudi po planinski etiki naj se posveti četudi le posameznim izjemam. In hvala, dokler je še (lahko) tako. Priznamo, da smo (za zdaj) obupali z uporabljanjem tega digitalnega spletnega mesta; vajeni še časov pisanja pisem pa dajemo v objavo Pismo bralcem.

Namreč, smo manjšina posameznikov, ki ostajamo (tudi zaradi napisa-nega v nadaljevanju) konservativni (še vedno) nas bolj prepriča papirnat (čeprav raztrgljiv) zemljevid kot digitalni (sploh ko ima manj osnovnih informacij: npr. vnesenih vrhov – in celo brez višin, stezic). In ker ne nosimo naprav GPS (razen klasičnega kompasa), gremo na več izboklin, da si (morda) določimo pravi vrh. Še toliko uvodnega: skušamo se vseeno korakoma posodabljati, tudi s prehodom v digitalizacijo (P. S.: knjižnice namreč raje zavržejo razpočene papirnat zemljevide, namesto da bi jih vsaj zalepili – kljub še kot edinemu javnemu viru, da pridemo do njih; za nove ponatise pa očitno itak ne bo več potrebe).

Naj za začetek morda nasmejemo digitalce (zaradi konkretnih izkušenj): v zakotni samoti si moramo najprej vzeti še dodatno časovno predolgi odmor, da se maPZS ponovno naloži, prikaže. (Pametno napravo imamo namreč izklopljeno – tudi postavljavci tega digitalnega maPZS potrjujejo, da (pre)hitro prazni baterijo "ta pametnega".) Ja, žal, kdaj le utopično upajoč vztrajamo (brez doseženega rezultata) z ohlajanjem lastnih teles (zaradi že prej nakazanega), in "nazadnje" uporabimo "klasiko"; pa naj bog oprostí takratnim kletvicam kot posledici neuspešnih poskusov za nas neustreznih oz. brezuspešnih sodobnih digitalizacij.

Najprej, po naše: Pogled na osnovno stran je zmazek: okrancjano s krogci in številkami (in nam ni znano, kaj to pomeni – verjetno pa nas, manjšine?, sploh ne zanima; še bolj: tega si sploh ne želimo, ne znamo – ali se sploh da – izklopiti). Gorje, če kliknemo nanj: najprej se prikaže reklama (itak jasno: nič zastonj ni zaman). A to še ni vse, glede okraskov: so še taki črne barve na modri podlagi ... večino tega (če ne vsega) bi lahko dali v "meni" (filter?). Ta je namreč napolnjen z (za nas) nekoristnimi "informacijami" (smo namreč v hribih in bi radi prišli recimo na ciljni vrh – to je vse). Na že tako (pre)majhni mobilni napravi (pomislite, papirnati zemljevid lahko normalno raztegemo: pogledamo tudi, kaj je levo, desno, naokrog) nam podatke prekrivajo tisti krogi, elipse ...

Aha: maPZS nam kaže celo Slovenijo (Google in kateri drugi digitalni zemljevid je pametnejši: pokaže trenutno lokacijo). Pravzaprav popravek: v tistih hribih (takrat, ko bi to res potrebovali) vidimo samo bel ekran z obstranskimi krogci – zemljevida ne dočakamo, da ga naloži.

S poskušanjem (ko "okrasne" ikonice ne ponudijo tega zelenega – ali pa smo pač premalo pametni, da bi to znali in bi nam uspelo; pa tretja možnost: da v "naravi" odmaknjenem hribovju ne "lovi" – lovijo pa druge, tudi zemljevidne aplikacije) gremo v iskalnik in vpišemo nek večini planincev poznani vrh (ker če vpišemo nekega "brezpotnega", aplikacija ne ve zanj; opomba: doma pa to deluje, a žal pokaže le široko območje s to lokacijo, ne pa tudi točkovno tistega vpisanega) v "zračni bližini" (npr. Triglav, če smo v Julijcih; ali pa "vaš" v članku prestavljeni Storžič za področje Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp). A potem nam pol spodnjega dela telefona (na domačem računalniku pa obstranskega ekrana) in seveda zemljevida prekrije "balast" (saj bolje veste, na kaj mislimo); in tudi tega se nam ne uspe več znebiti: tako imamo le še pol velikosti (majhnosti – saj gre za ekranček) zemljevida, hvala.

Ne zanimajo nas (zato omogočite opcijo izklapljanj oz. "verzijo B") kot glavno vodilo informacije, kot so: čas za pot (že zaradi svojih let nismo začetniki oz. smo rojeni še pred vseu-

porabno analogno dobo; in ker smo tudi taki, ki nam ni cilj samo hoja po že znanih uhojenih oz. markiranih poteh), o planinskih kočah (velika večina jih je itak na markiranih poteh in že prej nakazana na smernih tablah, morda ni le kakšna zasebna: planšarska, lovska). Sploh nas ne zanima že na osnovni strani prevelik prostor zasedajoča ikona "gozdne učne poti" (sponzor?). Tudi "verjame-mo" v prispevku *Planinskega vestnika*, da ste "vnesli na zemljevid zelo veliko neoznačenih stezic"; žal niste tistih, ki so že na papirnatih zemljevidih in preverjeno še niso zaraščene v naravi.

Za gumbek Pomoč pa velja, kar ste zapisali v prispevku (*Planinskega vestnika*): "... kjer pa resnici na ljubo ni vse podrobno opisano".

Pri koreniti prenovi maPZS tako predlagamo, da povabite nekaj nas anal-fabetov, da vam pokažemo, kako se nam zatika že pri vaših osnovah.

Škoda, ker se v članku pojavi "z jamstvom Planinske zveze Slovenije" (na srečo oz. diplomatsko si na nekem drugem mestu PZS pravno oz. pilatovsko umiva roke, da nima nič odgovornosti pri vsebini, škodi ... glede na naše reklamacije, torej ...)

Naj povzamemo nekaj "začetnih" predlogov za ureditev maPZS:

- Prenovljeni temeljni zemljevid naj vsebuje vsaj vse podatke, kot jih že papirnati (vsaj tisti 1 : 25.000; tudi navadnim smrtnikom so v določeni npr. knjižnicah dosegljivi zemljevidi 1 : 10.000 cele Slovenije, del nje pa celo v merilu 1 : 5.000).
- maPZS ne kaže točne lokacije (predvsem na brezpotnih območjih): smo na vrhu, kaže pa nekaj drugega (žal uporabljamo tudi še drug digitalni zemljevid: tudi tisti lahko odstopa 50–200 m. To nam je nazadnje delalo letos na meji z Rusijo). Se da urediti?
- maPZS naj uspe pokazati točno lokacijo trenutnega nahajanja (predhodno pa naj "takoj" naloži zemljevid – ne pa samo beline); na podlagi zapisa v iskalniku naj tudi jasno pokaže na iskano koto.
- Sprejemamo, naj za digitalce (statistično je velika verjetnost, da so bili veliko manj po "hribih" kot mi arhaiki in so posledično tudi manj

vajeni "sodelovati" neposredno z naravo oz. okoljem) obstaja opcija o dolžini poti in predvidenem času, zahtevnosti (pa tisti in oni drugi krogci, elipse). Ponavljamo: a naj bo možnost, ki naj nam ne zaseda vidnega polja s temi informacijami (in reklamami, sponzorji), če jih "nekateri" ne potrebujemo.

- Priznavate tudi: "hitro porablja baterijo" "ta pametnega": naj bo tudi v osnovi opcija, katerih vaših "mobilnih podatkov" naj (ne) posodablja oz. sploh (ne) prikazuje.

Pod črto še:

Smo nesramni z vprašanjem: kolikšen O,... promil uporabnikov (kaj šele, če štejemo še njihove vsakične zagone aplikacije) pa pošlje povratno informacijo (glede na naslovno ikono na zemljevidu) Poročanje s terena? Ponavljamo, to namreč krasi (prekriva) osnovno stran in tudi zemljevid (česar papirnati ne počne).

Zadnje napisano pa "v vednost" ne nazadnje piaru in nastopačem iz PZS, ko nam pridigate tudi, da naj uporabljamo zemljevide (saj bi lahko podali kritiko tudi čez klasične zemljevide – a to bi bile dodatne "zgodbe"): bolj pometite tudi (najprej) pred lastnim pragom.

Andreja Vončina & co.

LITERATURA

Mauro Corona: Dvajset veselih in ena žalostna. Prevedel Jernej Šček. UMco, Ljubljana, 2023. 176 str., 19,90 EUR.



V prejšnji številki revije smo v sredici (Z nami na pot) večkrat omenili vasico Erto na robu Karnijskih Alp, tik pred Dolomiti. Znana je po tem, da je bila leta 1963 poškodovana v silovitem zemeljskem plazju, ki se je sprožil na umetno jezero Vajont in se zavalil v dolino reke Piave ter povsem uničil mesto Longarone in še štiri vasice. Eden preživelih je bil Mauro Corona iz Erta, alpinist, kipar in pisatelj (članek o njem v PV 2/2021). Corona je napisal več kot 30 knjig, tudi uspešnic, ki so bile prevedene v številne svetovne jezike in prejel več nagrad, med drugim nagrado Mario Rigoni Stern. V slovenščino so do zdaj prevedene tri, roman *Kot kamen v rečnem toku* (Sidarta) smo predstavili tudi v PV (11/2021). Lani so izšle *Zadnje izpovedi*, to je zbirka življenjskih premišljanj in pripovedi. Kot že naslov pove, je *Dvajset veselih in ena žalostna* enaindvajset zgodb iz okolice Erta, vse pa se tičejo nekih davnih časov, ko so bili ljudje bolj povezani tako med sabo in tudi z naravo. Če je na primer nekdo pred hišo pekel na žaru, so se ljudje kar nabrali skupaj in ob pogovoru ter vinu preživeli prijetne čase. Zgodilo se je, da je prijatelj Vipaco, električar po poklicu, naredil iz motorja pralnega stroja napravo za žar, ki je zamenjal vrtenje na roko; ta zadeva je sprva delovala kar v redu. Kot je napisal Corona, da v elektrotehniški šoli očitno ni usvojil vseh zakonov mehanike, pa je kontrolna plošča iznenada, brez napovedi, izdala ukaz za centrifugo. Jermenica je ponorela, piščanec se je zavrtil kot vrtavka. "Nosilno ogrodje je nad žerjavico zaplesalo v ritmu tarantele, perutnina se je žvižgavo zavrtela vse hitreje in hitreje, dokler niso vlakna popustila. Nabodeno meso je vzletelo, se pod poševnim kotom pognalo kot bumerang in se najprej odbilo na hišno steno, nato pa pristalo na dnu pokošene travnika. Spogledali smo se brez nasmeška. Smeh je prišel z zamudo. Padale so kletvice. Le eden je bil dovolj pozoren, da je nezgodo izkoristil sebi v prid. Papo. Zapodil se je navzdol, kamor je odfrčala kokoš. A Brina (pes, op. a.) ga je prehitela in s polnim gobcem izginila v gostoti gozda. Tedaj smo se razpočili od

smeha. Vsi razen Vipaca. Smrkal je, kot bi pretakal solze, pa jih ni. Na svojo način je sprejemal poraze." Take in njej podobne zgodbe beremo izpod peresa Corone. Tako na glas, kot sem se smejal pri tej knjigi, se nisem že dolgo. No, zadnje, tiste žalostne ne bom povzemal, to boste morali prebrati sami.

Mauro Corona je izreden pisatelj. Vsem, ki radi berete, kako je bilo nekdaj na podeželju v senci visokih gora, ko ni bilo potrošništva in neoliberalizma, vam bodo njegove knjige všeč. V tej knjigi ni veliko gorništv, razen ene izredno zabavne zgodbe o lednem plezanju, vendar so gore v teh gorjanih še kako prisotne. Kdor bi rad kaj več izvedel o pisatelju, naj prebere spremno besedo Jerneja Ščeka v Sidartini izdaji, med drugim je bil intervju z njim objavljen tudi v Sobotni prilogi Dela (14. 8. 2020, str. 15–17, avtor Šček).

Vladimir Habjan

Nikóla Guid: Pohodniške akcije na Slovenskem. Monografija. Aostar, Maribor, 2023. 180 str., 25,00 EUR.



Nikóla Guida poznamo po knjigi *Obhodnice na Slovenskem* (2021) in *Razgledni stolpi ob planinskih poteh* (2022), ki smo ju predstavili tudi v naši reviji. Letos je izšlo novo delo na temo, o kateri je pisal že v publikaciji *Planinske obhodnice in pohodi: opredelitev in pregled*, ki jo je leta 2008 izdala Planinska zveza. V knjigi avtor podrobno razloži pojme, kot so obhodnice, pohodniške akcije – enoletne, jubilejne in trajne, aktualne in neaktualne akcije, pri čemer jih v nadaljevanju tudi podrobno predstavi, tako v besedilu kot slikah. Sledimo akcijam od Španovega vrha na Go-

renjskem do Pohorja in Dolenjske. V knjigi je predstavljenih 52 aktualnih in 57 neaktualnih (slednje pomeni, da jih ne organizirajo več) pohodniških akcij. V poglavju Aktualne enoletne enociljne akcije jih je naštetih res veliko, pri čemer so razlogi, da ljudje obiskujejo en in isti cilj različni, od spodbujanja rekreacije do druženja, sam pa bolj vidim razloge v privabljanju gostov, saj so organizatorji večinoma društva s kočami ali kar kočice same. Težko si predstavljam, da bi sam dan za dnem hodil na isti cilj, a očitno so ljudje, ki jim to ustreza. Kaj žene ljudi, da recimo enajst let vsak dan znova in znova hodijo na Ratišev, kar je podatek o neki obiskovalki, ali da narediš 10.000 obiskov Jošta nad Kranjem ali Lubnika, kar je uspelo štirim – res ne vem, a tako pač je. In za določene udeležbe na akcijah moraš celo plačati! V knjigi spoznamo mnoge Prijatelje (vrhov in koč), Ljubitelje, Škrate in Gospodične, Lubnikarje, Junake, Pohodnike, Kampeljce in Korenine. Pestro, da je kaj. Precej bolj razumne so mi akcije v nadaljevanju knjige, ki povezujejo več vrhov v celoto. Tako vsaj spoznaš več ciljev, ne le enega. Iz zapisov vidimo, katera društva so bolj aktivna, npr. PD Moravče, PD Zabukovica. Zakaj ne bi povezal vseh navedenih ciljev v eno pot, tako bi se vzpel na več različnih ciljev in spoznal nove ljudi? Ideja pač.

V kolofonu ni podatka o uredniku niti o lektoriranju, iz česar sklepam, da ju ni bilo. Vse to se pri branju vsekakor pozna. Neverjetno veliko je glagolov v trpniku (npr. »Vsako leto se postavijo drugačni cilji.«) neustreznih posebitev (»Akcija je uporabljala poti / zahtevala obisk «), odvečnih velikih začetnic (npr. Spomenik štirim srčnim možem, Gostilna Ledinek, Rojstna hiša Štefana Rožiča, Domačija Babnič ...). Tudi kratic je preveč. Vse to je za bralce zelo naporno. Termin Spodnje Bohinjske gore je zamenjal Bohinjsko-Tolminske gore. Kalški greben, ki pogosto nastopa, je pisan enkrat z malo, drugič z veliko začetnico. Prav je Kokrsko sedlo, ne Kokrško. Ni mi jasen naslov Moja pot od Goljakov do Blegoša, če je kontrolna točka Mali Golak, brez -j-. Nekaj geografskih pojmov mi ni

znanih: Spodnja Gorenjska ravnina, Gorenjska ravnina. Tale je tudi lovška: »Podrobnejši opis skupin kontrolnih točk: 1. Vrhovi v Škofjeloškem pogorju. 2. Vrhovi na Gorenjskem 3. Vrhovi v Sloveniji ...« Presenetilo me je, koliko napak je v priznanjih, ker je naveden najprej priimek, nato ime, prav je ravno obratno.

Avtor, ki je leta 1979 prehodil Slovensko planinsko pot, je zbral res neverjetno veliko gradiva in pomembno aktualiziral izdajo iz leta 2008. Redkokdaj se pri branju knjig za recenzijo vprašam, komu je publikacija sploh namenjena. Priznam, da sem imel tokrat kar veliko pomislekov. Ker gre za podatke, ki se pogosto spreminjajo, se mi zdi bolj smiselna spletna objava, ki jo lahko poljubno popravljate in dopolnjujete. Ne glede na to je tiskana izdaja zanimiva v toliko, da bralec dobi dober vpogled v vse aktivnosti, ki privabljajo ljudi v gore, kar je seveda pohvale vredno. Knjigo lahko kupimo na spletni strani <https://aostar.si/> ali na naslovu info@aostar.si.

Vladimir Habjan

Andrej Stritar: Gore nad Sočo. Gorniški vodnik. Sidarta, Ljubljana, 2023. 224 str., 29,00 EUR.



Pred nami je tretja izdaja vodnika, ki je prvič prišel med bralce leta 1997. Od takrat se je na terenu marsikaj spremenilo, zato je najnovejša izdaja temu primerno posodobljena. V knjigi je opisanih 60 izletov; najprej so sprehodi po alpskih dolinah in ogledi slapov, nato nezahtevni, zahtevni in zelo zahtevni vzponi vse do večdnevniških gorskih tur. Vsaka od

petih kategorij zahtevnosti tur je v uvodni dvostranski predstavitvi območja na reliefnem zemljevidu označena s svojo barvo, ki pa se v knjigi pozneje ne uporablja.

V poglavju Opis območja, skozi katerega drvi bistra, turkizno zelena reka, o kateri je goriški slavček v hvalnici *Soči* zapisal "rad gledam ti v valove bodre, valove te zelenomodre", avtor našteje imena dolin, slapov in vrhov, kamor nas vabi. Nekateri manj obiskani, a nič manj zanimivi, bodo morda poslastica za ljubitelje samotnih poti. Za večino Slovencev so izhodišča izletov v tem koncu Slovenije bolj ali manj oddaljena. Kdor nima lastnega prevoza, mora imeti predvsem dosti časa, kajti javni prevoz je špartansko skop. Seveda zaradi tega izleti niso nič manj zanimivi in privlačni, le pristopi so daljši. Stritar v Zasnovi vodnika omeni, da so ture prilagojene izletnikom z lastnim prevozom, ker je takih največ. Nato našteje kočje in bivake z osnovnimi podatki; obojih skupaj je 19. Kategorije zahtevnosti poti so označene po ustaljeni razvrstitvi: nezahtevna označena pot, nezahtevna neoznačena pot, nezahtevno brezpotje, zahtevna označena pot, zelo zahtevno brezpotje in plezalne smeri.

Svoj oddelek si zasluži tudi potrebna oprema za izlet, ki je odvisna od letnega časa, izbranega cilja in razmer. Od nje zavisi marsikaj, od uspeha ture do izpostavljanja ali celo tveganja življenja. Tudi nevarnostim v gorah je namenjeno nekaj odstavkov. Na koncu besedila, za že omejenim spiskom vodnikov in zemljevidov, je zelo dobrodošlo abecedno kazalo zemljepisnih imen. Knjiga se zaključuje s spiskom avtorjev fotografij. Nekaj jih je dvo-, eno- in polstranskih, ostale so manjše. Skice so delo Jurija Kolenca in Danila Cedilnika - Dena, kočje je narisal Milan Plužarev. Pisec pri vsaki turi poda nadmorsko višino cilja in izhodišča ter relativno višinsko razliko. V kratkem uvodu navede lego in značilnosti ter zgodovinske in naravne posebnosti. Sledijo izhodišče, opis vzpona in sestopa, najprimernejši letni čas, morebitne težave na poti, časi posameznih odsekov poti, časa vzpona in sestopa ter skupni čas, pri katerem je vsota

seštevka zaokrožena navzgor. Seznama literature in zemljevidov nista navedena pri posameznih izletih, pač pa na koncu knjige.

Prvi vtis o prenovljeni izdaji vodnika po gorah nad porečjem Gregorčičeve "krasne bistre hčere planin" je ugoden. Bralca pri kakšnem opisu zamika, da bi vstal in odšel na turo, bodisi zaradi vabljive fotografije bodisi zaradi samega opisa. Andrej Stritar piše stvarno, a nikakor suhoparno, le nepotrebne besedičenja in pretiranih okrasnih pridevnikov se ne poslužuje. Lahko rečem, da nam je predstavil jagodni nabor izletov po nižinah in gorah nad Sočo ter s tem olajšal izbiro planincem in gornikom na tem odmaknjenem in morda malce zapostavljenem območju.

Mire Steinbuch

Krpelj 28. Glasilo PD Tolmin. Uredil Žarko Rovšček. Tolmin, 2023. Namenjeno informiranju članov PD Tolmin. 48 str.



Neumorni urednik Žarko Rovšček že 23 let ureja društveno glasilo planinskega društva Tolmin. V uvodniku 28. številke z naslovom Obračun piše, da beleži tudi 50 let članstva v upravnem odboru društva. Kot sam pravi, je to le "suhoparen statistični podatek, ki ga v ozadju spremlja več kot pol stoletja polnega doživljanja planinske organizacije pod okriljem društva in na ravni zveze, teles, ki so preživela mandate številnih funkcionarjev; povsem dovolj za daljšo zgodbo". Njegove misli so tako izbrane in navdihujoče, da jih bomo kar v celoti povzeli, saj si nedvomno zaslužijo širši, ne le lokalni domet. "Njeno jedro (torej doživljanje planinske organizacije, op. a.) bi bila

predvsem srečanja s predstavniki različnih generacij, tistih, ki so bili pripravljeni žrtvovati dragocene ure svojega življenja za delo v organizaciji, ki nas kot somišljenike vse združuje. To pomeni, da se kdaj odrečeš tudi vabljivim klicem narave. Ti so izvirno krivi, da si se društvu bolj približal in vpregel v njegovo kolesje, kamor včasih štejejo tudi povsem uradniške ali drugih poklicev vredne naloge. Nekatere večkrat niso povezane s prostovoljskim ljubiteljskim delom, še manj s tesnim stikom s svetom tišine. Poudarek je na ljubiteljstvu, ki naj bi nudilo predvsem sprostitev. V teh letih sem se in se še srečujem s številnimi predanimi zanesenjaki, prostovoljci, ki vsak po svoje podpirajo uresničevanje društvenih ciljev. Marsikdo izmed njih bi si zaslužil, da se o njegovem prispevku zapiše kaj več. Ponovno se mi v spomin prikrade nekoč zapisana misel, da smo društvo predvsem ljudje. Ob vsej materialni osnovi našega društva predstavljajo posamezniki, vsak s svojim prispevkom, podporne stebre in njegovo največje bogastvo. Za to sta potrebna nesebičnost in tudi odrekanje. Tovrstno delo pa nam poleg jemanja časa in življenjskih moči tudi veliko daje, nas bogati; udejanja in osmišlja prvinsko človeško željo po združevanju ali še bolje – druženju. Tako izražamo svoje bistvo, da smo vendarle socialna bitja. V iskanju teh povsem nematerialnih 'koristi' in smotrov temelji idealizem, ki žene delovanje društva in je v svojih temeljih popolnoma skregan z bolj gmotnimi nazori današnje družbe. Tudi delo v gospodarskem odseku, ki naj bi društvu prinašalo gmotne koristi, je pravzaprav idealizem brez primere. Želim si, da nas ta žar tudi v bodoče ne bi zapustil, kar je porok za nadaljnji razcvet društva ali naše organizacije na višji ravni. Vsakoletne sklepne priprave na izid Krplja segajo v čas pred slovenskim kulturnim praznikom. Za naše društvo je glasilo ena od pomembnih, kulturnih in javnih podob. Skušamo preseči kvaliteto jezika v objavah na medmrežju, ki nastajajo med letom, sproti in zaradi naglice morda jezikovno niso dovolj obrušene. S tem izkazujemo tudi spoštova-

nje do maternega jezika, ki mora v vsakodnevni rabi kljubovati vsiljivemu tujemu izrazju in naši površnosti. To je naš dolg do lepše slovenske besede in najlepša počastitev slovenskega kulturnega praznika. Ne le društvo, tudi kultura smo ljudje." Vsebina številke je spet izredno pestra: novice o posodobitvi planinske kočice na planini Ravne, reportaže z mnogih izletov, tur in odprav mladih, odraslih in alpinistov, poročila gorskih reševalcev, ki še spadajo v okvir planinskega društva, poročila s predavanj, razstav, prave študije v ledenih jamah Tolminskega Migovca, objave jubilejev, priznanj in nekrologov. Ne manjka niti odličnih fotografij, saj imajo svojo fotografsko skupino. Hvalevredno delo, vredno posnemanja! Žarko, le tako naprej!

Vladimir Habjan



Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Letošnje poletje so Slovenijo prizadele **ujme**, ki so v obliki katastrofalnih poplav prizadele številne domove, ceste, reke, poti, območja ... Posledice neurij, vetroloma in poplav je doživel tudi gorski svet. **Poškodovane ali uničene so številne planinske poti in dostopi do planinskih izhodišč.** Veliko je obviselih dreves in večjih odlomljenih vej, ki lahko že ob najmanjšem vetru padejo na tla. Poti so poškodovane tudi zaradi zemeljskih plazov, delovanja hudournikov ter nanosov grušč in drugega materiala. Številna območja so v začetku avgusta zajele še katastrofalne poplave. Pred odhodom v gore preverite prevoznost prometnih poti na spletni strani www.promet.si, upoštevajte nasvete varnejšega obiskovanja gora, navodila PZS in planinskih društev, ki svetujejo, da prizadeta območja izpustite iz svojih trenutnih želja in svoje ture temu prilagodite. Območja, kjer razmere za planinarjenje še vsaj nekaj časa ne bodo ugodne, so Zgornja Savinj-

ska dolina, Koroška, deli Škofjeloškega in Polhograjskega hribovja in Kamniško-Bistriško območje. Seznam vseh zaprtih odsekov in planinskih poti je objavljen na spletnem mestu <https://www.pzs.si/novice.php?pid=16475>, ki ga PZS ves čas posodablja, stanje poti pa lahko spremljate na <https://stanje-poti.pzs.si>. Če pa vi opazite kakršne koli poškodbe ali nevarnosti na planinskih poteh, pošljite informacijo skupaj z navedbo, na kateri poti je to, in fotografijo na naslov poškodovane poti@pzs.si. Poročanje o poškodovanih poteh je možno tudi prek aplikacije maPZS.

Razstava ob 70. obletnici Slovenske planinske poti (SPP) gostuje po Sloveniji ob različnih priložnosti in v različnih krajih, več na <https://www.pzs.si/novice.php?pid=16447>.

V novih nadaljevanjih podkasta V steni je Miha Habjan gostil vodnika PZS, inštruktorja planinske vzgoje in publicista Jožeta Draba, vrhunski alpinista Aleša Česna in Luko Stražarja, znanstvenika, gorskega vodnika in plezalca Tadeja Debevca ter Klavdija Mlekuža, vrhunskega alpinista, člana Mojstranških veveric in gorskega reševalca.

V sklopu sodelovanja med PZS in Zavodom za kulturno dediščino Republike Slovenije so sodelavci navedenega zavoda v začetku avgusta demontirali spominsko ploščo ponesrečenim gornikom v Vratih, ki je bila nameščena na skalni balvan ob poti proti odcepu za pot čez Prag leta 1966.

Odbor inPlaninec. Planinke in planinci so se podali na številne poti in vrhove, med njimi na Slemenovo špico, do Zavetišča pod Špičkom, na Ratitovec ... Slepri in slabovidni inPlaninci so se 14. julija odpravili na Storžič, ki je bil za mnoge s svojimi 2132 metri nov osebni višinski rekord. A kaj to, že nekaj dni zatem so stali na najvišjem vrhu Slovenije. Če so bile v začetku le sanje, da bi slepi in slabovidni planinci sploh hodili v hribe, kaj šele na Triglav, so enainšestdeset let po tem, ko so slepi in slabovidni prvič organizirano stali na Triglavu, 18. in 19. julija letos sanje znova spremenili v resničnost. Izvedli so izjemen podvig s kar štiriinšest-



*Izjemen podvig slepih in slabovidnih z vzponom na Triglav
Arhiv inPlaninec*

desetimi inPlaninci, med njimi je bilo devetnajst slepih in slabovidnih, štirje nevrorazlični in gluhi planinci, spremljali so jih vodniki PZS, alpinisti in spremljevalci prostovoljci.

Zaključek poti slepih in slabovidnih planincev po Slovenski planinski poti bo 23. septembra na Debelem rtiču. Ob tem bodo obeležili še 70 let Slovenske planinske poti, 130 let PZS, dan slovenskega športa in mednarodni dan znakovnih jezikov.

Mladinska komisija (MK) je pripravila tečaj orientacije, ki bo v Ribniški koči na Pohorju, od 21. do 22. oktobra. Rok prijave je 21. september.

Usposabljanje za mentorje planinskih skupin bo v Planinskem učnem središču (PUS) Bavšica od 20. do 22. oktobra, rok prijave je 20. september.

MK je povabila na študentski planinski tabor, ki bo potekal v PUS Bavšica med 24. in 29. septembrom.

Gospodarska komisija. PD Dovje - Mojstrana je iskalo pomoč kuharja ali kuharice v Aljaževem domu v Vratih. PD Ajdovščina je objavilo javni razpis za oddajo Iztokove koč pod Golaki v najem od 1. oktobra 2023 dalje, PD Zagorje ob Savi pa razpis za najem Planinskega doma na Zasavski sveti gori.

Komisija za planinske poti. Dan slovenskih markacistov so zaradi

slabega vremena prestavili na 16. september. Obnavljali so planinske poti na območju Pohorja in Kozjaka. Komisija za evropske pešpoti v Sloveniji v sodelovanju s turističnimi, planinskimi, gozdarskimi in drugimi organizacijami vabi v okviru Posavskega festivala pohodništva, Dneva športa, Evropskega tedna mobilnosti, Evropskega dneva hoje in Evropskega tedna športa na tradicionalni pohod ob srečanju evropopotnikov, ki bo 22. in 23. septembra. Prvi dan z začetkom ob 11. uri v Šentjerneju, drugi dan pa ob 8. uri v Kostanjevici na Krki, ko se bo pohod zaključil s srečanjem evropopotnikov ob 15. uri v Domu krajanov Zdole.

Komisija za varstvo gorske narave. Javni zavod Triglavski narodni park (TNP) je v sodelovanju s partnerji projekta VrH Julijcev pripravil tri kratke videe o pravilih obnašanja v TNP, o odhodih v gore z javnim potniškim prevozom z uporabo železniškega in avtobusnega javnega prometa ter o spoštovanju jezer, rek in potokov v gorskem svetu. Z odgovornim obiskom lahko vsak prispeva k ohranjanju izjemno bogate in raznolike narave.

Komisija za alpinizem (KA) je objavila razpis za sofinanciranje aktivno-

sti kategoriziranih športnikov 2023 v višini 5.000 evrov. Razpis je odprt do 31. 10. 2023 oz. do porabe načrtovanih sredstev.

Kamniški alpinist Marko Prezelj, štirikratni prejemnik zlatega cepina, je letošnji dobitnik nagrade Paula Preussa, ki jo od leta 2013 podeljuje Mednarodno društvo Paula Preussa. Nagrado, ki jo bo prejel kot prvi Slovenec, bodo podelili 23. septembra v Messnerjevem gorskem muzeju na gradu Sigmundskron pri Bolzanu. To nagrado podeljujejo alpinistom oziroma plezalcem, ki so se v svojem celotnem alpinističnem razvoju posvetili prostemu plezanju, ne le z izjemnimi dosežki v gorah, temveč tudi z upoštevanjem razmišljanja Paula Preussa.

Sloviti alpinist Reinhold Messner je leta 2006 ob odprtju svojega največjega gorniškega muzeja Firmian v Bolzanu pri vhodu dal na steno vgravirati imena svetovno znanih alpinistov, ki so stari sedemdeset let in več, in ga poimenoval *Rock & Ice Stars*. Kot prvi med Slovenci je na seznamu trideseterice plezalcev zdaj tudi Viki Grošelj.

Tabor v Robanovem kotu med 23. in 25. junijem je pod vodstvom Bora Levičnika navdušil vse zbrane, saj je ta del veljal za zapostavljenega – na videz kratke stene niso privlačile plezalcev toliko, kot bi jih morale.

V Brenti so se alpinistke in alpinisti pod vodstvom Žige Oražma in Matije Volontarja kalili in medsebojno prenašali znanje in izkušnje, nekateri med njimi so prvič plezali v Dolomitih.

Komisija za športno plezanje (KŠP). Po izjemnem uspehu Janje Garnbret na svetovnem prvenstvu v Bernu sta zasijali tudi dve naši mladi reprezentantki na svetovnem mladinskem prvenstvu v Seulu. Laščanka Sara Čopar je v kategoriji do 20 let v težavnosti edina prišla do vrha smeri in postala svetovna prvakinja. V Švici živeča Jennifer Eucharia Buckley, hči Slovenke in Irca, je v kategoriji do 18 let osvojila srebrno kolajno na balvanih, v težavnosti pa je bila šesta. KŠP je pozvala športne plezalkice in plezalce k uveljavljanju statusa kategoriziranega športnika za športne plezalce.

V plezalnem centru Koper je 8. in 9. septembra potekal svetovni pokal v težavnostnem plezanju.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je povabila na tečaj turnega kolesarstva, ki je bil 7. in 8. septembra na Golovcu v Ljubljani in na Mari-borskem Pohorju.

Planinska založba (PZ). Izšel je novi *Dnevnik Slovenske planinske poti*, ki je po novem v slovenskem in angleškem jeziku ter prinaša posodobljen vsebinski del.

PZS skupaj z uredništvom *Planinskega vestnika* in v sodelovanju s podjetjem CEWE tudi letos razpisuje nagradni fotografski natečaj #LjubimGore. Svoje najlepše fotografije pošljite do 1. oktobra 2023 na e-naslov fotonatecaj@pzs.si. Vsak udeleženec natečaja prejme bon v vrednosti deset evrov za naročnino na *Planinski vestnik*, avtorji najboljših treh fotografij pa bodo prejeli različne izdelke podjetja Cewe in naročnino na *Planinski vestnik* za leto 2024. Nagrajene fotografije bodo v velikem formatu objavljene v *Planinskem vestniku* in razstavljene v Slovenskem planinskem muzeju.

PZS je 27. julija za strokovne delavce v turizmu skupaj s Slovensko turistično organizacijo pripravila spletni seminar z naslovom *Varneje v gore*, ki se ga je udeležilo več kot osemdeset predstavnikov lokalnega turističnega sektorja večine nekoč vodilnih lokacij slovenskega turizma. Teme spletnega seminarja so bile informiranje in posledice promocije na

področju aktivnega turizma v gorah, delovanje Gorske reševalne zveze Slovenije, planinske poti v Sloveniji in spletna aplikacija maPZS, varstvo gorske narave in planinske kočice v Sloveniji ter preventiva v gorah.

Zdenka Mihelič

Sto let PD Slovenska Bistrica

Tudi v Slovenski Bistrici so pred stoletjem začutili potrebo, da ustanovijo podružnico Slovenskega planinskega društva (SPD). 24. 6. 1922 so se zbrali najbolj navdušeni planinci in ustanovili Planinsko društvo Slovenska Bistrica. Ob začetku je društvo štelo 62 članov, načelnik je postal Štefan Vodusek. V letu 1929 je dozorela še misel, da zgradijo kočico pri Treh Kraljih na Pohorju. V letih od 1930 do 1934 je bila gradnja končana. Mnogo zaslug pri gradnji je imel Jože Tomažič – šolski upravitelj na Osnovni šoli Tinje. Zorela je tudi misel na planinarjenje. Pod vodstvom učitelja Vlada Gala, so se leta 1932 podali na Triglav. Planinsko kočico pri Treh Kraljih so slovesno odprli septembra 1934 in dve leti pozneje dokupili še okoli 15 oralov zemlje. 5. septembra 1937 so odprli novo planinsko pot skozi Bistriški Vintgar in postavili razgledni stolp na Velikem vrhu.

V letih 1940 – 1941 je delo društva prenehalo. Takoj po okupaciji so Nemci društvu zaplenili vse imetje in arhiv. S sodnim sklepom so prepisali imetje na podružnico Alpenvereina. V planinski kočici na Treh Kraljih je

ostal oskrbnik Anton Štuhec, ki je bil leta 1942 odpeljan v Mauthausen, kjer je kmalu umrl, kočica pa je bila požgana.

Po drugi svetovni vojni so bistriški planinci obnovili društvo. Na občnem zboru 14. februarja 1946 je bilo 162 članov. Leta 1950 je društvo ustanovilo tudi alpinistični odsek. Začela se je gradnja novega planinskega doma in lastne žage. Število članov društva tega leta se je dvignilo na 772. V letu 1952 je društvo zadela težka nesreča, ko se je v steni Špika smrtno ponesrečilo pet mladih alpinistov. To so bili bratje Jože, Ivan in Milan Uršič, Franc Karner ter Hinko Moraus.

22. julija 1954 je bila organizirana proslava ob 30 – letnici delovanja društva in več predavanj za planince. V letu 1955 je število šolskih otrok v društvu naraslo na 170, zahvaljujoč ravnatelju OŠ Spodnja Polskava Mitlunu Arku. Leta 1956 pa je bil ustanovljen pionirski odsek bratov Uršič, ki je štel 150 članov.

Na občnem zboru 13. 5. 1965 je predsednik Vinko Pristovšek društvu svetoval, naj se preimenuje v PD IMPOL, saj bi bila le na ta način mogoča nadaljnja podpora bistriške tovarne. Ker se je s predlogom strinjala tudi PZS, je upravni odbor soglasno sprejel sklep, da se društvo preimenuje. 4. 7. 1970 so odprli na novo zgrajen planinski dom pri Treh Kraljih, ki so ga poimenovali po bivšem oskrbniku Antonu Štuhu. Ob tej priložnosti je društvo razvilo

*Slavnostna akademija
ob 100-letnici
PD Slovenska Bistrica
Arhiv PD Slovenska
Bistrica*





*Na Triglavu - tabor
v Srednji vasi v
Bohinju leta 1993
Arhiv PD Slovenska
Bistrica*

svoj prapor, nekoliko kasneje pa je gospodarski odsek izpeljal gradnjo vlečnice pri Treh Kraljih.

V letih 1971 – 1972 se je delo mladinske, pionirske in alpinistične sekcije razmahnilo. Največ zaslug ima alpinist Ivan Šturm. Po njegovi zaslugi je alpinistični odsek dosegel lepe uspehe doma in v tujini, on pa je sodeloval v prvi slovenski navezi, ki je preplezala severno steno Eigerja.

V letu 1978 je društvo štelo že 800 članov. AO PD je imel 9 članov in 12 pripravnikov, v letu 1979 pa že 22 aktivnih alpinistov in 5 pripravnikov. V času od 22. – 24. junija 1979 je bil na Treh Kraljih zbor jugoslovanskih pionirjev planincev in izvedeno zvezno orientacijsko tekmovanje. Akcijo je vodila Mladinska komisija PZS.

Po zamisli planinskega vodnika Vladimira Bračka je bil julija 1979 v Solčavi organiziran prvi planinski

tabor mladinskega odseka. V osemdesetih letih je bila ustanovljena tudi tekaško – smučarska skupina, ki je sodelovala na smučarskih maratonih po Sloveniji. AO PD je v letu 1987 tedensko organiziral predavanja z diapozitivi in filmi v OŠ Pohorski odred v Slovenski Bistrici, vse z namenom propagiranja planinske in alpinistične dejavnosti ter pridobivanja članov. V tem letu sta tudi alpinista Daniel Tič in Milan Romih za osem mesecev odpotovala v Južno Ameriko, kjer sta se povzpela na 19 vrhov z višinami nad 6000 m in preplezala nekaj prvenstvenih smeri. Alpinistka Mira Uršič pa se je udeležila prve ženske himalajske odprave. V času samostojne Slovenije je društvo še naprej stremelo k močnemu in trdnemu AO in MO PD. Članstvo je v vseh teh letih izmenjaje naraščalo in padalo. V letu 1993 se je PD Impol ponovno preimenovalo v

PD Slovenska Bistrica. V 90. letih je posebej treba omeniti projekt Mont Blanc. V času od 26. 7. – 2. 8. 1996 se ga je udeležilo 72 planincev in 16 vodnikov – alpinistov. Vrh je osvojilo 40 planincev z 12 vodniki – alpinisti. V 90. letih so člani AO plezali klasične smeri zgornjih težavnostnih stopenj doma in v tujini. Uveljavilo se je tudi plezanje zaledenelih slapov in kombiniranih smeri. Leta 2000 je bil osvojen prvi osemtisočak. Milan Romih je skupaj z članom PK Rifnik Acom Pepelnikom stopil na vrh 8516 m visokega Lotseja.

PD Slovenska Bistrica je dočakalo jubilejno starost 100 let. S pomočjo dejavnih članov so bistriški planinci doživeli lepe trenutke tako v domačih kot tujih gorah. V okviru gospodarskega odseka je bilo vloženega veliko dela in truda, da je društvo obdržalo lastninsko pravico na prigrisodarjenih zemljiščih ter objektih.

Danes se giblje število članov med 350 do 400. Med njimi je največji delež predšolske in šolske mladine. Njihovo število se giblje med 150 do 200. PD Slovenska Bistrica ima registriranih 9 vodnikov različnih kategorij in 6 mentorjev, ki skrbijo za Cicibane planince in Mlade planince v vrtcih in šolah. Zelo dejaven je tudi markacijski odsek, ki skrbi za urejanje in markiranje 30 kilometrov planinskih poti po Pohorju. Zadnja leta so se posvetili urejanju izpostavljenih in nevarnih mest na poti skozi Bistriški Vintgar. Stoletnico je društvo počastilo s spominskim pohodom pod Špik, v mesecu juniju 2022 pa smo izvedli osrednjo proslavo in podelili priznanja zaslužnim članom, podjetjem

Prvi planinski dom pri Treh Kraljih Arhiv PD Slovenska Bistrica



Štuhčev dom na Treh kraljih Arhiv PD Slovenska Bistrica





in organizacijam za dolgoletno podporo in sodelovanje. Slavnostno leto se je končalo z izdajo zbornika, v katerem je predstavljena celotna zgodovina delovanja društva.

Matej Horvat

Pot prijateljstva Snežnik–Snježnik znova odprta

“Pot prijateljstva med Snežnikom in Snježnikom, ki jo je prekinila uvedba schengenske meje med Slovenijo in Hrvaško, je ponovno odprta,” je na koncu slovesnosti na Platku, cilju te poti, ki jo je 8. julija prehodilo 38 hrvaških in slovenskih udeležencev, razglasil Branko Lenič, ki je prisostvoval tudi odprtju poti in prvega pohoda po njej leta 1975. Pobuda o obnovitvi poti se je pri PD Snežnik Ilirska Bistrica in Hrvaškem planinskem društvu Platak z Reke pojavila takoj po padcu schengenske meje med državama v začetku letošnjega leta. Člani obeh planinskih društev so skupaj s člani drugih društev in markacistov MDO PD Primorske pot

Na vrhu Snežnika zgodaj zjutraj. Pot prijateljstva med Snežnikom in Snježnikom je po koncu schengenske meje med Slovenijo in Hrvaško na novo markirana in ponovno odprta.

Foto Anže Štajnrajh

letošnjo pomlad uredili in na novo markirali. Po več kot tridesetih letih, ko je bilo pot moč prehoditi z izhodišč z obeh strani meje le do državne meje, ne pa tudi čeznjo, je zdaj pot znova neprekinjeno prehodna od enega do drugega Snežnika.

Letos mineva 48 let od zadnje zarisane markacije na tej poti, ki jo je od takrat do danes prehodilo več kot dva tisoč planincev. Predsednik PZS Jože Rovani je na slovesnosti povedal, da so se predstavniki obeh planinskih zvez, hrvaške in slovenske, sestali letos spomladi in se dogovorili o obnovi vseh čezmejnih poti, pa tudi ureditvi novih, na primer v Čičariji. Predsednik Planinske zveze Hrvaške Darko Berljak pa je povedal, da je bila pred 55 leti, leta 1968, odprta prva

čezmejna, štajersko–zagorska planinska pot. Nekaj let pozneje, prav na dan proslave na Platku ob 100. obletnici hrvaškega planinstva leta 1974, pa se je rodila ideja o poti Snežnik–Snježnik z značko in knjižico in s tremi žigi na hrvaškem delu in tremi žigi na slovenskem delu poti. Pot je bila odprta že leto dni pozneje.

Dragica Jaksetič

U SPOMIN

Peter Jamnik

(1935–2023)



V torek, 4. julija 2023, smo se na mestnem pokopališču v Kranju poslovili od prijatelja, tovariša, alpinista in gorskega reševalca Petra Jamnika. Peter se je v drugi polovici petdesetih let prejšnjega stoletja pridružil kranjskim planincem in alpinistom, saj so ga gore vse bolj prevzemale v vsej mogočnosti in veličini. Postal je trden, preudaren in pokončen hribovec, seznanjal se je z gorsko literaturo in s sodobnimi

Na vrhu Snežnika Arhiv PD Snežnik Ilirska Bistrica



nauki o gorništvu. Izoblikoval se je v vsestransko usposobljenega in razgledanega alpinista. V letu 1958 je bil izvoljen za načelnika Alpinističnega načelnika Kranj, medse so ga sprejeli tudi gorski reševalci postaje GRS Kranj. V njegovem času je bilo kar precej alpinističnih "odprav" in vzponov v alpskem stilu v Dolomite, Wališke in Zahodne Alpe, Visoke Ture ..., ki jih je večina tedanjih alpinistov prvič videla ter stopila na vrhove Dufourspitze, Matterhorna, Mont Blanca, Cin, Monte Rose, Grossglocknerja ... Peter Jamnik je filozofijo alpinizma ter gorništvu in cilje dopolnjeval s prijateljem Jeseničanom Janezom Krušicem, alpinistično avtoriteto in legendo slovenskega alpinizma in gorskega reševanja. Turam z "mladimi" alpinisti je namenjal veliko pozornosti ter jim tako omogočil nove poglede in spoznanja o plezalnih smereh v Dolomiti, Južni Tirolski ... rad je tudi turno smučal v bližini Triglava, na Komni, v Karavankah ... Vse to so bile Petrove zasluge. V tej zagnanosti je Peter poleg elana in mladostne energije v veliki meri prispeval, da se je v letu 1963 prva slovenska alpinistična odprava podala v pogorje Centralnega Kavkaza. Peter je bil kot elektrotehnik in inženir velik strokovnjak in vodstveni delavec v tovarni Iskra s posebnimi zaslugami za razvoj telefonije, ki je prešla v samostojno "veliko" tovarno. Bil je vsestranski, tudi družbeno vplivna osebnost. Znal in uspel je pridobiti donatorska sredstva pa tudi priporočiti izredne plačane dopuste za mlade alpiniste zaposlene v Iskri, kjer se je zavzemal za pomoč alpinizmu in gorskemu reševanju. S Petrovo pomočjo nam je uspelo zagotoviti velik del sredstev za izvedbo alpinistične odprave PZS v Centralni Kavkaz, ki je odpotovala 2. avgusta 1963 in se po dvajsetih dneh vrnila z "rekordnim številom" opravljenih plezalnih vzponov in osvojenih štiritisočakov, kot je takrat pisalo v dnevnem časopisu. Tudi Peter Jamnik se je poleg vzpona na Elbrus povzpел po zahtevnih alpinističnih smereh še na Dongusorn, Ulu Karo, Džan Tugan.

Spoštljivo bomo v krogu alpinistov veteranov ohranili spomin na cenje-

nega Petra Jamnika ter skupaj doživljali plezanje s Petrom v ostenju Triglavske severne stene, Jalovca, Špika, Stenarja, Visokega Rokava, Oltarja ..., in strme smučarske spuste z visokih gora.

Franc Ekar

Ivan Pešl

(1975–2023)



lveka, kot smo mu rekli na odseku, je človek težko prezrl. Ni bil povprečen, nikakor ne. Bil je velik – tako po postavi kot po alpinističnih sposobnostih in po srcu.

Našemu odseku se je pridružil jeseni 2002 in kot vsi tečajniki ter pripravniki pridno nabiral plezalne izkušnje v stenah Paklenice, Grazer Berglanda ter v domačih slovenskih hribih. Leta 2007 je opravil izpit za alpinista, tri leta pozneje pa še izpit za alpinističnega inštruktorja. Dolga leta je bil trdno jedro in gonilna sila našega *ferajna*, tako za tečajnike kot za izkušenejše plezalce.

Kot večletni vodja alpinistične šole, ki jo je prvič prevzel leta 2012, in odličen pedagog je začrtal visoka merila izobraževanja in oblikovanja novih generacij alpinistov. Njegova višina in telesna konstitucija nista bili tipični za najboljše plezalce, vendar je s svojo plezalsko inteligenco to nadomestil in spadal med najboljše vsestranske alpiniste v našem odseku.

V svoji alpinistični karieri je opravil veliko kakovostnih vzponov v domačih in tujih hribih. Njegovi alpinistični vzponi obsegajo vse pomembnejše slovenske klasike: Čopov steber v Triglavu, Aschenbrennerjevo smer v Travniku, Cozzolino v Malem Koritniškem Mangartu, Herletovo smer v Ojstrici, Direktno v Štajerski Rinki, Belo grapo v Planjavi, Grapo med Travnikom in Šitami, Igli-

čevo smer v Rinkah pozimi. Zabeležil je tudi številne vzpone v velikih dolomitskih klasikah, med katerimi izstopajo Comici-Dimai v Veliki Cini, Constantini-Ghedina v Tofani in Severni raz v Agnerju ter še mnogo, mnogo drugih kakovostnih vzponov poleti in pozimi. Z Matejem Balažicem se je leta 2014 udeležil odprave na Aljasko na najvišji vrh Severne Amerike, Denali. Leta 2019 je bil s člani PK Rifnik Šentjur v Peruju. Tja se je z Brankom Vizjakom (PK Rifnik) in Petrom Kokotcem (Obalni AO) podal tudi junija letos, a žal poslednjič.

Teško si zamišljamo *ferajn* brez njega. Dolga leta je s svojo navzočnostjo, življenjsko energijo in ljubeznijo do alpinizma navduševal mnoge izmed nas, predvsem pa je bil naš dragi prijatelj. Njegov iskrivi pogled, bučen smeh in kot britev oster humor so pustili izjemen vtis. Nikoli ni ostal brez besed, vedno je iz rokava stresel duhovito pripombo. Bil je glasen, ko se je veselil in ko se s čim ni strinjal. Njegovi soplezalci nikoli nismo imeli težav slišati sporočil v steni, pa naj je bil dež ali veter. Ob njem nam ni bilo nikoli dolgčas, ne med plezanjem, ne med dolgimi vožnjami, ne na zabavi. Nemirni duh in pogum sta mu omogočila raziskovanje in osvajanje sten, v katere redko stopi človeška noga. Gore je ljubil. Plezal je z radovednostjo in spoštovanjem. Predvsem pa je plezal "ful dobro". In plezal je veliko. Od takrat, ko je lvek prvič stopil v naše prostore v prepričanju, da "alpinisti samo malo hitreje hodijo kot planinci", kot je sam duhovito komentiral svoje začetniške predstave o alpinizmu, do usodnega koraka v Peruju, nam je podaril veliko. Preveč, da bi zmogli naštetiti in izraziti z besedami. Vsak izmed nas nosi kak poseben spomin nanj in vemo, da jih bomo nosili še dolgo ter jih v steni, na taborih, tečajih, na naslednji *čagi*, v naših sredah skupaj in vsak zase oživljali in se z njimi tolažili. Nekega obdobja je zdaj konec ...

Lvek, pogrešali bomo tvojo karizmo, smeh in zanesljiv korak. Bilo nam je v čast in veselje s tabo deliti drugi konec vrvi.

Tvoji prijatelji iz AO TAM

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Umetne plezalne stene

INTERJU

Alen Marinovič, Veronika Hladnik Zakotnik,
Miha Zupan

Z NAMI NA POT

Škofja Loka, Apenini, BiH

gorenjska televizija
www.gtv.si



88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**JESENSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.02 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!



**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

f t

gore-ljudje



PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

PLANINSKI KOLEDAR 2024



VABLJENI K NAKUPU

V koledarju Planinske zveze Slovenije 2024 so najlepše fotografije, ki so bile izbrane na razpisu Planinske zveze Slovenije. Motivi na koledarju predstavljajo del gorske narave v različnih letnih časih, ki vas bodo spremljali skozi leto 2024. Koledar je opremljen trimesečno z luninimi menami. 13-listni koledar je tiskan na kakovostnem papirju in vezan z belo spiralo. Format koledarja je 33 x 48 cm. Možnost dotiska na pasici, višine 5 cm.

Naročila sprejemamo po e-pošti
koledar@pzs.si

v spletni trgovini
<https://trgovina.pzs.si>

in na brezplačni tel. številki
080 18 93 (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **5,90 €**

